

Compendium Averrois in libros Aristotel. de
Naturali Auditu.

קצורי אבן רשד

על שמע טבעי לארסטוטלס שמו נאה לו
והוא נאה לשמו • נדפס תחת
ממשלת האדון החשמן
יר"ה

קרישטופל מאדרונץ

פ"ב ריווא דטרוונט
טנת ט"כ לפ"ק

ואתה הצופה

קח נא את ברנתי ההובאת לך : קצור שמע
טבעי לארסטוטלום : חברו הפלוסוף אבן
רשד : הנודע בשערים : וראה גם ראה את
זה לעומת זה : מעט הכמות ברבות הטובה
ויש אתי גם כל שאר ספריו בקצור כאשר
אתה מראה : חכה לו : כי עיניך תחזינה
משרים ובא יבאו ברינה : ונושא אלומותיו
אשריו : והיה כי תקראנה : ונוסף גם הוא לך
בינה : קנה ואל תמכור :

כה דברי הרופא ולא לו

יעקב מרקריאה

מאמר ראשון
ספר שמע הטבעי

קצור בן רשד

אמר

החכם הגדול אבו אלוליד בן רשד י אחר
ההודאה לא בכל ההלותיו הנה כונתינו
בזה המאמר שנעייץ אל ספרי ארסטוט'
ונקח מהם המאמרים המדעיים אשר ישפטו דרכו רוצה
לומר היותר הזקים מהם ונעזוב מה שבהם מדרכי זולתו
מן הקודמים כי הם בלתי מכפיקי ובלתי מועילים בידיעת
דרכו ובחרנו דעתו מביץ דעות הקודמים כי נראה לכל כי
הוא יותר מספיק וטענותיו יותר קיימות ואשר העירנו על
זה כי אנשים רבים יטלחו יד להשיב על דרך ארסטוטלום
מבלתי עמדם על אמתת דרכו והיה זה סבה להעלם
העמיד על מה שבהם מאמת או הפכו וכבר חתר החתירה
הזאת אבו חמד בספרו הידוע בכינוי אבל הוא לא השלים
מה שחתר מזה וראינו שנכווץ כונתו למה שבו תקוה בזה
לאנשי זמננו מן התועלת אשר הבטיח ולסכה אשר זכר
ומבואר כי המעייץ בזה הספר ראוי שיקדים לו ויעייץ
במלאכת ההגיון אם בספר אבונצר או לפחות בקצור
הקטן אשר לנו ונתחיל בספרו הראשון והו' הידוע בשמע
טבעי ונברר מה שבכל מאמר ומאמר ממנו מן המאמרים
המדעיים אחר אשר נקצר מהם המאמרים הנאמרים דרך
הנצוח כי הם היו צריכים אליהם בחקירה על הבקשות
הפילוסופיות קודם שיבאו עליהם במאמרים המדעיים
ואמנם אחר שהגיעו אליהם איך מבוא להם בלמוד כי אם
על צד ההרגל ויספיק בזה הקצור על שאלות מוגבלות
במספר ונתחיל באשר התחיל :

ונאמר

בעבור שהחכמה האמתית והידיעה השלמה
אמנם תגיע לנו בדבר דבר מן הענינים

א א ז ז כ שנרע

Abū Hamed
Elgazali

Abū Netzer
Logica

מאמר ראשון

פשוט הדבר ההוא בכל סבותיו הראשונות עד אשר נניע
אל סבותיו הקרובות או יסודותיו הנרה מן המבואר כי
בידיעה בענין הטבע והגשמי הטבעיים ראוי שנלך הדרך
הזאת ונבקש בה ידיעת הסבות * וכבר נאמר במלאכת
ההגיון כי התחלות הלמודים במלאכות שני מינים אחד
מהם מה שיהיו הקודמות אצלנו קודמות במציאות כפי
מה שהם רוב הענינים בלמודיים * והמופתים המחוברים
מאלו הם המופתים המוחלטים : והשני שיהיו הקודמות
אצלנו בידיעה מאוחרות במציאות כפי מה שהם רוב
הענינים בזאת החכמה * ומיני המופתים המחוברים מאלו
התחלות המתאחרות יקראו ראיות אבל כאשר הגיעו
לנו סבות הדבר במין הזה מן ההגעה הנה אפש' ששני ימים
גבול * אמצעיים בנתינת סבות קצת המשיגים והמקרים
והיו המופתים המחוברים מהם מופתי סבורת לבד ואפשר
שיהיה זה זולת זה * וזה במה שסבותיו ידועו לנו מתחלת
הענין והנה אפשר בקצת משיגי הדבר בזאת החכמה
שינתנו בו המציאות והסבה יחד וזה במעט * המשל בזה
הבחורי הפעילות היותר שלמות יהיו באביב לפי שהחוס
יותר חזק בזה הזמן * ואמנם נתינת זה בכל מין ומין ובכל
סוג וסוג הנה זה ממרה שאי אפשר כי סבורת הדבר אשר
יתחייב מהם מציאותו הם הצורה והתכלית אמנם הצורה
לא יתאמת שתהיה ידועה והמין מוככל ואולם התכלית
הנה אפשר שיתאמת זה בו לא כי תכליות המיני המיוחדים
אינן דרך הידיעה האנושית על הרוב להשיגם * ואולם
הפועל וההומר לא יתחייב מהם בהכרח מציאות המין :
ולזה עקר מה שבזאת החכמה יצטרך שידוע בחוש ואחר
בן יבוקש ידיעת סבותיו וידיעת סבות המקרים המשיגים
אותו ואולם אם אפשר באור מציאות קצת המיני בחכמה
הזאת בראי הנה זה ממה שאינו נמנע כמו מה שהתבאר
כי בכאן גשם כדוריי יקיף בכל מציאות התנועה בסבוב
וכמו מה שהתבאר מציאו האש בפעל בקרוב לגל הירת
במציאו הפכו והו האר' כי כאשר נמצא ההפך האחר יתחייב

בהכר שימצ'הפכו כי ההפ' הפך להפ' וגם כן אלו לא ימצ'
 זה הפך לא יתקיים העולם הנה התבא בזה מדרגו האמתות
 המגיעות בזאת החכמה ומיני המופתים הנעשים בה :
ואולם סדר הלמוד הנעשה בה הנה בעבור שאמנם
 נתחיל מן העניינים אשר הם אצלנו יותר
 ידועים בין שיהיו הם הידועי' אצל הטבע או לא יהיו והיו
 ההתחלות הכוללות יותר ידועות אצלנו בבקשה והירה
 אפשר שנעמד עליהם במהירות מצד הכללות המגיע
 אותם והירה הכולל תמיד אצלנו יותר ידוע מן המיוחד כי
 ההרגשים אשר יתחדשו מתחלת הענין והדמיונים בלתי
 נפרדים ולא נכרים ואין הענין אצל הטבע כן כי הידועים
 אצל הטבע הם המיוחדים אשר מהם יעשו הדברי' כענין
 באומנות המעשיות היה מן המחוייב שנתחיל בעיון ב
 בהתחלות הכוללות לעניינים הטבעיים ונשיכהו בעיון
 במשיגים הכוללים להם וגם כן הנה המבוקשים המיוחדים
 בכל נושא ונושא אמנם ישלמו בדרך הזאת מן הלמוד ר'ל
 שיהיו למבוקשים הכוללים נושאים כוללים ולמיוחדים
 נושאים מיוחדים ואם לא לא יהיו ראשונים וכוללים להם
 ונשואים מדרך מה הוא ואלו נכוין דרך משל לתת אחת
 הסבות הכוללות לקצת הענייני' המיוחדים בחומר הראשון
 לצמחים או לאדם לא יהיו ההקדמות הלקוחות בזה בדרך
 מה הוא ולא ראשונים כל שכך שיהיו מיוחדים ותהיה
 הידיעה במין הזה ידיעה חסרה עם מה שיתחבר לזה מן
 הכפל כי יתחייב שתכפל הסבה האחת במספר הדברים
 אשר היא להם סבה ואו הם הענייני' ההכרחיים הטצריכיים
 להחלק זאת המלאכה וזולתה אל חלקים כוללים וחלקיים
 קצתם בלמוד קודם לקצת ובכאן התבאר כי כוננת הספר
 הזה הנקרא השמע הטבעי הוא העיון בסבות הכוללות
 הראשונות למה שימצא בטבע מצד מה שהוא נמצא
 בטבע ובמשיגים הכוללים לאלה הסבות ושהוא ראוי
 שיונתחלה למין הזה מן העיון כי בכאן ד' סבות יעמד
 בהם הנמצאו' הטבעיות על צד מה שיונתח נושא המלאכה

ע
 כי
 רד
 בת
 חד
 כפי
 רים
 מות
 רוב
 אלו
 גיעו
 גימס
 רים
 פשר
 חלת
 גמה
 בזה
 החוס
 ובכל
 אשר
 הצורה
 בלית
 מיוחדו'
 ואולם
 המין:
 ואחר
 שיגים
 בחכמה
 התבאר
 בסבוב
 ל הירח
 יתחייב

כאמר ראשון

למלאכה ולזה יאמר ארסטו אין על בעל החכם הטבעית
שיתן מופת כי הטבע נמצא כמו שאין זה על בעל חכמה
מן החכמות אבל יציעהו הצעה בין שיהיה מבואר בעצמו
או שלא יהיה ואם נראה מדברי ארסטו ומי שנמשך אחריו
מן המפרישים כי מציאותו מבואר בנפשו זולתי אבן סינאי
וכי המאמר המבאר לשמו הוא גדר והנה יבא המאמר בזה
עם גדר הטבעי וארטו כמו שאמרנו יגביל הטבע מה
הוא ואחרי כן יעלה מזרה אל נתינת הסבות הראשונות
ויתן מזה מה שאפשר לו בזאת החכם והו' החמר הראשון
והמניע הרחוק ואולם הצורה הראשונה והתכלית הראשון
הנה לא ימצא בסוג הזה מן העיון הקדמה מתחסת נקנה
ממנה העמידה עליהם ולזה הניח העיון אל המלאכה
הכללית והיא הפילוסופיא הראשונה ואמנם יעיין בחכמה
הזאת מהם בצורות הדברים המתנועעים והתכליות ה
הנמצאות להם מצד מה שהם מתנועעי בחקירה בתכלית
האחרון לאדם במה שהו' נמצא חמרי כבר התבאר מזה
המאמר מה נושא הספ' הזה ומה כונתו ומן הלמוד הנעשה
בו ומדרגתו והם הכללים המועילים ציורם אצל ירידת
המתלמד מן המלאכה ודריכתו בעיון בה' וארסטוטלס
התחיל תחלה בחקירה מן החמר הראשון בעבור שהוא
יותר מפורסם מכל הסבות והוא אשר כוון לתת אותה מי
שעבר מן הקודמים ונלך בזה על מנהגו :

ונאמר כי השנוי בכלל וראשון שני מינים אחד
מהם מה שיאמר בני שהוא נטהווה כך
וחזר כך ונשתנה כך ובכלל מה שיאמר בנושא והוא פרט
המקרה והאחר מה שיאמר בו שהוא מתהווה ומשתנה
במוחלט והוא פרט העצם ואמנ' הראשון נראה הצטרכו
אל נושא אשר ילך ממנו דרך החמר ואולם פרט העצם
הנה יתבאר גם כן עם ההשתכלות הצטרכו אל נושא כי
לא יהיה דבר מלא דבר במוחלט ולא מאיזה דבר שהודמך
כש שיהיה מלא דבר במוחלט ורצוננו באמרנו בכאן לא
דבר מה שיורה עליו השלילה והוא ההעדר במוחלט :

והנה

נרנה נראה כי בכאן יחס עצמותי בין המתהווה ובין מרה
 שממנו יתהווה ואלו יהיה אפשר שיהי איזה דבר שהזדמן
 מאיזה דבר שהזדמן או מלא דבר במוחלט הירא אמרנו
 דרך משל בוורדיט שהוא יתהווה מן הנחשרת כאמרנו מן
 לא חכם יהיה חכם ומהלילה יהיה היום כלומר אחרי היות
 האדם לא חכם יהיה חכם ובכלל הנדה יהיה היחס הזרה
 הנלקח בהויה ביניהם יחס במקרה י ואיזה הכרח מי יתן
 ואדע היה מביא אל הפסד הנחשת אצל הוירת הוורדיט
 זולת כי שני הדברים לא יתחברו יחד במקום אחד ואלו
 היה זה בעבור שהם לא יתחברו היה זה יותר ראוי שיקרא
 עקב משיקרא הויה וזה כלו הפך מה שיושכל ובכלל הנה
 מן המבואר כי בכאן יחס עצמי בין הנחשת והוורדיט דרך
 משל כי נאמר בוורדיט שהו מתהווה מן הנחשת ושואחד
 סמה שיעמד בו הוורדיט היא הנחשת אבל אנחנו כאשר
 הצענו שהוא יתהווה מן הנחשת במה שהוא נחשת ורמוז
 אליו היה זה גם כן יחס במקרה כי מהות הנחשרת יסוד
 והדבר אשר הוא נמצא בו בפעל ורמוז אליו ומה שבו
 יתקיים הדבר הנה ראוי שימצא בו על צד מרה שימצא
 חלקי הגדר בנגדר ולזה יתחיי בהכרח שיהיה בנחשת דרך
 משל שני חלקים חלק סר שהוא צורתו והוא הדבר אשר
 בו היה הנחשת נמצא בפעל וחלק נשאר והוא המרי אבל
 אנחנו כאשר הצענו זה החלק הנשאר נמצא בפעל ורמוז
 אליו אחד במספר לא יהיה זה הויה כי אם השתנות ואולם
 מציאת המתהווה ומה שממנו יתהווה אחד בסוג הנדה
 לא ימנע זה מונע בגשמות דרך משל ומה שדומרה לו מן
 העניינים המשתתפים להויות הנפסדות י ולא ג"כ הנחשת
 בוורדיט נמצא על צד מה שימצאו היסודו בנמוז והמורכב
 מהם ואם יהיה כמו זה גם כן יקרא הויה וזה כי זרה המין
 מן ההיולי אמנם ימצא בדברים אשר יתהוו יותר מדבר
 אחד ואולם מציאות דמיון זה ההיולי בדברים אשר יתהוו
 מדבר אחד הוא שקר כי מן השקר שיאמר כי האויר נמצא
 באש כשיתהוה ממנו על צד מה שימצאו חלקי הסכנגבין

כחמר ראשון

בסכנגבין ואולם איזו מציאות הוא כמו זה המציאות ר"ל
מציאות הדברים הנמזגים בנמזג הנה יתבאר בספ' ההויה
וההפסד וההפרש בין שתי ההויות כמו שאמרנו כי זה
הויה אחד מאחד וזה הויה אחד מרבים רוצה לו כמו הויה
הסכנגבין מן החומץ והדבש הנה לפי אלו הדברים אשר
אמרנו יתחייב בהכרח שיונח כי בכאן נושא אחרון לכל
ההויה הנפסדו איך בו דבר מן הפעל ואיך לו צורה מיוחדת
ושהוא בכח האפשרות לכל הצורות ושהוא איננו ערום
מצורה כלל כי אלו היה ערום מצורה היה מה שלא ימצא
נמצא ושהאפשרות והכח איך בנפש עצמו אבל הוא נושא
להם כי הכח והאפשרות ממה שיצטרך אל נושא וגם כן
אלו היה הכח בנפש עצמו ומהותו לא בהקש אל הצורה
היה בכח שיהיה בכח כי הכח ממה שיאמר בסמיכות וכך
יתבאר גם כן שהוא לא ייוחד בו כח זולת כח ולא העדר
זולת העדר כי הוא אלו היה כן לא היה מקבל כל הצורות
והיה גם כן צריך אל נושא בו עמידתו וזה הוא ההפרש
בין החמר הראשון ובין החמר המיוחד לכל נמצא ונמצא
וממה שיראה גם כן בזאת הסבה שהיא בלתי מתהווה ולא
נפסדת כי היא איך לה נושא תתהווה ממנו ולא שתפסד
אליו האלהים אלא שיאמר זה דרך השאלה כמו שיאמר
כי הכד נשתנה חומץ כאשר נרצה בזה היין אשר בו וכך
גם כן יתבאר כי ההעדר הדבק בו זולת הכח וההכנה בפנים
מה כי הכח וההכנה תבא אל הנושא לאיזה עניין שיהיה
כאשר יקרה לו העדר הענין ההוא וההפרש בין העדר
וזו הנושא הראשון כי ההעדר כאשר נאמר בו שהוא
התחלה להויה הוא במקרה ואיך כן החמר הראשון כי הוא
נושא לצורה קיים בבא עליו צורה אחר צורה והעדר אחר
העדר וזהו אשר נעלם מן הראשונים ונתערב להם ההיולי
בהעדר ובדרך הזאת יצוייר והנה אפשר לציירו ביחס כמו
שאמר ארסטו ושיחסו אל כל הצורות יחס העץ אל הארון
ובכלל יחס החמר המיוחד אל הצור המיוחדת אבל היחס
הזה אשר בין העץ דרך משל והארון אינו מצד שהעץ

נמצא

נמצא בפעל אבל זה קרה לו וזוה הוא ההפרש בין היחס הזה ובין היחס הנמצא לצורות אל החמר הראשון כי הוא יחס בין מה שבכח ובין מה שבפעל מבלתי שיקרה למר שבכח שיהיה בו פעל כלל וזהו יחס גם כן בין מה שבכח ובין מה שבפעל אבל קרה למה שבכח שנמצא שהו דבר מה בפעל ולזה היה מיוחד בצורה אחרת מן הצורות ולא ייוחד החמר הראשון בצורה כלל הנה מצאנו האמת בזאת הסבה לפי מה שבטבעה שתודע וההסרוך הנמצא בציוור המגיע ממנה הוא בעבודה לא בעבורנו ולזה מה שנא בספר המופת שהוא ראוי שלא יקצר על מה שלמטה מן האמת בדברים אשר אפשר להגיע האמת בהם ואולם בציוור אין בו גבול אבל יתחלף כפי כל טבע וטבע וכל סוג וסוג ובכאן התבאר כי כל הגשמים המשתנים בעצם מורכבי מאמר וצורה וזה כל מה שבזה האמר הראשון מן המאמרים המדעיים ביותר קצר שיהיה אפשר לנו :

המאמר השני

כונתו במאמר הזה לדבר בעניני אשר ילכו דרך השרשים וההתחלות בזאת המלאכה וכל מה שדבר בו במאמר הזה הוא מבואר בנפשו או כמבואר בנפשו ואמנם יישיר בו לא הצד אשר יפול בו האמ' בדבר וזה תחיל ואמר כי הנמצאות מהן מלאכותיו ומהם טבעיות ומהם מה שייחוס אל המקרה ולא ההזדמין והמלאכותיות מהם ככסא והדרגש ובכלל כל מה שהוא מפעל המלאכה והטבעיות כבעלי חיים והצמחים וכל מה שהוא מפעל הטבע והנה יראה כי הגשמים הטבעי יוכדלו מן הגשמים המלאכותיים הטבעיים הם אשר להם בנפש התחלת תנועה ומנוח ורצוני בתנועם בכאן השנוי ובמנוחה העד השנוי : וענין אמרנו התחלת תנועה כלומר כי להם מעצמותם שיעשו ושישתנו ויקבלו הפעלורת : ואלו הנמצאות הטבעיות אם שימצאו התחלות מל מיני השנויים באחד מהם או ימצא קצת בקצת : המשל בזה הבעל חיים הנה

הוא

הוא ימצא בו התחלות כל מיני השנויים הארבעה רוצה
 לומר תנועת ההעתק והצמיחה והשתנות וההוויה
 וההפסד ואין הענין בגשמים הפשוטים כן כמים והארץ
 כי אלו לא תמצא להם תנועת הצמיחה וימצא להם שאר
 השנויים : ואמנם הגשם השמימי הנרה הוא יחשב כי
 מיני השנויים נמנעים עליו זולת התנועה במקום ואין
 שיהיה הנה הוא נכנס בדברים הטבעיים לפי מה שרשמנו
 אותם בו וכאשר היה זה כן הנה אם כן הטבע התחלה
 וסברה אל מרה שיתנועע בו וינוח הדבר אשר בו ראשון
 ובעצמותו לא במקרה * ואמרנו ראשון ובעצמותו לא
 במקרה כי בכאן דברים מלאכותיים התחלת תנועת בהם
 במקרה * כרופא ירפא עצמו ואמנ' אמרנו ראשון כי בכאן
 דברים מלאכותיים התחלת תנועתם בהם בלתי ראשון
 כספינה יתנועע מנפש הספן ולזה אפשר באלו שיפרדו :
 ואולם אם ימצא בהתחלות הטבעיות המניעו' מה שיהיה
 אפשר שיפרד הנה זה אחד מהדברים שיחקור עליו בזאת
 החכמה כי הנה יחשב כי הנפש המדברת זה ענינה וכן
 אם אפשר שימצ' בהם מה שמניעו' מחוץ כענין בגשמים
 המלאכותיים ואין שיהי' הענין בזה הנה הו' בלתי מבואר
 בכאן במה שהונח מזה הגדר וכן במה שיחקור עליו במה
 שאחר זה אם כל מניע בכל אחד מן העניינים הטבעיים
 הוא זולת המתנועע או אם יש בכאן דבר יניע עצמורו
 כל זה בלתי מזיק לזה הגדר רוצה לו' בידיעה הראשונה
 במציאותו * כבר נראה בזה המאמר מה הוא הטבע במין
 הזה מן ההראות אשר אי אפשר בכאן זולתם ומה הדברי'
 הטבעיים וכאשר היה הענין כן הנרה אבן סינא חולק על
 ההולכים באמרו כי זה הגדר בכאן לטבע בלתי מבואר
 בנפשו ושבעל הפילוסופיא הראשונה הוא אשר ישתדל
 באור זה : הנה הוא אם רצה בזה כי בעל הפילוסופיא
 הראשונה ישתדל לבטל הדברים אשר יכינו בהם מניעת
 מציאות הטבע ובכלל מניעת הדברים המבארי' המציאות
 בנפשם הנה הוא כמו שאמר : ואם היה שרצה בזה כי

הטבע

הטבע מוסכל המציאות כמו שהוא נרא' ממאמרו ושבעל
החכמה האלהית יבא מופת מציאותו כבר טעה : וזה כי
הוא אם בא עליו מופת הנה בא עליו מופת מן הענינים
המתאחרים בזאת החכמה ר"ל חכמת הטבע : ואלו בא
עליו מופת בחכמה האלהית היר' פתחייב שיבא עליו
המופת מענינים הז' יותר קודמי' ממנו ויותר ידועי' אצלנו
וזה בלתי אפשר בו ואמנם נתינת סבותיו בחכמה האלהית
הנה זה אפשר בו אבל מציאות הטבע בדברים הטבעיים
מבואר המציאו בנפשו על המין אשר אמרנו ובוה השעור
אשר היה אפשר בכאן ציורו : ופעולות אלו הדברים
הטבעיים כאשר יסודרו מאתו על השלמות נאמר שהם
על דרך הטבע וכטבע' וכבר יאמר זה שבטבע על יותר
כולל מן הדרך הטבעי והם המקרים המשיגים בעבור
החמר כאצבע הנוסף והדומה לו' ואולם שהצורה יותר
אמתית בשם הטבע מן החמר ושהוא יאמר על שניהם
בקדימה ואיחור הנה זה נראה כי הנמצאות הטבעיות
אמנה הם מה שהם ברורה והיא אשר תיחד נמצא נמצא
בהגיעה לנמצ' יסודרו מאתו פעולותיו המיוחדת בו ואולם
החמר הוא משותף וגם כן הנה כמו שתאמר בדבר שהוא
מלאכותי במלאכה כן נאמר בו שהוא טבעי בטבע ורצננו
בכאן הענין אשר נרצה אותו במלאכה הצורה : וכך
יתבאר גם כן כי בעל החכמה הזאת יעיין בשניהם כמו
שיעיין הרופא בבריאות ובנושא הבריאות ובכלל הנה
הענין בזאת המלאכה העיונית בענין במלאכו' המעשיות
אבל כי עיון בעל זאת החכמה בחמר בעבור הצורה ועיונו
בצורה אמנם הוא מאשר היא בחמר ובלתי נפרד' במאמר
כל שכך במציאות' וכך יעיין גם כן בכל הסבות הנשארות
כי הם כאשר יראו החמר והצורה יראו הפועל והתכלית
בפנים מה כל שכך כי הפועל והתכלית והצורה ברוב אלו
הדברים הטבעיים אחדים במין וזה במה שיתהוה מסוגו'
ובהראות החמר בגדרים הנעשים בזאת המלאכה יתבאר
ההפרש בין עיון בעל זאת החכמ' ועיון בעל זאת החכמה
הלמודית

הלמודית זהה כי שניהם ואם היו יעיינו בגשמים
 בשטחים והקוים ובנקודות הנגזז הלמודי יעייז
 בהם מאשר הם משוללים מן החמר ונפרדי מהם במאמר
 כי היה בלתי נראה בגדרי לו הדברים החמר כאש נלקחו
 במה שהם גשמים ושטחים וקוים וזהו אשר הטע' אנשים
 וחשבו שהם נפרדים במציאות * ואולם בעל החכמה
 הטבעית הנרה הוא יעייז באלו גם כן מאשר הם בחמר
 ובכלל אמנם יעייז בשטחים ובקוים מאשר הם תכלית
 גשמים מהנועעים וחמריים וזה מבואר במה שהירה פן
 הלמודי יותר קרוב אל החכמה הטבעית כקו אשר יעשהו
 בעל חכמת המבטים כי הוא לא יעשה הקו במוחלט אבל
 קו ניצוצי וכך היחסים המספרים אשר יעשה אותם בעל
 חכמת הנגונים הנה הוא יעש' אותם מאש' הם יחסי קולות
 פוחשים * ובכלל הנה החמר יראה במה שהירה יותר
 קרוב אל החכמה הטבעית והירה להם יתרון בזה לפי
 מדרגתם בקרוב וברוחק אבל בשום ענין הנה לא יראה
 החמר באלו כהראותו בזאת החכמה ולזה כאשר ישתתפו
 במכוקש אח' וכוננו שיתנו בו מופת סבה ומציאו' או מופת
 סבה לבד היו נותנים אותו משני צדדים מתהלפים כבעל
 חכמת הכוכבים כאשר יתן הסבה בכדור' הגשם השמימי
 דרך משל ובעל החכמה הזאת הנ' אחד מהם יאמר שהוא
 אמנם היה בתאר הזה בעבור שהוא לא כבד ולא קל או
 בעבור שהוא אש ומה שדומה לזה ממה שאפשר שיסברו
 בו בחכמה הזאת : והשני יאמר שהוא אמנם היה כן כי
 הקוים אשר יצאו ממרכזו אל מקיפו שוים או בעבו' שהוא
 יראה בו דבר קיים כמו הקוטב ובעבור שהו' כמו שאמרנו
 יראה באלו הנמצאות כי יש להם פועל ותכלית אולם
 הפועל אשר מחוץ הנרה הענין בו מבואר כמו המהווה
 והמצמיח והמשנה ואולם המניע במקום הנה בו מקום
 עיון כמו שאמרנו כי הנה יחשב עי' ש בכאן דברים יניעו
 עצמותם ושהמניע בהם הוא המתנועע ואולם הסב' אשר
 היא השכלית הנה במציאותה ספקורת כבר שפט אורחם

ארסטו אבל שהוא יראה אצל החקיר כי כל מה שיעשהו
 הטבע אמנם יעשהו לצורך דבר מה ושהתכלית הראשון
 בהויה היא הצורה • ואולם התכליות השניות הנה אינם
 הצורה אבל אלה יחקור עליהם בזולת החכמה הזאת ולזה
 מה שיאמר ארסטוט' שהטבע לא יעשה דבר לבטלה
 והאומנות בזה והטבע אחד אבל הטבע יותר אמת בזה
 כי האומנות מתאחדת ממנו ומתיחסת לו ולולא כי הטבע
 יעשה לצורך דבר מן הדברים היה מה שיתחדש מאתו
 יתחדש במעט לא על הרוב ובכלל הנה היו מסתלקות
 הסבות הנשארות כי הסבות השליש' ימשכו אחר התכלית
 בהכרח ויתחייב מציאותם מאתו ולזה הקודם שייחוס
 ההכרח בשאר הסבורת אל התכלית לא אל החמר כמו
 שהיו רואים רבים מן הקודמים הטבעיים ואמנ' קרה להם
 זה בעבור שהם לא עמדו על הסבה אשר היא התכלית
 ובכלל הנה ראוי שידוע כי העניין בדברים הטבעיים
 כענין בדברים המלאכותיים וכמו שהלבנה והאבן אמנם
 נמצאו בבית בהכרח לצורך צורת הבית כן החמר והדברים
 החמריים אמנם נמצאו בעבור הצורה וזה נראה אצל
 ההשתכלות כי היא היתה התכלי' הראשון בהויה ואלו
 היתה הצורה בכאן מהכר' החמר לא היה בכאן פועל כמו
 שיחשבו זה רבי' מן הקודמי' הטבעיים והי' התחלת הדברי'
 הטבעיים במקרה הנה כבר התבאר מזה המאמר כי בכאן
 ארבע סבות על צד ההישררה לא על צד מופת ושבעל
 החכמה הטבעית יבקש שיתן אותם בנמצא נמצא ולא
 יקצר על הקרובות מהם בלתי שידע קודם הרחוקות
 המשותפות וזה במה שאפשר לו מהם בחכמה הזאת והוא
 החמר הראשון והמניע הרחוק כי היה אחד מאלו השנים
 הוא הסבה הרחוקה בהנעה והאחר בהתנועעו וההפעלות
 ושניהם שני צדדי התנאי הלקוח בעיון בעל הדכמ' הזאת
 בנמצאות ואין כן הצורה הראשונה והתכלי' הראשון ולזה
 לא תהיה נתינת שניהם בחכמה הזאת • והפלא מן אבן
 סינא כאשר יאמר שהוא ראוי על בעל החכמה הזאת

שקבל

מאמר שני

שי קבל מציאת החמר הראשון מן הפילוספיה הראשונה
ואין בכאן הכרח אשר יקבל בעבורו בעל החכמה מחכמה
אחרת דבר מה ויחייבהו כמו זה במניע הראשון ואין דרך
אל באור מציאותו כי אם בחכמה הזאת ואלו רצה בזה
כי בעל החכמה האלהית יעיין בו מאשר הוא נמצא וירחן
איזה מציאות מציאתו כמו שיעשה במניע הראשון היתה
בתיי כבר אמר היושר אבל רוב ספקורת האיש הזרה על
ההולכים כאשר תסתכל תמצא מזאת הכת כמו שכב קדם
ממאמרו בטבע ובעבור שאנחנו כבר אמרנו כי בכאן
דברים ימצאו מן המקרה וההזדמן הנה ראוי שנתקור על
שתי אלו הסבות ונעיין אם הם נכנסים תחת אחד המינים
הארבעה או אם הם יוצאים מהם ואם ימצאו תחת מיני
הארבע סבות האם זה במקרה או בעצמות ונאמר כי מה
שיתחדש בהזדמן מצד נפשו הנה אינו מן הדברים אשר
הם בהכרח ולא מן הדברים אשר יתהוו על הרוב ואמנם
היותו על המעט ומה שיתחדש מן המעט הנה הוא יעיק
מה שיתחדש על הרוב : ואין כל מה שיתחדש על המעט
אבל מה שהירה מהם מתחדש יתחדש מן הדברים אשר
יעשו למקום סבה מה ותכלית עד כי כאשר עזבו הדברים
ההם אשר ימצאו מאתם על הרוב אותם התכליו ונמצאו
מאתם דברים אחרים במקרה אמרנו כי זה מצד נפשו
ושפועל זה המקרה וההזדמן : ודמיון זה אמנם בדברים
הטבעיים כלבנה נפלה ושברה ראש אדם ואמנם בדברים
הרצוניים כמי שיחפור בור וימצא אוצר כי הנה לא נפילת
הלבנה ולא בקשתה למרכזה היתה סבה בעצמו לשבירת
ראש ראובן ולא החפירה היתה סבה למציאת האוצר כי
אם במקרה ויהיה ההזדמן על זה נכנס במין הסברה
הפועלת אבל במקרה לא בעצמות : וההפרש בין ההזדמן
ושאר הדברים אשר יכנו סבות במקרה כי אותם עניינים
הם יקרו לסבות אשר בעצמות כמו שיקרה לרופא אשר
ירפא שיהיה נוצרי או ערבי כי הנה יחס הרפואה אליו
כאשר הוא מתואר בדמיון אלו הדברים הוא יחס במקרה

ואין ככה ההזדמן כי הוּא היה סבה בעיננה אשר היתה
 נמצאת לדבר מה בעצמו ונמצאת עתה לדב' אחר במקרה
 ואיך שיהיה הנה הוּא נמשך למה שבמצמורת ומתאחר
 ממנו כי זה דרך מרה שבמקרה ולא תקיף בו ידיעה ולא
 יבוקש זה המין מן הסבה במלאכה כי היו בלתי מושגות
 המציאות בנפשם והיה אשר יאמר שהוא נתחדש מצד
 יותר כולל ממה שיאמר בו שהוא נתחדש במקר' ובהזדמן
 כי טובת המקרה נרעתו ויחסו אל הפעולות הבחירות כי
 נקראו הם הצלחה מה ואלו רעה מה : ומה שיאמר שהוא
 נתחדש מעצמותו יכלול מה שבבחירה ומה שבטבע הנה
 אלו הדברים כלל מה שבמאמר הזה והם הדברים אשר
 ילכו דרך השדשים המונחים לעיון בחכמה הזאת וכבר
 היה הסדר המלאכותי יתן שיקדם המאמר בדברים האלה
 על עיון בחמר הראשון אבל זה עשה ארסטוטרוס לסבה
 אשר זכרנו :

המאמר השלישי

זה המאמר יכלול המאמר בתנועה ובמה שאין לו
 תכלית והתחיל בו לספר בהכרח המביא אל
 הדבור באלו המשיגים הכוללים והחקירה עליהם כי מרה
 שהתבאר אחרון בזה הספר הוּא חמניע הראשון והוּא
 יצטרך בחקירה עליו אל החקירה תחלה על אלו הדברים
 והתחיל ואמר * בעבור שהיינו כבר לקחנו תחלה בגדר
 הטבע התנועה הנה ראוי שנודיעה ובעבור שהנה יראה
 גם כן כי התנועה מן העניני המתדבק' הנה ראוי שנודיע
 טבע המתדבק ובעבו שהמתדבק יחוי' לו מה שאין תכלית
 לו וילקח בגדרו הי' ראוי גכ' שנדב' בו וכך יחייבנו גכ' המאמ'
 בזמן והסקו בעבור כי הנמצאו המשתנו' מהכרח מציאותם
 הזמן והמקום ובכלל הנה יחוייב בעל החכמ' הזאת העיון
 במשיגים הכוללים לנמצאות הטבעיות והרקות ואף על פי
 שלא יהיה מן המשיגים הכוללים ואכנס שרש המאמר
 בו הדמיון והגרה יחשב בו להשתתפות זרה הרעיון לכל
 מתחלת

מתחלת הענין שהוא אצל החקירה על המקום מרה הוא
 תחלק הבקשה תחלה אליו ואל התכלית המקיף איזה
 משניהם הוא המקום על צד מה שתתחלק הבקשה אל
 הלקי הסתירה בטבע ולזה הראוי לפי כונתנו שנזכרה
 אצל החקירה על המקום ונתחיל לפי מנהגו מן המאמר
 בתנועה : ונאמר כי גדר התנועה ואם הית' הבנתו קשה
 לפי מה שיאמר ארסטו הנה הוא מן הגדרים הנתונים
 באחת מן השתי דרכים הנזכרים באנאליטיקא השניה
 רוצה לומר דרך החלוקה או דרך ההרכב' ובכלם הנה אין
 בו דבר ילך דרך התחלת מופת ותולדת מופת ואין כל
 חלקיו מוסכלי המציאות לתנועה עד שתהיה תולד' מופת
 ולזה הנאות שנלך בהוצאת רזעלומתה דרך החלוקה
 ונאמר כי כבר יראה גם כן שאנחנו לא נוכל להכניסה
 תחת סוג אחד בעינו מן הסוגים העשרה אבל נמצאה
 במין הוא הנקראת תנועת החעתק ובאיכות והוא הנקרא
 השתנות ובכמות והיא הנקרא גדול וחסרון ונציע בכאן
 גם כן כי הנקרא בעצם הויה והפסד תנועה עד שיבוא
 זה במה שאחר זה ואם היה ממה שיראה מעניינה שהיא
 ממה שיאמר בנושא לא על נושא אבל נניח הענין בכאן
 לפי מה שיציעהו ארסטוטלוס שהיא רזעלומתה ולפי מרה
 שהוא המפורסם מענינם עד אחר זה וכאשר נראה שהיא
 נכנסת תחת מאמר יותר מאחד הנה הוא מבואר כי סוגה
 העליון הוא הנמצא ובעבור שהנמצא במה שהוא נמצא
 יחלק אל מה שהוא בפעל והשלמו' הגמור ואל מה שהוא
 בכח והאפשרות הפשוט ואל מה שהוא ממוצע בין שניהם
 והוא כמחובר ממה שהוא בשלמות וממה שהוא בכח
 כבר לקח מכל אחד בחלק שונה וזאת החלוקה היא אשר
 היתה נעלמת מן הקודמים אצל העיון בענין התנועה
 ובעבור זה נסתר מהם גדרה ומבואר עם מעט השתכלות
 כי התנועה נכנסת רזעלומתה הסוג הזה הממוצע ושהיא
 משתנה עליו ולזה גדר אותה ארסטוטלוס בשהיא שלמות

מה שבכח מצד מה שהוא בכח ואמנם רהתנרה בו מצד
 מה שהוא בכח בעבור שהוא הכדל התנועה המיוחד אשר
 ישמור מציאותה על צד מה שישמרו הכדלי הנמצאות
 מציאותם כי השלמות כאשר אמרנו שני מינים אם
 שלמות גמור לא יהיה בו דבר מן הכח כלל והוא תכלית
 התנועה אשר כשתשיגהו נסתרה ונפסדה וזה כמו הלכך
 יתנועע עד אשר ישוב שחור והנחשת יתנועע עד אשר
 ישוב שחור כיוור או שלמות ישמור מה שבכח ולא ימצא
 כי אם במציאות הכח מחוברת בו והענין הזה הוא הנקרא
 תנועה ולזה כבר יראה כי התנועה מן הענינים המתדבקי
 כי היא כאשר עמדה ויעויין ממנה חלק שיהיה אפשר
 ש יורמז אליו הנה כבר בטל הבדלה המיוחד בה ונמצא
 המין האחר מן השלמות הפשוט ואם התנועע אחר כן
 הנה זה מצד מה שיש לה כח אחרת ובכלל היא תנועה
 א זרת ומבואר אחר שהיה סוגה הנמצא נ"י זה רהגדר מן
 הגדרים המסופקים ושהוא מן המינים המסופקים ממדה
 שיאמר בקודם ואחור וכל שכן כאשר נמצא בכל
 סוג שני מינים מן השנוי מתנגדים וזה כמו ההוי וההפסד
 בעצ' והגדול והחסרון בכמות וההתלכך ושוב שחור באיכות
 ומה שהוא מן הגדרים זרה דרכו הנה לא יספיק ממנו
 בזאת הידיעה מבלתי שיאמר בענין ענין ממה שתחתיו
 ביחוד ולזה הנה יאמר במדה שאחר זרה בסוג סוג מסוגי
 התנועה אמנם תנועת ההעתק בספר השמים והעולם
 והגדול והחסרון וההויה וההפסד וההשתנות בספ' ההויה
 וההפסד אבל יספיק בכאן מידיעתם זה השיעור מן הציוור
 כי היתה הכונה בספר הזה הדבור בדברים הכוללי' הנה
 כבר התבאר מזה מה הוא התנועה במוחלט והית' דרכנו
 אל לקיחת גדרה מן הנשואים העצמיים המיוחדים לה
 אשר הם חלקי גדרה' הנה אפשר שנבאר זה על צד אחר
 דברי ורצוני בדברי המאמרים הצודקים הכוללים אשר
 אינם ביחוד ולא מיוחדים וזה כי חנה יראה כי לדברים
 כלם טבעיים היו או מלאכותיים שתי שלמויות שלמות

מאמר שלישי

בעת שיחפעל שומר ההפעלו ושלמו בעת שיתם ההפעלו
 והשנוי הנה הבנוי יש לו שלמיות בעת שיבנה מצד מה
 שדרכו שיבנו וימצא לו ההבנו זמן מה ושלמו בעת שישוב
 כי הנה לא ההבנו הי קודם שיניעו האבן והלבנו ולא אחר
 שנגמ' הבי אבל במה שכין זה הנה ההבנות אם כן שלמות
 הבנוי מצד מה שהו' בנוי וכך הגלגול שלמו המתגלג' במה
 שהו' שתגלגל והלמוד שלמו המתלמד במה שהו' מתלמד
 ובכלל הנה יגיע מזאת החקירה כי הרהפעלות שלמות
 המתפעל במה שהוא מתנועע הנה התנועה שלמות
 המתנועע במה שהוא מתנועע ומבואר כי עמידתנו על
 גדרה מזה הצד נעתק אליו השכל מענינים כוללי' בלתי
 מיוחדים בחפך מה שהיה הענין בכאור הקודם ובאמת
 מה שנאמר בו גם כן שהוא למוד דברי' וההבדל אשר
 לקח בכאן בגדרה הוא מצד הנושא והוא בכלל יורת
 מפורסם מן התנועה ויותר מבואר ולזה נלקח בגדרה'
 ואולם השנויים המגיעים בעתה אינה תנוע' כי לא תמצא
 בהם הכח שומרת לשלמותה זמן מה אבל אמנם ימצאו
 באחד מן השני ענינים וזה אם בשלמות הפשוט או בכח
 הפשוטה כבעל הימין ישוב שמאל ובעל השמאל ישוב
 ימיני ולזה אין במצורף תנועה זהנה יבא הכדל זה במה
 שאחר זה וזה הוא המאמר בתנועה על תכלית מה שהיה
 אפשר לנו בכלל ובביאור זכרה נשאר עלינו מבקשות זה
 המאמר מה שאין תכלית לו:

הדבור

במה שאין תכלית לו והתחלת העיון
 בזה שנחלק על כמה פנים יאמ' מה שאין
 תכלית לו והוא אפשר שיצוייר על אופנים אחד מהם
 שלא יהיה לו כן השעורים והגדלים תכלית אבל הוא
 נמשך בפעל אל לא תכלית וכך מה שהירה מן המנויים
 באין תכלית האחדים בפעל וזה אח' מהאופנים שאפשר
 שיצוייר מה שאין לו תכלית והאופן השני כמו שיאמר
 בשעור שהוא מתחלק אל לא תכלית בענין כי איזה חלק
 לוקח ממנו במחשבה היה אפשר שיחלק וזה אל לא

תכלית

תכלית לא בענין שהוא מתחלק בפעל אל חלקים עד אין
 תכלית אבל נרצה כי החלוק בו ישמור מרה שבכח תמיד
 כמו שישמור בשלמות הכח בתנוע' ועל האופן הזה יאמר
 בשעור גם כן ובמספר שהוא נוסף עד אין תכלית בענין
 שהוא כאשר ילקח במחשבה מספר מה או קו מה איזה
 מספר שיהיה או איזה קו הורה אפשר שתוסיף עליו וזה
 תמיד לא יכלה ועל דמיון זה גם כן יאמר זה בתנועה
 והזמן וההווה וההפסד אבל אפשר שצוייר מה שאין לו
 תכלית באלו השנים על שלשה פנים * אחד מהם שיהיו
 הזמן והתנועה מתודשים ואחר כן איזה חלק נמצא ממנו
 היה אפשר שימצא אחר אחריו אל לא תכלית וזה נאורה
 בדרך אפלאטון שדעתו כי העולם נתהורה ואחר כן אמר
 שהוא נצחי : והאופן הב' שיהיה איזה חלק נמצא ממנו
 בזמן העומד נמצא לפניו חלק ואחריו חלק כמו שירא זה
 ארסטו' ויהיה הסרת התכלי' על האופן הזה העדר הנושא
 ממה שדרכו שימצא לנמצא מה מבלתי צרוף אל העתיד
 או לא העבר כי על אותו אופן הא' אמנם נעדר מן הנושא
 מה שנמצ' לו בעבר ר"ל התכלית * והאופן הג' הפך האופן
 הראשון והוא שיהיה איזה חלק נמצ' ממנו בעומד נמצא
 לפניו חלק ולא ימצא אחר איזה חלק שהונח בעתיד חלק
 אבל יהיה לו תכלית וראוי שנחפש על א' מאלו הענינים
 אם הוא נמצא אם לא ואם היה נמצא ממה זרה מציאותו
 ואל מה זה מציאותו והנה יאמר מה שאין תכלית לו על
 דרך העבר על פני א' מהם מה שאין דרכו שיקבל התכלי'
 כלל כמו שיאמ' בקול שהוא בלתי נראה * והב' במה שלא
 יוכל החוש השנתו וא' הליכתו כמו שיאמ' בים שהו' אין
 לו תכלי' אבל לא העניני' יוצאי' ממה שכונתנו לאו בחקירה'
 בכאן ואמנ' נזכרו על צד השמיר' מן הטעייה ממה שיוורה
 עליו השם המשותף: ונשו' לא אשר היינו בו ונאמר כי הנה
 ירא' שלא ימצ' לא גודל ולא מספר שאין לו תכלי' מצד מה
 שהו' נמצ' בפעל וזה כי כל מספ' שיונח בפעל הנה אפשר
 שיתוסף עליו מספר אחר ויהי' מה שאין תכלי' לו יות' גדול

מאמר שלישי

משה שאינן תכלית לוי וגם כן כל מספר הנה הוא אם זוג
ואם נפרד וכל אחד מאלו השנים בעל תכלית אם כן כל
מספר הוא בעל תכלית ובכלל הנה כל מינן יונח בפעל
ממיני המספר הנה הוא אחד בכה שהו אותו המין ולאחד
אליו ערך מה וכך יתבאר גם כן שלא ימצא גודל שאינן לו
תכלית בפעל וזה כי גודל אם שיהיה קו או שטח או גשם
והקו כמו שנאמר בגדרו הוא אשר תכליותיו שתי נקודות
והשטח הוא אשר תכליותיו קו או קוים והגשם הוא אשר
תכליותיו שטח או שטחים והכלל הנה אמרנו מה שאינן
תכלית לו נמצא בפעל יראה אצל ההשתכלות שהם
מתנגדים כי הוא מצד מה שהוא בפעל כבר נמצאו כל
חלקיו יחד והוא שלם וכל ובעל תכלית יובעבור זה מה
שיגדור ארסטוטלוס מה שאינן תכלית לו בשהוא אשר
ימצא תמיד דבר יוצא ממנו אבל הבקשה הזאת אינן ממה
שייוחד בחכמה הזאת ואמנם החקירה המיוחדת לה אם
בכאן גשם טבעי שאינן לו תכלית כפי מה שהיו מניחים
אותו העוברים מן הקודמים הטבעיים ונאמר אם נמצא
בכאן גשם טבעי שאינן לו תכלית הנה אם שיהיה פשוט
או מורכב אבל אם היה פשוט והונח בלתי בעל תכלית
בכל קטריו ולא יונח מתנועע בסבוב הנה לא יהיה אפשר
כלל שיתנועע ולא שינוח כי לא יהיה לו מקום ירחנועע
אליו ולא שינוח בו ולא יאמר בו שהוא נח או מתנועע לא
על צד מה שיאמר זה בנקודה ובכלל במה שדרכו שלא
יקבל התנועה והמנוחה ומה שיהיה בתאר הזה הנה אינו
גשם טבעי ואינן בו התחלת שנוי כלל יואולם שהו מהוויב
שיונח בלתי בעל תכלית בכל קטריו הנה הוא מבוא ממה
שאמר בעבור שהיה הגשם הוא הנמשך בכל המרחקים
השלשה יתחייב בהכרח אם הונח שאינן לו תכלית במה
שהוא גשם שיהיה בלתי בעל תכלית בכל קטריו כי כאשר
הונח שיש לו תכלית באחד מהם היה העדר התכלית לו
במקרה ובלתי הכרחי כי הדין על מרחק אחד מצד מה
שהוא מרחק בתכלית או לא תכלית דין על כל המרחקים

ולזה

ולזה יתחייב בהכרח שימצא בלתי בעל תכלית מבל קטרויו
 וכך יתהיי גם כן מה שאינ' למט' מזה שהונח בלתי מתנועע
 בסבוב כי מתנועע בסבוב מתנועע בכל חלקיו יחד ומשלי'
 סבובו בכל חלקיו בזמן שיש לו תכלית וכאשר הונח שאין
 לו תכלית התחייב שיחתוך שעור שאין לו תכלית בזמן
 שיש לו תכלית ומבואר במה שאחר זה כי זה נמנע. הנה
 כבר התבאר מזה המאמר אמתת מה שלקחנו: אותו בתנאי
 בקודם בזה ההקש התנאי אבל אנחנו כמו שאמרנו כאשר
 הצענוהו כן יתחייב הנמשך הנזכר והוא שלא יהיה אפשר
 בו שינוח ולא שיתנועע וזה שקר ובכלל הנה הנחת גשם
 פשוט שאין לו תכלית ושוה שיהיה זה בכל מרחקיו או
 בשנים מהם או באחד כאשר הונח בלתי מתנועע בסבוב
 שקר כי כל מתנועע על אשר מדב' מתנועע אל דבר ומקום
 הכל והחלק בו אחד כי הוא באשר יתנועע גוש עפר שם
 יהיה אפשר שתתנועע כל הארץ וכאשר ינוח החלק שם
 ינוח הכל. ולו הונח גשם שמה שאין לו תכלית על האופן
 הזה מתנועע כאשר הנהנו אותו יוצא ממקומו מן הצד אשר
 הוא ממנו בעל תכלית הנה יתחייב שלא יהיה מקום הכל
 והחלק אחד כי הכל כאשר יונח איך שיונח שאין לו תכלית
 לא יהיה לו מקום כלל כי לא יהיה לו תכלי' יקיף בו ויהיה
 תנועות היסודות לא יתנועעו אל מקומות מוגבלים והנה
 נבאר זה יותר כאשר יתבאר מה הוא המקו' אבל מן הנראה
 בכאן כי המקומות יש להם תכלית ואם לא לא יהי' אפשר
 שיתנועע דבר י' מה שאין לו תכלי' כי הנה הוא אמנ' ינוח
 מצד מה שיתנועע אל מה שיש לו תכלית יואול' אם הונח
 הגשם אשר אין לו תכלית מורכב כפי מה שהיו רבים מן
 הקודמים חושבים אותו בכל התחייב שיהיה מורכב אם
 מפשוטים שאין להם תכלית במספר במין וכל אחד מהם
 יש לו תכלית בגודל או שאין להם תכלית בגודל אם כלם
 או אחד מהם ויהיו הם יש להם תכלית במספר במין
 ויתחייב השקר הקודם אבל כאשר הנהנו אותו מפש' טים
 שיש להם תכלית בגודל ושאינ' להם תכלית במין התחייב

שיהיו מיני המקום איך להם תכלית ויהי בעבור זה מיני
 התנועה איך להם תכלית כי חלוק מיני התנועה ותכליותיהם
 הו' אשר העמידנו על חלוק מיני האנה והתנועה הפשוטו'
 כמו שנאמר שלש אם אל האמצע ואם מן האמצע ואם
 סביב האמצע אמנם השנים מהם הנה נראה מציאותם
 לאש ולארץ ואמנם אשר סביב האמצע הנה יתבאר
 שהיא נמצאת לגשם כדורי פשוט וזה בספר השמים
 והעולם ובכלל הנה לא יראה מן החלוקה בשכל שיש
 בכאן תנועות פשוטות זולתי אלה השלש בין שהיה לכל
 תנועה מאלו גשם פשוט או לא יהיה וכאשר הנחנו גשם
 פשוט התחייב בהכרח שיתנועע באחת מאלו התנועות
 הנה הגשמים הפשוטים אם כן יש להם תכלית בהכרח
 והמורכב ממה שיש לו תכלית ואולם שהוא בלתי אפשר
 שיונח זה הגשם אשר איך לו תכלית מורכב מפשוטים
 שאיך להם תכלית למספרם באיש ואם היו יש להם תכלית
 במין הנה יתבאר זה בספר השמים והעולם כי הוא ממה
 שיתבאר שם שהוא אי אפשר שימצא מחלקי העולם
 שנים באיש והנה אפשר שנבאר זה בצד הדברי הקודם
 והוא כי כאשר הנחנו הגשם מורכב מגשמי שאיך תכלית
 למספרם באיש היה זה או במין התחייב שימצא גדל שאיך
 תכלית לו בפעל כי הנה יתחייב שיהיו החלקים אשר
 מורכב מהם הגשם שאיך לו תכלית מתמששים ואם לא
 לא יהיה המורכב מהם מורכב * ואם תאמר הנה אפשר
 שימצאו גשמי איך להם תכלית במספר בלתי מתמששים
 כפי מה שהי' סובר אנכסאגוריש בערוב הנה לו הגשמים
 יתחיי' בהכרח כאשר הונחו אח' במין שיתחברו ויתמששו
 ויתנועעו אל אנה אחר וגם כן הנה ימצאו ברחק שאיך לו
 תכלית ואם הונחו שאיך להם תכלית במין יתחייב השקר
 הקודם הנה נראה מזה שלא ימצא גשם שאיך לו תכלית
 לא מורכב ולא פשוט וזה שבוננו אותו *

ואולם מה שיאמר בו שאיך תכלית לו בכח והו' אשר
 ימצא דבר חו' ממנו בכמות תמיד זה אם בשכל
 כהחלק השעור לו לא תכלית או במציאות כתנוע' והזמן

וההויה

וההויה וההפסד ושאר מרה שיאמר שאין לו תכלית מן
 האופני אשר מנינו אותם הנה הוא אפשר המציאות ומה
 שנמנ' מאותם החלוקי הנה אינו נמנע סך הצד הזה אבל
 מצד אחר שיתבא במה שאחר זה כי המצ' הזמן והתנוע
 בעלי תכלית מא' מב' קצותיו ובלתי בעלי תכלי' מן הקצה
 הא' הנה זה נמנע אצל ארסטו' אם היה כבר השבו רבים
 כי מציאות מה שאין תכלית לו בזמן והתנוע' אפשר בכח
 בעתיד ונמנע בעובר ואחזו בזה בטענות פחותות • מהם
 שהם אמרו כי מה שנפל בזמן העובר הנה כבר נמצ' ויצא
 אל הפעל ודינו דין מה שבפעל ומה שבפועל בעל תכלית
 א"כ היה בזמן העובר בעל תכלית וזאת ההטעאה מבואר
 וזה כי בעל זאת ההנח' לא יניח שנפלו בזמן העובר דברי'
 אין תכלית להם ואולם הניח שהו' כבר נפלו בזמן העובר
 דברים שיש תכלית להם ולפני אותם הדברים דברים וזה
 אל לא תכלית והברל גדול בין שנניח מה שאין תכלי' לו
 בדברים בנפש' או בהיו' קצתם לפני קצת כמו שיש הברל
 גדול בין שיונ' שהשעו' יחלק לשעורי' אין תכלי' למספרם
 או שיונ' מה שאין תכלי' לו בחלוק לא בשעורי' בעצמם כי
 הא' נמנע והא' אפשר וג"כ הנה מה שנכנס במציאו' בזמן
 העובר כבר נשלם ומה שנשלם כבר התחיל • ואולם מה
 שאין לו התחלה הנה אין לו סוף וכאשר הונח כי הזמן
 העובר אין לו התחלה לא יצדק עליו שהו' נכנס במציאו'
 ויהיה לו סוף וכך מה שאין תכלי' לו אין לו התחלה ולזה
 מי שיאמר כי הזמן אפשר שיהיה בלתי בעל תכלי' בעתיד
 ולא יהיה אפשר שיהיה בלתי בעל תכלית בעבר לא
 יתחייב השרש הידוע בנפשו בזה והוא כי מה שאין לו
 התחלה אין תכלי' לו ומה שאין תכלית לו אין לו התחלה
 ובזה יותר הספק אשר יאמרו בו שהוא אם היו התנועות
 אשר בחדש המתאחר יותר מן התנועות אשר בחדש
 הקודם והתנועות יש להם תכלית הנה הפחורת והיתר
 אמנם יצדק על מה שיש לו התחלה ואמנם מה שאין לק'
 התחל' אין בו לא פחורת ולא יות' כענין במה שאין לו תכלי'
 מהם שהם ישימו אותם החדושים המונחים שאין להם

מאמר שלישי

תכלית בעבור קצתם הכרחיים במציאות קצת' ובכלל יהיה
קצתם סבות לקצת ויתחייב ממנו תכליתם בין שנמצאו
בכח או בפעל' ואנחנו נאמר כי היענין בחיי היה כן אלו
היה אותם ההויים קצתם סבות לקצת בעצמות אבל אין
הדבר כן אבל מציאות מה שאין לו תכלית בהם בעבור
המניע הראשון אשר לא יסור מהיות מניע והנה נבאר
במה שאחר זה כי מציאות מה שאין לו תכלית בתא' הזה
ר' ל בכח הכרחי לו אפשרי לבד' והנה אפשר שיפול האמת
במקום הזה בזמן כי אנחנו כאש' הנחנו הזמן בעל תכלית
מאחר משתי קצותיו ר' ל בהתחלת התחייב שיהי' מתהורה
מן הצד החוא והמתהורה במה שהוא מתהורה יתחיי' שיהיה
מתהורה בזמן כי המתהורה הוא אשר נמצא אחר אשר לא
ימצא וכן כאשר הנחנו אותו בעל תכלי' מאחרייתו יתחייב
שיהיה נפסד והנפסד יתחייב שיהיה אחרינו זמן שיעמד בו
נפסד ובכלל הקודם והמתאחר לא ימצאו אם לא ימצא
זמן כמו שיאמר ארסטו' וזה מבואר בנפשו והנה נבאר זה
במה שאחר זה על הפנים יותר שלמים ואולם מציאת
זה בתנועה הוא סוף מה שיתבאר בספר הזה וכבר אפשר
שיראה זה בקרוב כאשר עמדנו על שהזמן מקר' לתנועה
ושהתנועה לקוחה בגדריו על צד מה שילקחו הנושאים
בגדרי מקריהם העצמיים וכן אפשר שיפול האמ' בכמו זה
במספר' ואולם השעור הנה התוספת בו כבר יחש' שהוא
אפשר אל לא תכלית וארסטו' ימאן זה כי התוספת הוא
התוספת בצורה אחת ולא היה אפשר התוספת בו אל לא
תכלית היה אפשר מציאות צור' בלתי בעלת תכלית כי הוא
אם לא יהיה בטבע הדבר האחד קבול התכלית הנה הוא
כלי תכלית בפעל' : ואמנם השו' אנשים בו בין המספר
והשעור כי הנה כבר יחשב שהוא מן הידיעות הראשונות
שאנחנו כאשר הנחנו מספר מה או שעור מה היה אפשר
לנו שנוסיף עליו וזה תמיד' ובכלל הנה תוספת השעור
אל לא תכלית היא אחת מההנחות אשר יעשה אות' בעל
השעורים במה שחשבו אנשים וארסטו' סובר שאי אפשר

בשעור

בשעור שיתוסף אל לא תכלית כמו שיחשב במספ' אם לא
 שחסר ממנו בשעור מה שנוסיף וכבר בארנו זרה בפירוש
 במקו' הזה : ואולם החלק השעור א לא תכלי' הנה יתבאר
 במאמר הששי כי כאן אנשים יניחו השעור מחובר ממד
 שלא יתחלק וואולם המספר הנה יראה שהוא אי אפשר
 בו החלוק אל לא תכלית : וכבר נראה מזה המאמר בכל
 הענינים אשר יאמר עליהם מה שאין תכלית לו מה מהם
 אפשר המציאות ומד מהם נמנע ונשאר עלינו שנבאר
 ממה זה מציאות הנמצ' בהם ולמה זה מציאותו ואם היה
 יותר ראוי בחכמת מדע שאחר הטבע ונאמר כי זרה המין
 האפשר המציאות אשר יאמר עליו שאין לו תכלי' אמנם
 מציאותו כמו שאמרנו בכח האפשרות ושיהיה התוספת
 בו והרבו תמיד ישמר מה שבכח ומה שהוא בתאר הזר
 אמנם יוחס אל החמר כי הכח מקר' לו כפי מה שהתבאר
 וגם כן הנה התכלית אמנם הוא בצורה ונמשך אחריה
 והחמר בעבור שהיה בלתי מצוייר בעצמות לא יהיה לו
 תכלית ייוחד אליו אבל כאשר הגיעה בו צורה הי' אפשר
 שתפרד ותגיענו בהכרח צורה אחרת וזר אפשר אל לא
 תכלי' במה שהוא חמר בעובר ובעתיד וכך הענין בהתחלק
 השעור והוספתו אל לא תכלית והוא אמנם קרה לו זרה
 בשכל מצד החמר כי הצורה נשארה על ענינ' ולזה היה
 אפשר במספר שיתוסף אל לא תכלית אבל שיחל' אל לא
 תכלית לא כי הוא מורכב מאחד' ויכלה בהכרח א' האחד
 זה האחד במה שהוא אחד אמנם הוא בצורה ולזה אינו
 מתחלק כלל אבל הוא יותר מכל דבר נקי מן החמ' ואולם
 הרבוי והתוספת הנה הוא בעבור החמר ואולם נמצא
 ההשארות להויות במין הזה מן המציאות הוא בעבור
 היותר טוב כי בעבור שהיה הנצחי יותר טוב מדע שאינו

נצחי והיה מה שאי אפשר השארותו באיש

הטוב לו שיהיה זר הענין ושישאר

במין ולזה הושם כמו זה המציאות

מתמיד לאיכלה ולא יפסק

המאמר

חמאמר הרביעי

זה

המאמר יכלול הדבור במקום והרקות והזמן
 ונתחיל הדבור במקום כפי מנהגו ונאמ' אמנם
 שהמקום דבר נמצ' הנה זה מבוא' בנפשו כי הנה נראה כי
 בכאן נשואים עצמיים לא יאותו כי אם בנמצא' כאמרנו
 שהמקו' ממנו למעלה וממנו למטה והוא אשר ליו' יעתקו
 הגשמים בטב' וינוחו בו ושהו' מקיף את העומד בו ושהוא
 נבדל מן העומד בו ושהו' אינו יות' גדול ולא יותר קטן מן
 העומד בו • ואמנ' החקיר בכאן ממה זה הוא ואנחנו נעייץ
 בו מ' הנשואי' העצמי' ונביץ בהם מה שינש' לא מצד מה
 שהו' חלק מהות לו ואם הכרנוהו הדרכנוהו דרך התחלת
 מופ' ושמנו החלק האחרון מחלקי הגד' אם לא יהי' מבואר
 בנפשו והי' ממה שאפשר באורו בחלק הראשון ילך דרך
 תולד' ומופ' ונאמר כי אנחנו כאשר השתכלנו הנשואים
 הראשוני' אשר מנינו אות' למקו' לא נמצ' בהם דבר מיוחד
 ינש' עליו מדר' מה שהו' חלק מהות לא אמרנו בו שהו'
 מקיף כי מעלה ומטה מהבדליו הבחלקים לא מהבדליו
 המעמידים וידמה שיהיה הבדלו המעמיד שהו' מקיף
 וכאשר הוסתכל זה מעט השתכלות יראה מבלתי אמצעי
 כי המקיף במה שהו' מקיף הוא תכלי' הגשם הקרו' המיוחד
 אשר מחוץ וזה כשהשתנה במקיף שיהיה זולת ושיהיה
 מיוחד כי האנה כמו שנ' ממנו מה שיאמר בקוד' ובמאוחר
 והבקש' בכאן אמנם הו' מן האנ' האמתי לא על המשותף
 כי ראובן דרך משל אמנם הוא בבית בעבור שהו'
 בקבוב האויר והוא כהיכל בעבור שהוא בבית עד שייחוס
 במציאותו א' העולם ואפקיו בעבו' היותו במקומו הראשון
 וכאשר היה זה כן ונשתנה סדר המופת הזרה היתה גדר
 המקום שהוא התכלית המקיף ומהנה יראה כי המקום
 אינו הפנוי והרוחק אשר בין התכלית המקיפות אשר היה
 אפש' פרידתו אצל אנשים והו' אשר יורו עליו בשם הרקות
 כי מה שהי' זה דרכו אינו במקיף אבל אם הי' זה אפש' ר' ל'
 מציאות רחק נפרד הנה זה מקרה למקום וג' כהנה אפשר

שיבואר

שיבואר במופת מציאות זה הגדר בכלל במופת מוחלט
 והגדר אשר יתחבר מזה המופ' היא יות' שלם בכל הגדרים
 והוא אשר יקרא ארסטו באמת מופת משתנה במצב כי
 ממנו ידע מהות הדבר בנפשו והוא כי המקום הוא אשר
 יעתקו הגשמים א'יו על צד התשוקה כאשר היו חו' ממנו
 וינחו בו כאשר השיגוהו על צד הערבות והדמיון ומזה
 שהוא בתאר הזה הנה הוא תכלית גשם מקיף וכאשר
 הומר סדר המופת הזה היה גדר המקום השלם שהוא
 התכלית המקיף יהיה בו שלמות לגשמים המתנועעים
 תכלית תנועתם וידמה שיהיו א'ו הבאורים אמנם ישתנו
 על הגשמים המתנועעים תנועת היושר לבד : הנדה אלן
 הדרכים אשר אפשר שיתבא בהם כי המקום הו' התכלית
 המקיף מבלתי שיקרה לבטול מה שיורה עליו שם הרקות
 והוא המאמר ברחק נבדל אבל בעבור שהיה הדעת הזה
 צמח שאפשר שיפול' עליו המחשבה תחלה אצל העיון
 במקום ויהיה הבקש' בו תחלה כאלו הוא יחלק א' התכלית
 והפנוי על צד מה שיחלק הבקשה א' חלקי הסתירה בכל
 הבקשו' היה מן המחויי' שנשימהו אח' פן הקצו' המונחים
 בהקש' תנאי מתחלק ונשים הקצוות האחרות מה שיחשב
 בהם שהם גם כן מקום ובכלל זה שיפול' עליו במחשבה
 תחלה כי לא ימצא בבאן למקום סותרים בטבע :

ונאמר כי אשר יפול' עליו המחשב' מכל מה שיאמר
 עליו כי יש דבר בדבר הוא ד' דברים אח' מהם
 בצורה בהיולי כמו אמרנו המיתם בנחושר' והב' כהיולי
 בצורה כמו אמרנו העצים בכסא' והשלישי והוא היותר
 בפורס' כאמרנו המים בכיור וזה אפשר שיובן על ב' מינים
 אחד מהם שיהיו המים בפנוי והרח' אשר בינ' תכלי' הכלי
 על שיהיה הרחק נפרד והאחר שיהיו המים בתכלי' הכלי
 ואי אפשר שיהיה שם רחק נפרד כלל הנה אלו הפנים
 הארבעה אשר אפשר שיפול' עליהם המחשבה כשהדבר
 ייוחס אל המקום באחד מהם והוא נראה שהוא אי אפשר
 שיאמר כי הדבר במקום בשום פנים זולת אמרנו המים
 בתכלית

סאמר רביעי

בתכלית הכלי • אולם החלק הראשון והוא שיהיה הדבר
 בצורה בהיולי ויהי המקו לפי זה היולי המנעות זה מבואר
 בנפשו שאם כן היה ההעתק הוויה והפסד וכך העני בחלק
 הב' ואשר ראוי שייוחד החקירה עליו הנה הוא התכלית
 והדחק ונאמר שהוא כאשר הנחנו מרחקים נפרדים זולת
 מרחק הגשם העומד במקום בין שהיו אלו המרחקי ממה
 שאפש' בהם שיתרוקנו מגשם לפי דרך מי שיאמ' במציאו'
 הרקות במוחלט או לא יהיה אפשר זה בהם אבל אמנם
 ימצאו תמיד עם הגשמי ומחוברים בהם לא שהם מרחקי'
 עומדים בעצמו' זולת מרחקי הגשם העומד במקו' התחייב
 להנחה הזאת שקרים רבים מהם שהוא אם היתה אפשר
 שימצ' המרחק בפעל רק מגשם ובזולת חמר הנה יהי אפשר'
 ג' כ' בנקודה זה כי יהם הנקודה אל הקו הוא יחס הקו אל
 השטח והשטח ל' הגשם וזה יתחיי' בה בהכרח כאשר נפרד
 הגשם מן המרחקים אשר הוא מתחלק אליהם והם לקוחי'
 בגדרו בצד מרה שיפרד השטח מן הגשם וכאשר נבדל
 השטח מן הגשם שיפרד הקו מן השטח וכאשר נבדל הקו
 שתפרד הנקודה והנקודה כמו שנ' הוא תכלית הקו הנרה
 אפשר לפי ההנחה הזאת בתכליות שיפרדו מן הדבר אשר
 הם תכלית אליו ואיך יהיה זה המציאות להם אמנם הוא
 בצרוף הזה ולו המרחקי אמנם אפשר בהם שיפרדו במאמר
 כאשר ילקחו מצד שהם עצמיות לא מאשר הם תכליות
 כמו שיקחם בעל השעורים ויפשיטם במחשבה ויאמר
 בגדר הנקודה דרך משל שהוא דבר אין חלק לה וכך יעשה
 בשאר כי הנה לא יראה זה בהם כאשר יעויינו בצד הזרה
 חמר כלל ואמנם יראה זה בהם כאשר ילקחו מאשר הם
 תכליות גשמי' טבעיים והוא הצד אשר יעויין בהם בחכמה
 הזאת ולזה טעו רבים וחשבו כי כל מרה שנפרד במאמר
 הוא נפרד במציאות ואמרו כי המספרים והשעורים נפרדים
 והנה נחקור על זה במה שאחר הטבע והנ' אפשר שנבאר
 זה הענין בפנים אחרים וזה כי הגשמי' אמנם יחולו במקום
 מרחקיהם לא במקריהם ואמנ' נמנע בשני גשמי' שיחול

יחד במקום אלא מצד שזה לבן וזה שחור דרך משל אבל
 כצד המנעות הכנס המרחקים קצתם בקצת ולזה לא ישוה
 בדבוק בעל השעורים הגשמים במופתיו וישורה הקוים
 והשטחים כי ההשוואה בדבוק אמנ' תהיה אפשר במתחלק
 מצד שהוא בלתי מתחלק ולזה לא יהיה אפשר בגשם כלל
 שישתוו בדבוק באשר יהיה מתחלק בכל מרחקיו ואלו היה
 אפשר בגשמים שישתוו בדבוק קצתם על קצת היה הענין
 כמו שיאמר ארסטו שיהיה אפשר בשמים שיכנסו אם כן
 הוא בגוף דוחק וזה שהוא היה אפשר שתחלק איזה גשם
 היה בגדל על איזה חלק רצית בקטנו ותשוה בדבוק קצתם
 על קצת עד שיהיה אפשר בכל שיכנס בחלק וזה יותר
 מגונה ממה שאפשר שיהיה מן השקר ואלו היה המקום
 הוא הפנוי היה מתחייב שיכנסו הגשמים בגשמים וזה
 שקר וגם כן הגשם כמו שאמרנו אמנ' יחול במקו במרחקיו
 ובאם הוא צריך אל המקום ואלו היו המרחקים הם המקום
 היו המרחקים גם כן ממד' שיצטרך אל מקום והיה בחיי
 המתחייב ספק מבואר והוא שיהיה המקום במקום וילך זה
 אל לא תכלית ואלו הם השקרים המחייבי להנחתנו מרחק
 נכדל יחולו בו הגשמים וכאשר בטל זה לא נשאר שיהיה
 המקום דבר זולת התכליו' המקיפות ובאו המאמרי' בעינם
 ראוי שתחזיק בנטול הרקות אחר שנבאר כי מה שיוורה
 עליו שם הרקות אצל האנשי אשר יניחוהו הוא הענין הזה
 ר' ל שהוא מרחק נפרד ואמנם הביא אל המאמר ברקות
 המחשבה אשר קרה לנו בתחלת הנערות שמה שלא יניע
 ראותנו ולא יעיק אותנו הקפתו נחשב אותו רקות ולזה מה
 שיתירו עם הארץ על זה שהוא אין דבר בו וידמה שתהיה
 מלת בו אמנם תורה אצל העם על זה הענין המדומה לזה
 היתה הסברה הזאת הטעאה גדולה ונשוב אל אשר היינו
 בו ונאמ' ובעבור שהמקום ממנו מעלה ומטה היה התכלית
 המקיף ממנו מעלה ומטה ונניח לפי מה שהו' נודע בעדות
 כי התכליות השפלות הם תכלית המים ותכלית האויר כי
 נראה כי הארץ נחה בתכלית המים ומתנועעת אליהם
 בטבע

מאמר רביעי

בטבע והמים גם כן נהים בתכלית האויר ומתנועעים
 אליו בטבע וכך נציע בכאן כי התכלית העליונות הם
 הגשם השמימי תכלית האש אמנ' תכלית הגש' השמימי
 הוא לאש ואמנם תכלית האש לאויר כפי מה שהתבאר
 בס' השמים והעולם מענין לו הדברי' ושהאש מתנועעת
 אל תכלית השמים ונחה בה והאויר מתנועע אל תכלית
 האש ונח בה אבל אם הענין כן בכל גשם טבעי מה מקום
 הגש' השמימי מי יתן ואדע כי אנחנו אם הצענוהו בתכלית
 גשם אחר התחייב באותו הגשם האחר שיהיה בגשם אחר
 זילך הענין אל לא תכלית והנה תשתק בזה אנשים רבים
 במציאות מה שאין תכלית לו אבל יחויב לזה השקרים
 הקודמים וגם כן אלו לא תניחהו במקום איך הוא מתנועע
 ומהכרח התנועה המקום * ונאמר שהוא אלו היר' בחיי
 יתנועע תנועה ישרה הנה היר' מתחייב בהכרח שיהיה
 בתכלית גשם אחר מחוץ והיה מתחייב באחר גם כן כמורת
 זה כאשר הונח מתנועע תנועה ישרה * ובכלל הנרה אי
 אפשר לסלק מה שאין תכלית לו בפעל אם לא הונח גשם
 מתנועע בסבוב כי הוא ממה שיתבאר כי הגשם המתנועע
 בסבוב והוא הכדורי במה שהוא כדורי ומתנועע בסבוב
 אמנם הוא במקום בקבוצו ומקומו הוא גבנונית הגשם
 הנח אשר יתנועע עליו כי הכדור במה שהוא כדור מקיף
 לא מוקף : והראיה על שהגשם המתנועע בסבוב יצטרך
 אל גשם נח כדורי עליו יתנועע ואינו חלק ממנו אבל הוא
 נפרד ממנו ופוגש בו על צד המשוש כי הכדור הטבעי
 במה שהוא כדור אי אפשר לו מבלתי מרכז יסבוב עליו
 הוא הסברה בהיותו קיים בכללו ומתנועע בחלקו ואלו
 הנחנו מתנועעים שטחיו החיצונים מבלתי מרכז כמו
 שיסבוב התפוח היתה תנועתו בגלגול ורא' תהיה בסבוב
 ואי אפשר בדמיון התנועה הזאת שיחשב הגשם הכדורי
 המתנועע בה קיים בכללו אם לא שיונח בקבוב גשם אחר
 כדורי אם היר' שאין לו מרכז אבל כאשר הנחנו קיומו

על הצד הזה בעבור

בעבור הגשם אשר מחוץ היה קיומו מוכרח ובמקרה ולא
 תהיה סבה עצמית לקיומו במקו' אחד ולזה כאשר סלקנו
 הגשם אשר מחוץ היה אפשר שיעתק הגשם המתנועע
 כמו זאת התנועה בכללה ותהיה תנועה מגולגלת לא
 סבובי וזה כלו מבואר בנפשו ובכלל כאשר לקחנו הסבה
 בקיום הכדור במקום אחד קבוב הגשם אשר מחוץ יהיה
 כבר לקחנו סבה שאינה סבה והוא מן המקומו' המטעים
 במי שיניח מה שאין תכלית לו בלרזי מתנועע בעבור
 שהוא אין לו מקום יתנועע איו' וגם כן אין הנחנו הכדור
 במה שהוא כדור יתחייב שיתנועע בקבו' גשם אחר כדורי
 היה מתחייב מזה מצאות מה שאין תכלית לו ואם הירח
 זה כן והיה כל כחוד אי אפשר לו מבלתי מרכז עליו יסבוב
 הנה לא יהיה אפשר שנניחחו חלק ממנו והוא מתנועע
 בתנועתו כי הוא גם כן יצטרך אל מרכז ולא יהיה אפשר
 גם כן שנניחחו גח והוא חלק מן הכדור כי חלקי הכדור
 כלם מתנועעים יחד וחזותבים חלוקה מתדמה : וגם כן
 הנה מן הידועות הראשונות כי המתנועע לא יתנועע
 על נפשו ושכל מתנועע יצטרך אל דבר נח עליו יתנועע
 ולזה יתחייב בהכרח במרכז שיהיה נפרד ונח ומה שזר
 דרכו הנה הוא גשם בהכרח ואם הונח זה גם כן יתנועע
 בסבוב התחייב שיתנועע על גשם נח וילך הענין אל לא
 תכלית או נמצאת נקודה נפרדת : הנה כבר נראה מזה
 כי הכדור במה שהוא כדור אמנם הוא במקום בקבוב
 ומקומו הוא גבנונית הגשם הנח אשר עליו יתנועע וכאלו
 הוא יקיף בו ומה שהישיד איו' המאמר שזה למה שימצא
 בחוש מענין הארץ ושאר הגשמים הפשוטים והגשם
 השמימי ובפי זה ראוי שיוכז במקום הגרם הכדורי שיהיה
 מוקף כלומר מבפנים ובכלל בעבור שהיתה חגשמורת
 ממה שיאמר עליו ועל הגרמים המתנועעים תנועה ישרה
 בספק כפי מה שנבאר בספר השמים והעולם התחייב
 שיהיו כן המקרים המשותפים להם ואחד מהם הוא
 המקום : וזהו אשר יראה מדברי

מדברי אבונצר והו' באור מדברי אבובכאר בן אלצאיג אבל
ידמה שיהיה הטוב שיאמר כי הכדור ממרכזו אשר יקיף
בו במקום במקרה ר"ל כי מרכזו הוא במקום בעצמו בעבור
כי אשר במקום בעצמות הוא מוקף לא מקיף והמקיף
נכחי למוקף בו וכאשר היה גשם מה כמו השמים אינו
במקיף בו אינו במקום בעצמות ואמנם הוא במקום בעבור
שהוא יתנועע על מה שהוא במקום והוא המרכז בעבור
שהוא כמוקף בו במקרה : הנה זה ענין מאמר ארסטוט'
כי הגשם השמימי אם נמצא במקום הוא במקרה ואולם
מאמר אבובכר בן אלצאיג כי הכדור במקום בעצמות וזה
יחייבהו כי המקיף במוקף בו במקום בעצמות וזה שקר
ולא ישיג השתוף אשר בין הגרם העגול והגשם ישר
המרחקים שיהיה במקום אחד מהם נכחי למקום האחר
ובעבור שהיה מה שיאמר שהוא במקום מקרה אמנ' אמ'
בו זה בעבור שהוא בדבר הוא במקום בעצמות יתחייב
שיהיה זה ענין הכדור מפני שהו' במרכזו אשר הו' במקום
בעצמות : ומאמר אבן סינא בתנועה הסבובית אשר היא
אינה במקום כלל ואמנם היא במצב הנה לא אבין אותו
ואחשוב בו שירצוה בזה שהיא תעתק ממצב אל מצב
מבלתי שיחליף המקום בכללה ואם היה זה הנה הו' אמת
ואם רצה לומר כי תנועה במצב נפשו אשר הו' המאמר
הנה אינו אמת כי אחד סמה שיתקיי' בו המצב הו' המקום
וגם כן הנה נבאר כי המצב אין בו תנועה כלל : ובעבור
שהיה המקום הוא אשר יעתק אליו העתק התחיי' שיהיה
תכלית הגשם המקיף מתיחס ודומה ושלמות במתנועע
כמו המים לארץ והאוויר למים והאש לאויר אלא שהוא
בגשמים אשר יתנועעו תנועה ישרה בעבור שהיה מה
שממנו יתנועע המתנועע הפך למה שאינו יתנועע התחייב
שינוחו הגשמים הפשוטים כאשר שבו במקומם הטבעיים
ושיתנועעו כאשר היו תוך מהם ' ואולם הגשם השמימי
המתנועע בסבוב בעבור שהי' התחלת התנוע' בו ותכליתה
אחד במאמר התחייב שתהיה תנועתו תמידית ונצחית

אם היה מתנוועע בטבע ונחה תמיד ונצחית אם היה נח
 בטבע כענין בשמים והארץ כי איזו נקודה הנחת בכדור
 איננה יותר ראויה שתחיה התחלה משתהי תכלית וכאשר
 לא היה בו תכלית בטבע הנה אין שם מנוחה כלל וכאשר
 לא תהיה שם מנוחה התחייב שתתמיד התנועה • והנח
 נבאר אלו הדברים באור יותר טוב במה שאחר זה •

הדבור בזמן הבקשה המכוונת בכאן גם כן מענין
 הזמן אמנם הוא שנדע מהותו ואמנם
 מציאותו הוא מבואר בנפשו שהנה יראה כי לו נשואים
 עצמותיים לא יאותו כי אם בנמצא כאמרנו כי הזמן ממנו
 עובר וממנו עתיד ושעת תכלית משותפת בין העב והעתיד
 ושהזמן העומד בהנחתו לא בטבע כי אי אפשר שימצא
 חלק מן הזמן בפעל יוכן ירא גם כן כי הזמן מדובק ושכל
 זמן מוגבל הנה קצותיו שתי עתות • ובכלל הנה קרה לו
 עם שמיציאותו מבואר בנפשו שהיה פפורסם ולכן נמצא
 בספר המאמרות אחד ממיני הכמות ואנחנו הנה ראו
 לנו עתה שנעיין בו מאלו הענינים המבוארים מציאותם
 לו בפי מה שעשינו במקום ונאמ' כי אנחנו כאש השתכלנו
 פציאות הזמן והיות חלקיו אם עבר או עתיד ושהוא אין
 דבר ממנו אפשר שיהיו רומזים אליו בפעל לא ימצא דבר
 דומה אליו כי אם התנועה ומן התנועה ההעתק הנה חלקי
 התנועה קצתם כבר נפסדו ומקצתם מוכנים שיהיו כענין
 בזמן ובכלל אי אפשר שנגיה זמן ולא שנחשבהו כל שכן
 שנציירהו אם לא שנצייר תנועה ולזה כאשר לא נשער
 בתנועה כלל לא נשער בזמן כמו שיאמר שקרה לאשר
 עשו עצמן אלהים אשר ישנו וכמו שאירע באדם כאשר
 יושלך על המעשים המהנים או אצל השינה החזקה כי
 הנה הוא אם שידבק העתה הקודם במתאחר או שיבואר
 בזמן הקצור בהפך מה שיארע החולים אשר יעורו כי הם
 יאריכו הליל ולא זה לבד אבל כאשר הונח דבר בזמן אמנם
 נניחהו כאלו הוא מרתנוועע וחותר שיעור • ובכלל כאשר

מאמר רביעי

דמינו הזמן הנה דמינו אותו מתנוועע או נמשך למתנוועע
 ואולם כי הזמן אינו תנועה הנה זה מבוא כי אנחנו כאשר
 נצייר מיני התנועה בלעדיו ואלו היה הזמן תנועה ריה
 מתחייב שיהיה מנוי למיני התנועות ומתרבה ברבויים
 והיה מי שלא ירגיש בתנועה מה נעלם ממנו זמן מה ולזה
 אי אפשר שנניחהו מין ממיני התנוע או תנועת מה רמוז
 אליו כמו שהיה סובר מי שיושימהו תנועת השמים כי אלו
 הנחנו דרך משל אנשים רבים סגורי תחת הארץ מקטנותם
 כמו שאמר אפלאטון בחידתו היו הם בלתי משערים בזמן
 כלל בעבור שהם לא ירגישו תנועת הגרם העליון וזה שקר
 וגם כן הנה התנועה ממנה ממהרת וממנה מתאחרת
 ושניהם טמה שיפצאו בזמן כי המהיר הוא אשר יחתוך
 גודל רב בזמן קטן והמתאחר בהפך זה וכלל הנה יראה
 כי הזמן מקרה לתנועה ושהתנועה לקוחה בגדרו על צד
 מה שילקחו הנושאים בגדרי מקריהם כי אנחנו לא נוכל
 שנציירהו רק מן התנועה והיה אפשר שתצוייר התנועה
 דיקרה ממנו ואין ראוי שיחשב בנו שאנחנו עשינו בכאן
 מקום המציאות והסלוק בהיות הזמן עומד בתנועה כי
 אנחנו אמנ עשינו אותו על צד ההישר לא על צד האמת
 כי כבר התבאר מוס המקום הזה בחקירת הסבות בו ואחר
 אשר ציירנו מענין הזמן שהוא מקרה לתנועה מה זה
 המקרה מי יתן ואדע ונאמר כי הזמן כמו שאמרנו יותר
 מבוא ממה שימצא שהו נמשך לתנועת ההעתק וההעתק
 ישיגהו שימצאו קצת חלקיו קודמים וקצתם מתאחרים
 והסבה בזה כי הנעתק אמנם יעתק על מרחק מה והתנועה
 שוה למרחק וסדורה בסדרו וכמו שהמרחק ימצאו קצת
 חלקיו קודמים בסמיכות אל התחלת מה וקצת מתאחרים
 כן יתחייב שימצא הענין בתנועה אבל זהו הסבה בהיות
 התנועה בתאר הזה אבל כי ההבדל ביניהם כי הקודם
 והמתאח במרחק נמצאי בפעל ורמוז ליהם ואולם התנועה
 הנה מציאות הקודם והמתאחר בה אמנם הם במחשבה כי

היתה

היתה התנועה מציאותה במחשבה : ובכלל כרה שתישיג
 התנועה מהיותה מדובקת ובעלת חלקים וכי ממנה הקודם
 והמתאחד אמנם זה לה מפני המרחק אשר עליו תהיה כמו
 מה שישונו הזמן מזה אמנם ימצא מפני התנועה והמרחק
 אשר עליו התנועה אמנם יהיה אפשר שיצוייר בו הקודם
 והמתאחד לא בשימצא אחד ומהובר אבל שרזנוח עליו
 קודם זה נקודה אחת ויותר ואז יצוייר ממנו שזה החלק
 קודם לזה וזה מתאחד וכך התנועה גם כן אי אפשר שיצויי
 בה הקודם והמתאחד כאשר תלקח אהרז בפעל ואולם
 באשר ילקח בה תכלית יחלק הקודם ממנה מן המתאחד
 הנה לא נעשה דבר זולת הזמן וזה כי הקודם בה והמתאחד
 אינו דבר זולת העב' והעתיד כי היה זה הדב' אשר תקחהו
 תכלית התנועה הקודמת והתחלה לתנועה המתאחדת
 הוא העתה • ולזה כאשר לא נשער בעתה לא נשער בזמן
 כי אנחנו כאשר לא נשע' בעתה לא נשע' בקוד' והמתאחד
 בתנועה וכאש' לקחנו העת' ושערנו בו שערנו בזמן לקחנו
 העתה הקודם והמתאחד אחד לא נשער בשהוא חדש זפן
 נוסף כמו שקרה לאנשים שעשו עצמן אלהיים אשר ישנו
 וכאשר היה זה כן הוא מבואר כי הזמן אמנם יתחדש עם
 חלקנו התנועה בעתות אל הקודם והמתאחד ולזה אין
 הזמן דבר זולת חלוקת התנועה בעתות אל הקודם
 והמתאחד ומבואר כי חלקנו התנוע' בזאת החלוק' ישיגה
 בזה שתהיה מנויה לנו והפחות מזה בשתי ערוות כי
 המחובר כאשר לקחנוהו במה שהוא מהובר ואחד הורה
 ספור ומנוי בכח וכאשר חלקנוהו אל חלקים בפעל ישיגהו
 שיהיה ספור וכאשר היה הענין כן הנה הזמן הוא בהכרח
 ספור הקוד' והמתאחד הנמצ' בתנוע' והספוד' הו' סוגו והקודם
 והמתאחד הנמצ' בתנוע' הוא הבדלו ומאמ' ארסטוטלוס בו
 שהו' מספר התנוע' בקוד' ובמתאחד אמנם רצה שהו' ספור
 הקודם והמתאחד הנמצ' בתנוע' לא שסוגו הוא המספר כי
 המספר הוא קבוץ האחדים והזמן אינו קבוץ האחדים

מאמר רביעי

ואולם הוא קבוץ הקודם והמתאחר והקודם והמתאר ספור
 לא מספר אבל זה הספור מצד שבו ישוערו התנועות
 תחלה והמספר הוא אשר ישוערו בו הדברים תחלה היה
 בזמן דמיון מן המספר והיה אפשר בו בפנים מה שיאמר
 שהוא מספר התנועה הנה כבר נראה מזה המאמר
 הענין אשר רצהו החכם וכאשר היה הענין כן הנה
 הזמן אחר אשר אי אפשר לנו שנאמר שהוא התנועה
 הספורה בעבור הקודם והמתאחר מחלקיה כי התנועה
 אינה סוג לזמן אבל היא נושאת לו א"כ בהכרח הוא ספור
 התנוע מצד הקודם והמתאחר והספור הוא סוג והנה זה
 הוא ענין הדברים הנמצאים בנושא וזה כי הראוי שנאמר
 כי השקול דרך משל הוא הספור מן הזוהבים במשקלות
 משנאמר שהוא הזוהבים הספורים במשקלות זוכמו שהוא
 כאשר אמרנו כי השקול הוא מספר הזוהבים במשקלות
 הנה אין אנחנו רוצים במספר בכאן המשולל מן החמ"אבל
 אמנם נרצה הספור הנה כן כאשר אמרנו לזמן שהוא
 מספר התנועה אמנם נרצה הספור הנה כבר נראה מזה
 המאמר המכוון אשר רצה החכ"באמרו בגדרו שהוא מספר
 התנועה בקודם ובמתאח' ומהנה ירא' כי הזמן אינו תנועה
 ראייה מבוארת כי היות חלקי התנועה קצתם קודמי לקצת
 והשיג המספר להם אינו דבר בעצם התנוע אבל התנועה
 בעצם שניהם וכך גם כן יראה מגדרו שהוא מצד פעל
 לנפש כמו שיאמר ארסטוטלוס ומצד מה נמצא חוץ לנפש
 וזה כי התנועה תצטרך במציאותה וקבץ חלקיה קצתם
 אל קצת אל השכל כי הנמצא ממנה חוץ הנפש אמנם
 הוא ההתנועות והוא ענין המהנועע אבל כשנלקחה
 בשכל מקובצת התחייב לה שתהיה בעלת חלקי קודמים
 מתאחרים ובעלת מספר על צד מה שישנו הבעלים חוץ
 לנפש נשואיהם העצמותיים אבל יראה שיהיה לה זה
 המקרה גם כן בכח וההכנה כי התנועה אשר הזמן משיג
 אותה אחת ומדובקת כפי מה שנבא אחר זה ואמנם יקרה

לה החלוקה בשכל ולזה מה שאמר אלכסנדר לולא
 מציאות הנפש ראימצא כלל זמן ולא תנועה הנדה כבר
 התבאר מזה המאמר מהו הזמן ואיזה מציאות מציאותו
 ושהעתה בו כמו הנקודה מן הקו כי כמו שהנקוד התחלה
 ותכלית לקו כן העתה התחל ותכלית לחלקי הזמן העבר
 והעתיד כי העתה כמו שקדם אינו דבר זולת התכלית
 המונח בין התנועה הקודמת והמתאחרת אבל כי הרחב
 בינו ובין הנקודה כי הנקודה נמצאת בקו בפעל ורמוז ליה
 ואמנם העתה כאשר לוקחה בפעל הנה אי אפשר שירמז
 ליה כלל כי הוא בלתי אפשר שירמז אל חלק מגיע מחלקי
 התנועה כפי מה שהתבאר בגדרה וגם כן הנה הנקודה
 אפשר שתונח התחלה מבלתי שיהיה תכלית או תכלית
 מבלתי שתהיה התחלה וזה אמנם ישיגה במרחק הישר
 מצד מה שהוא מתחלק ובעל תכלית ומוקף בו וזה אי
 אפשר בעתה כי אנחנו כאשר לקחנו עתה מה אמנם
 נקחה תכלית לזמן העובר והתחלה לזמן העתיד והוא
 זרזר דומה מכל דבר בנקודה אשר הונחה על העגולת
 כי הוא איך שהונחה אליה נמצאת התחלה ותכלית
 ומהנה יראה נצחות הזמן ושהוא נמשך לתנועה נצחות
 סבובית וכמו שהנקודה היא אשר תעשה הקו ותגבילו
 בה יהיה המחובר בעל חלקים כן העתה הוא אשר יעשה
 הזמן ויגבולו ולולא הוא לא יהיה שם קודם ולא מתאחר
 כלל ולא מספר כי התנועה מן הדברים המחוברים ולזה
 יצדק על הזמן סגולת הכמה המתדבק והם הארוך והקצר
 וסגולות המתחלק והם המעט והרב ואלו היה הקו יתחבר
 מנקודות היה מתתייב שיהיה הזמן יתחבר מעתות והיה
 הזמן מספרם ובכלל היה נמנה בכמה המרחק אבל
 הנה יתבאר כי כל שתי נקודות הנה בין שניהם קו ושכל
 שתי עתות הנה בין שניהם זמן ובעבור שהיה הזמן מספר
 התנועה השיגהו בהכרח הוא שתשוער בו התנועה וישוער
 בו בתנועה אבל שיערו התנועה הוא דבר לו בעצמות מצד

מאמר רביעי

שהוא מספר ושער התנועה לו במקרה כלומר מצד מרת
שיקרה לספור שיספור המספר וואחר שכבר הרחבאר
פענין הזמן שהוא מספר התנועה כקודם והמתאחר הנה
לא אשער אם הוא מספר לכל תנועה כלומר נמצא לכל
תנועה אם מספר תנועה בעינה כי אנחנו אם שמנו אותו
מספר נמצא בכל תנועה הרחייב שיתרבה הזמן לרבו
התנועות ויהיו העתיות גם כן מתרבות והזמן בכל מקום
אחד וכדונק ואם שמנו אותו מספר תנועה אחרת בעינה
התחייב שלא ישער בזמן מי שלא ישער אותה תנועה ולזה
ראוי שנניחהו בלתי מתרבה ברבוי התנועות כמספ אשר
לא יתחלק בהחלק נושאינו ולא יתרבה ברבוי כמו העשרה
דרך משל כאשר לקחנו אותם עשרה פוסים ועשר חפורים
ועשרה בגדי כי הם עצמם אחדים ואינם בזה כמו המקרים
אשר יתחלקו בהחלק נושאייהם כלובן והשחרות הרה
מחוייב בו מפני שהוא מספר התנועות והמספר אין מדרכו
שיתרבה בהתרבות הנושאים לו ולזה מה שנאמר שהוא
מספר התנועה הכללית אשר ישיג השכל כי כל הנמצאות
המשתנות בה ושהיא המקפת לכל המשתנות ושהוא לא
יצטרך בצירו שימצא מיוחד בתנועה בהפך מה שיקרה לו
כאשר נלקח משוער וזה כי הוא ראוי שיוחס אל תנועה
ידועה כדי שיהיה ידוע ובעבור שהיו התנועות קצתם יותר
קודמות מקצת ופיציאותם יותר מפורסם והיה היות קודמת
תנועת ההעתק ומזאת תנועה הגרם השמימי ומזאת התנועה
יומית והיה ראוי שיהיה הכישע יותר קטן מכל מה שישוע
בו באותו הסוג והיותר חזק קדימרה מהם התחייב שילקח
מיוחד בתנועה בתאר הזה כי הוא אמנם ישוער בו תנועה
מיוחדת וזהו תאר תנועות השמים עם שאר התנועות ואלו
היתה תנועה בכאן יותר מהירה ממנה היתה היא המישערת
כזמנה זולת האחרת אבל בעבור שהיה מספר התנועה
הזאת היא קודם על שאר מספר התנועות עד שמציאותו
ראשון ובעצמות אמנם הוא לזאת התנועה ומציאותו

לשאר

לשאר התנועות ושערו להם אמנם היא שנית ובאמצעות
 התנועה הזאת התחייב שיהיה הוא המשער וזה פראה כי
 הנה היוסו החדש והשנה אינו דבר זולת חלקי הזמן אשר
 הם נמשכים לתנועת הגרם השמימי ונודמן לזה עם שהו'
 פושכל שהוא מפורסם אצל כל האומות כי זאת היא
 התנועה אשר ישוער בה ובזמנה שאר התנועות ושאר
 הזמנים והדבר אשר ישוער בו הדב' עם שהוא ראוי שיהיה
 פסוג המשוער יתחייב שיהיה בהכרח ראשון בזה הסוג
 בלתי מתחלק כי היה שעור בטבע כאחד במספר י ולזה
 ראוי שתהיה זאת התנועה קודמת על שאר התנועות
 וזמנה אשר הוא היום והלילה שעור שאר הזמנים ושיהי'
 הזמן משער לתנועה הזאת ראשון ובעצמות ויהיה היותו
 משער לזולתו משאר התנועות שנית ובאמצעות התנועה
 הזאת י ומהנה יראה איך הוא משער לשאר התנועות ולא
 לתנועות לבד אבל גם למנוחה ובכלל איך יוחס מציאות
 הדברים אל הזמן אם מה שדרכו שימצאו בזמן ואיך ישא'
 בהם במתי י ואנחנו נאמר בזה אמנם שערו למה שהיה
 מן התנועות ימצא לו הקוד' והמתאחר והיא תנוע' ההעתק
 כי הוא אמנם ישער אותה בקדם והמתאחר מן התנועה
 היומית וכאשר היה זה כן הנה מה שהיה מן התנועות לא
 ימצא לו קודם ומתאחר כתנועת השנוי הנרה הוא יבא
 בהם בקוד' והמתאח' מאצל נפשו וכך היותו משער למציאת
 הדברים אבל כי ההבדל ביניהם כי כמו אלו התנועות
 ואם לא היה בהם הקודם והמתאח' הנה להם שתי תכליות
 בטבע ואיך כן מצ' יאות הדבר בזמן כי הזמן הוא אשר יבא
 בשתי תכליות בו ויעשה אותו ואמנם היותו משער למנות'
 הנה הוא אמנם יהיה בהיותו משער לתנוע' הנשאת בשווי
 לה ובכלל אמנם ישוערו הנמצאות מצד שהן מתנועעות
 או שידומה בהן אפשרות תנועה וכאשר היה זה כן הנרה
 מה שלא יתנועע ולא ינוח לא ילובש בזמ' כלל ולא ישולל
 ממנו מצד מרה שדרכו או דרך סוג שימצא לו אלא כמו

מאמר רביעי

שיאמר בקול שהוא בלתי נראה ולזה מה שיאמר בדברים הנצחיים שהם אינם בזמן כי היה הזמן לא ישרוזה על מציאותם ולא יעדיף עליהם בשתי קצותיו כפי מה שדרכו שימצא לדברים הנמצאים בו וכבר נאמר גם כן כי תנועת הגרם העליון אינה בזמן כי היה בזמן נשוא בשווי עמה ולא יעדיף עליה משני קצותיו אבל אם נאמר שהוא בזמן הוא מצד שחלקיה בזמן ואולם מתי הנה הוא יחס הזמן המגיע בעתה המגיע מן העתה העומדת אל התנועה ולא הדברים הנמצאים מאשר הם מתנועעים וכמו שהזמן ישער התנועה כן התנועה כבר אפשר שתשער הזמן על צד מה שדרכו שיעשו הדברים המשוערים בדברים אשר ישערו אותם אבל כי ההבדל ביניהם כי מהות הזמן הוא ישפוט בעצמות לתנועה ושער התנועה לו מקרה תשיג אותה.

מאמר החמישי

זה המאמר יכלול הדבור באיזה סוג מסוגי המאמרות תמצא התנועה ובאיזה מהם לא והדבור במשיגים ישיגו הגשמים המתנועעים תנועה ישרה כן יחד וההמשך והמשוש וההדבקות ועל כמה צדדים תאמר התנועה האחת ואיך תתהפך תנועה לתנועה ואיזו מנוחה תנגד אותה איזו תנועה ואיזו מנוחה תנגד אותה איזו מנוחה ארסטו יתחיל לפני זה בדבור בדברים הכרחיים בבאור לו הדברים ואם היה רוב מה שבזה המאמר מבואר בנפשו ואמנם יישיר אל הצד אשר תפול בו האמרת בדבר ומה שהירה דרכו הדרך הזאת הנה הדרכים הנעשים בחקירתו הם דרכי החלוקה והחפוש ובאור מה שיורה עליו השם ובכלל צדדי ההיישרה אל נפילת האמרת בדבר ונלקח אנחנו בזה כפי מנהגו ונדריך בזה סדרו ואומר כי המתנועע יאמר על אחד משלושה מינים אחד מהם המתנועע בעצמותו כאבן יחד והלבן ישוב שחור והנתך יצמח והשני המתנועע בדרך המקרה כאמרנו הלבן יעתיק והנעתק ישוב לבן כי הוא לא

הלבן

הלבן מצד מה שהוא לבן נמצא לו ההעתק ולא הנעתק
 מצד מה שהוא יעתק נמצא לו הלובן אבל זה דבר קרה לו
 והשלישי המתנועע בחלק ממנו כמו שיאמר כי הישן
 יתנועע כאשר הניע קצת מאבריו ופלוני נתרפא בעבור
 שעינו נתרפאה וזה החלק כאלו הוא נכנס במה שבמקרה
 שבפנים מה ואינו מכלי הפנים אחר שהיה כדור התנועה
 מיוחסת אל כלו בעצמות בעצמות מפני תנועת חלקיו לא
 שימירו בכללם המקום וגם כן הנה החלקים כבר אפשר
 בזה שיובדל מהם שיהי' מתנועע בעצמותו ואין כן הענין
 במתנועע במקרה אבל המתנועע בחלקו בפנים מה הוא
 נכנס במה שבמקרה והתנוע' מיוחסת אל הכל כאלו הפנים
 מז' היחס ומה שבמקרה הנה לא תקיף בו ידיעה ולא יעלה
 על לב לשום בעל מלאכה החקירה עליו כמו שיאמר
 ארסטוטלס ונעזבה ונדבר במה שבעצמות * ומבואר כי
 המתנועע בעצמות תנועה טבעית שיש לה תכלית הוא
 המתנועע מדבר מוגבל אל דבר מוגבל ולא יתנועע מאיזה
 דבר שהזדמן ולא אל איזה דבר שהזדמן ומבואר כי מר
 ממנו יתנועע המתנועע הטבעי תנועה ישרה ומר שאליו
 מתנועע מתנגדים וזה יראה בהקיררה ואין ראוי שתספק
 עלינו תנועת קצת המתנועעים אל האמצע בין ב' ההפכים
 כשחור דרך משל יתנועע אל הירוק כי זה אמנם יתנועע
 אליו מצד מר שבירוק מן הלובן לא מצד מר שבו מן
 השחרות וכך שאר מיני האמצעיים והמתנגדים כמו שנאמר
 ד' מינים * החיוב והשלילה * והקנין וההעדר * וההפכים
 והמצטרפים * וראוי שנעייין באיזה לאלו אפשר התנועה
 ובאיזה לא כי כבר הצענו התנועה במתנגדים ונאמ' אמנם
 השנוי מן השלילה אל החיוב והוא השנוי מן לא מציאות
 אל מציאות הנקרא הויה או השנוי מן החיוב אל השלילה
 זהו השנוי מן מציאו' אל לא מציאו' הנקרא הפסד הנה אינו
 תנועה כי התנועה כמו שנרא' טגורה במתנועע ואין בכאן
 תנועה נמצא א בפעל ורמוז אליו טעת התחלת התנוע' א

תכליתה

תכליתה וגם כן התנועה כמו שנאמר שלמות מה שבכח
מצד מה שהוא בכח והשלמות אמנם ישמור פרה שבכח
כשיורמו אליו וימצא זמן מחובר בו ואין במתהוה ולא
בנפסד מצד מה שהוא מתהוה או נפסד שלמות מחובר בו
מה שבכח ממין השלמות האחרון אבל השלמות האחרון
בהם והוא הצורה מגיע בזולת זמן ובכלל הנאות בדמיון
זה שיקרא בשם סוגו שנוי לא תנועה וזה המין מן השנוי
אם נמצ' בו השלמות מחובר בכח זמן מה הנה זה אם היה
בלתי אפשר זולתו הוא מסוג השלמות האחרון לא ממינו
כאבן והלבנה יתנועעו מן המלאכה עד שיהיה הבית ובזה
יובדל זה השנוי משאר השנויים האחרים אשר לא ימנו
אחר תנועה כלל ולא בצד מן הצדדין ולזה נטנה זה השנוי
בשלישי אחד ממיני התנועה ועזב לדבר בו עד שיתבאר
ענינו הנה ובדמיון זה אשר אמרנו ל' כי שלמו' במתנועע
ראוי שימצא מחובר בכח זמן מה ראה שאין במצטרפים
תנועה ולא בקנין והעדר יותר ממה שנראה שם כי אין
בכאן אמצעי ולא ימצ' בכאן שלמו' מחוב בכח הוא מסוג
השלמות האחרון או ממינו אבל אם נמצא הנה הוא נבדל
מאד מתנועת ההעתק אשר יקדם ההצטרפות וזולתו ולזה
דמיון לו הם נמשכים לתנוע וכבר יראה כי אין במצטרפים
תנועה מהיות אחד משניהם ישיגהו השנוי מבלתי ש
שישתנה הוא בנפשו בשנוי האחר כאילן דרך משל ישוב
ימין לראובן אחר אשר הי' לשמאלו ואחר אשר התבא' שאין
באלו תנועה וכבר הוצע כי התנועה במתנגדים הנה לא
ישאר שיהיה ממיני המתנגדים כי אם בהפכים ובעבות
שההפכים שני מינים מין אין ביניהם אמצעי כזוג והנפרד
והבריאו' והחולי וזה המין גם כן נראה מענינו ממה שקדם
שהוא אין בו תנוע' בי השלמות לא ימצא ג' כ' בו נאמ' למת
שבכח זמן מה על צד מה שימצ' בתנוע' וג' כ' הנה הסתנועע
אמנם ימצא מתנועע במה שכי' מה שממנו יתנועע ומה
שאליו יתנועע כי הו' כאשר היה במה שממנו יתנועע הנה

הוא

הוא נח לא יתנועע עדיין וכאשר היה במה שאיו התנועע
הנה כבר התנועע וההפכים אשר אינן ביניהם אמצעי לא
ימצא בהם מה שבין ולזה אי אפשר בהם תנועה וכמו זה
התבאר שאינן באותם המינים הקודמים תנועה ואולם המין
השני מן ההפכים והוא אשר ביניהם אמצעי הנדה הוא
אשר ימצא בו התנועה כעבור כי בו מה שבין והשלמות
ימצא בו שומר למה שבכח * וגם כן הנה המתנועע נמצא
בו בפועל ואחד ורמוז אליו מעת שיתחיל בתנוע' עד אשר
יכלדה; ובעבור כי מיני אלו ההפכים שלשה יהיו סוגי
התנועות שלשה אחד מהם התנועה באינן והיא הנקראת
ההעתק וזא' ממנה למעלה וממנה למטה והב' בכמו' והיא
הנקראת צמיח' וחסרון ואינן לשני המינים אלו שם יחבר והג'
באינן והיא הנקראת השנוי : והנה נבאר במה שאחר זה
באיזה מין ממיני האיך ימצא השנוי ובעבור שהתנוע' כמו
שהתבאר מזרה המאמר אמנם תמצא במתנגדים ומן
המתנגדים בהפכי' ומאלו באשר ביניהם אמצעי הנה ראוי
שנעיינן במציאות ההפכים באלו הסוגים השלשה : ונאמר
אמנם מציאותם באיכות והכמות הנה הוא מפורס' ומבואר
וזה כחוס והקוד והקטן והגדול : ואמנם מציאותם באינן
הנה הוא ממה שיצטרך אל באורו והנה יראה מזרה הצד
בעבור שהיו ההפכים במקום הם בתכלית המרחק והירה
המרחק הגדול כי שני ההפכים במקום אמנם לקו הישר
מצד מה שהוא קו ישר וענין זה שהוא לא ימצא קו
ישר יותר ארוך מאותו אשר ירחקו בו שני ההפכים ואולם
הקוים העקומים והקשות הנה לא ימצא בהם מרחק יותר
רחוק כי לא ימצא בהם קו יותר ארוך כי אנהנו כאשר
הנהנו קו עקום בין שתי נקודות היה אפשר שנקח יותר
גדול בין אותם שתי נקודות וזה אל לא תכלית ולזה מרה
שנאמר בקו הישר שהוא הקו היותר קצר שהגיעו בו בין
שתי נקודות * וכאשר היה זה כן התחייב שיהיו ההפכים
במקום שני קצות המרחק הישר אשר לא ימצא מרח' ישר
יותר גדול ממנו והם המעלה במוחלט והמטה במוחלט *

מאמר חמישי

הנה כבר התבאר מזה המאמר באיזה סוג מסוגי המאמרות
 תמצא התנועה ובאיזה מהם לא וכמה מיניהם ובעבור
 שהמנהג בכאן כבר הלך שיתקנו אם לתנועה תנוע ובכלל
 לשנוי שנוי הנה ראוי שנעייץ בזה : ונאמר שהוא אמנם
 אפשר שיצויר לתנועה תנועה אל אחד משני פנים אם
 שתהיה התנועה נושאת לתנועה וזה שקר כי השנוי אינו
 נושא לשנוי ואינו דבר קיים רמוז אליו : וגם כן אלו היה
 אפשר זה היה אפשר בתנועה שתנוח והיא תנועה ובכלל
 הנה יהיה נושא למנוח מתנועע : והפנים השניים שיהיה
 לשנוי הכלה אל מנוחה וכשתנר אחד שנוי ולתנועה
 תנועה וזה אל לא תכלית וזה המין אם הוא אפשר הנה
 לא ימנע שיהיה אפשרותו בעצמות או במקרה אבל אם
 הנחווה בעצמות התחייב שימצא לאיזה שנוי שהנחווה
 שנוי אחד לפניו ובאותו השנוי שנוי וזה אל לא תכלית
 במשתנה אחד בעינו וכאשר לא ימצא האחרון אשר
 תכלה אליו התנועה ולזה יתחייב שלא ימצא מה שהונח
 נמצא : ובכלל הנה מן השקר שיצא דבר אל הפעל כי
 היתה עמידתו בדברים אין תכלית להם : ואולם מציאות
 זה במקרה בדברים רבים ואל לא תכלית הנה אינו אפשר
 לבד אבל אולי הכרחי כפי מה שנבאר אחר זה : והנה
 אפשר שיסופק בזה בשיאמר כשהוא מתחייב שתהיה
 לתנועה האחת תנועה אחרת לפנייה בעצמות בעבור
 שהתנועה שלמות מה שבכח כמו שלוקח בגדר השלמות
 יתחייב שיקדמהו תנועה כי הוא יציאת מה שבכח אל
 הפעל ואם כן לכל תנועה תנועה אחרת לפני וזה בעצמות
 אבל כאשר הונח זה התחייב השקר הקודם : ונאמר כי
 השלמות כמו שנאמר שני מינים : אחד מהם שלמות
 הוא תכלית התנועה ושלמותו הנלקח בגדר וזה השלמות
 בעבור שהיה בפעל ומתחלק הנה המציאות לו מצד מרה
 שהוא מתחלק בתנועה : והשני שלמות הוא בלתי נמצא
 בפעל והוא שלמות התנועה אבל נמשך לתנועה אחרת

קודמת

מאמר חמישי

קודמת לזה השלמות לא יתחייב שיהיה יציאתו אל הפעל
בתנועה כי היה בלתי נמצא בפעל ואם הי' שלמו' התנועה
היוצאת אל הפעל כאלו תאמ' החלק הראשון מן התנועה
יחסה אל התנועה אשר לפנייה יחסה השלמות האחרון
אשר לתנועה אל התנועה התחייב שתהיה תנוע לתנועה
בעצמות שיהיה שלמות נמצא בפעל ואם לא יהיה
שלמות התנועה היוצ' מן הכח א' הפעל יחסה א' התנועה
אשר לפנייה יחס השלמות האחרון לתנועה אל
התנועה כמו שהוא הנראה מענינו כי אין לתנוע' התחלה
כמו שנבאר אחר זה ולא התנועה שלמות נמצא בפעל
הנה מבואר כי מציאות התנועה לפנייה תנועה אחרת
במקרה ומצד מה שהיא מתחדשת א"כ אמת מה שנאמר
במאמר הקודם שלא יתחייב שימצא לתנועה תנועה
בעצמות אבל במקרה שנית והנה נבאר במה שאחר זה
הצד אשר יתאמת בו מציאות ההכרה והתמידות במה
שבמקרה ושזה לו בעבור מה שבעצמות : ואחר אשר
התבאר מזה המאמר מה היא התנועה וכמה מיניה הנה
הוא מבואר גם כן מה היא המנוחה כי אמנם יאמר נח
לפי האמת במה שדרכו שיתנועע ועל הצד אשר דרכו
שיתנועע : ואולם שאר מה שיאמר עליו נח הוא במקרה
כמו שיאמר בקול שהוא בלתי נראה ובעצמים הנפרדים
שהם בלתי מתנועעים או במין מן ההשאלה כמו שיאמר
לקשה להתנועע בלתי מתנועע' ואחר זה הנה ראוי
לדבר בשאר מה שישני הגשמים המתנועעים תנוע' ישרה

מן, חיד והמשוש והכרוך וההמשך וההדבקות:

ונאמר כי יחד יאמר על פנים רבים כבר נמנו בספר
המאמרות אבל שהיותר ראשון בקדימ' והוא
המכוון בכאן מה שנאמר בהם שהם יחד במקום הראשון
להם אשר הוא תכלית הגשם המקיף בהם מבלתי שיכנס
בהם ביניהם דבר מן הגשם המקיף וישני מה שמציאות
שניהם כמו זה המציאות שיהיה תכליות שניהם יחד
ומשתוים בדבקות ומה שהם בעניין

מאמר חמישי

בעניין הזה הנה שניהם מתמשישים ונפרדים יאמר כנגד
 יחד ואלם הנמשכים הנה יאמר על הדברים אשר אין
 ביניהם דבר בסוגם בין שהיו נפרדים או שהיו מתמשישים
 והמשך אמנם יאמר תמיד במה שאחר ההתחלה וזה אם
 במצב כענין בבתים אשר ימשך קצת אחר קצת או כטבע
 כענין באחדות והשניות : או במדרגה כסדר המאמר והדין
 ואלם הכרוך אשר עם היותו נמשך הנדה יתמשש וישיג
 ואם היו קצת הדברים הנכרכים לא יאמר זה בהם כענין
 במתדבק אשר אין מצב לו כמו הזמן העובר או העתיד
 ואמנ' הנדבקים הנה הם עם שהם יתמששו הנה התאהר
 תכליות שניהם כענין בנטעים המורכבים ואלם
 הטתאחדים הנה אשר לא ישאר להם תכלית כלל וכאלו
 היו התכלית מאלו כלם והנה יתבאר לך במה שתעשהו
 האוטנות המלאכותית כמו הסכנגבין אשר הלקיו החומץ
 והרבש והמים כי יקרה לאלו החלקים תחלה שיתמששו
 ואחר כן ידבקו ואחר כן יתאחדו ויתערבו הנה כב' התבאר
 מזה המאמר פה ענין ההמשך ושהוא בסוג למה שנכרך
 ויתמשש וזה כי כל מה שיהיה נכרך ויתמשש הנדה הוא
 נמשך ואין כל מרה שנמשך יתמשש כענין במספר וכך
 יראה גם כן המשוש בסוג לפתדבק והמתדב' בסוג ללקוח
 ואחר שכבר התבאר זה הנה ראוי שיאמר על כמה פנים
 תאמר התנועה האחת והאחד יאמר על מינים רבים כבר
 שופרו במה שאחר הטבע אבל כי אשר יבוקש בכאן הוא
 האחד בתנועה והוא יאמר בה על פנים אחד מהם הוא
 האחד בסוג ותישני האחד במין והשלישי האחד במספר
 ונאמר כאשר יהיה זה בה והתנועה כמו שנאמר תשלם
 בשלשה דברים אחד מהם המתנועה והשני מה שלימו ובו
 יתנועע באלו תאמר מקום או לובן והשלישי זמן אשר בו
 תפול התנועה הנה התנועה אם כן אמנם תהיה אח' בסוג
 כאשר היה מה שאליו התנועה אח' בסוג בין שיהי הנושא
 לתנועה אחד בסוג או לא יהיה ותהיה התנועה אח' במין

כאשר

באשר היה מה שאליו התנוע אחד במין : ואולם התנועות
 האחת במספר הנה עם שהוא ראוי שיהיה מרה שאליו
 התנועה אח במספר ראוי שיהיה הנושא לה אחו במספר
 וזה מענינה מבואר כי הוא אי אפשר שיהיה מרה שאליו
 התנועה אחד במספר עד שיהיה הנושא אחד במספר ולא
 יספיק בהתנות שני אלו בה אבל יצטרך עם זה שיהיה
 הזמן איזר בו התנועה אחד במספר כי לכתראובן היום
 ולבתו למחר אינו אחד שאם היה כן יהיה ההורה והנפסד
 אחד במספר : ובכלל כאשר התנינו בתנועה שיהיה מה
 שאלו יתנועע אחד במספר התחייב שיהיה הזמן אחד
 במספר והנושא לתנועה אחד במספר : והענין בתנועה
 כענין במקרים וכמו שהאחד במספר במקרה אמנם יהיה
 אחד כאשר היה נושא אחד במספר וזמן מציאורו אחד
 במספר כן האחד בתנועה וכמו שלא יספיק במקרה האחד
 במספר שיהיה הזמן מדובק לבד מבלתי שיהיה המקרה
 אחד או רמח אליו כאלו תאמר בריאות ראובן אתמול היא
 בעינה בריאותו היום כן לא יספיק בתנועה האחת במספר
 שיהיה הזמן מתדבק מבלתי שתהיה התנועה מתדבקת
 כי התנועות הנכרכות רבות במספר ואם היו אחדות במין
 כסוס ירוץ והנר יעתק מיד אל יד : ולאומר שיאמר כמו
 שלא יהיו התנועות הנכרכות אחדות במספר ואם היו ממין
 אחד כי ההוה ממנו בלתי הנפסד כן ידמה שיהיה הענין
 בתנועה המהוברת כי לא יתהווה ממנו חלק כי אפ שיפסד
 אחר גם כן וכאשר היה זה כן הנה אין בכאן תנועה אחת
 אבל הענין ואם היה כן הנה ההבדל ביניהם מבואר וזה
 כי ההוה ממנה בלתי נכר בפעל מן ההפסד בהפך מרה
 שעליו הענין בתנועות הנכרכות וידמה שלא יהיה לאחד
 במספר מציאות בתנועה במה שהוא אחד בתנועה כי אם
 על האופן הזה : והנה ישנו התנועה האחת גם כן ספק
 מה אחד והוא איך יהיה הנושא לה אח והענינים המוהשי
 כלם נתני ומשתנים

גזה הספק בעינו ישיג באתר במקרה אבל המאמר בדמיון
 אלו הדברים הנאות בו זולת זה המקום • ואחר שכבר
 התבאר כי התנועה האחת במספר היא אשר הנושא לה
 אחד במספר ומה שאליו התנועה והזמן אשר בו התנועה
 הנה הוא מבואר כי היותר ראוי שיהיה מזה אחד במספר
 התנועה אשר התחברו בה עם אלו התנאים שתהיה שווה
 והיא אשר תהיה על שעור שווה ועל מין אח' מן המהירות
 והאיחור כי החלוק שנוי מרה והשנוי רבוי מרה • והיותר
 ראוי ממה שתקרא סאלו אחת מה שהיתה שלמה והיא
 אשר לה התכלית מנפשה אשר אי אפשר בה התוספת
 והחסרון בתנועה והסבובית • ואולם התנועה על קו ישר
 אמנם תשוב בעלת תכלית בזולתה ואפשר בה במה שהיא
 על קו ישר התוספת והחסרון בתנועה ואמנם נמצא לה
 השלמות מזולתה : וכאשר התבאר זה הנה אשר נשאר
 עלינו מבקשות המאמר הזה הוא שנאמר איזה תנועה
 הן המתהפכות ואיזה תנועה תתהפך איזה מנוחה וקודם
 זה הנה נתחיל המאמר בתנועות המתהפכות : ונאמר כי
 התנועה כמו שקדם אמנם תהיה מהפך אל הפך ומאלו
 בהפכים אשר להם אמצעיים וכאשר הנחנו כי תנועה
 תתהפך תנועה לא ימלט שיהיה התהפכותה אם במה
 שאליו אם במה שממנו או בשני ענינים יחד : ודמיון זה
 כי התנועה מן השחרות אל הלובן מתהפכת לתנועה מן
 הלובן אל שחרות ובאיזה צד לא אשר בו יתהפכו דמיון
 אלו התנועות אם במה שאחת מהן מן השחרות והאחרת
 מן הלובן או אם במה שאחת מהם אל הלובן והאחרת אל
 השחרות או בשני הענינים יחד והוא נראה שהם אמנם
 יתהפכו במה שאליו כי בו תוגבל התנועה והוא שלמותה
 ותכליתה ואולם מה שממנו התנועה הנ' כבר יחש' שהוא
 לא יתהפך בעבור שכבר יחשב כי מה שממנו התנועה דבר
 יקרה לה ואין הענין כן כי כבר נאמר בגדר זאת התנועה
 שהיא מן נמצא אל נמצא בהפך הענין בהויה והפסד כי

ההפך באלו השנים אמנם הוא באה אליו לבד וכאש' הית
 זה כן הנה ההתהפכות בתנועות אמנם היא באה שממנו
 ומה ליו וכאשר התבאר מה התנועות המתהפכות ודמה
 זה יתהפכו תנה נאמר איזו תנועה תתהפך איזו מנוחה
 והוא מבואר כי התנוע' במוחלט תתהפך המנוח' במוחלט
 ואמנם המבוקש איזו תנועה תתהפך איזו מנוח' עלהיחוד
 כי הנה יראה כי לתנועה האחת שתי מנוחות אחת מהן
 במה שממנו והשנית באה אליו ולכן נבקש איזה מאלו
 השתי מנוחות הוא הפך לתנועה האחת והוא מבואר אצל
 העיון כי התנועה מב' אל א' תתהפך אותה המנוחה בב'
 והסבה בזה כי המנוחה בא' היא תוס התנועה ושלמותה
 ואין כן המנוחה בב' ולזה כאשר היתה המנוח' דרך משל
 בב' טבעית לנמצא תהיה התנועה מן ב' לנמצא ההוא חוץ
 מן הטבע' ודמיון זה שנציע ב' מטה ואחד מעלה הנ"ה
 הארץ אם היתה לה המנוחה בב' טבעית היתה התנוע' לה
 מן ב' חוץ מן הטבע בהכרח ובהפך כאשר היה ההתנועות
 מן שני לנמצא אחד טבעי כאשר דרך משל הית' לו המנוחה
 בב' חוץ מן הטבע הנה כבר התבאר כי התנועה מן ב' אמנם
 תתהפך המנוחה בב' מצד שאחרת מהן אם היתה לנמצא
 מה בטבע היתה לאחרת חוץ מן הטבע וג' כ הנה המנוחה
 בב' תתהפך התנועה מן שני מצד כי המנוחה בב' שלמות
 התנועה אשר הוא הפך לתנועה אשר מן ב' וכאשר היתה
 זה כן והיה אפשר בתנוע' האחת במין שתהי' לדבר טבעית
 ולדבר אחר חוץ מן הטבע הנה נמצא ההתהפכו בתנועה
 האחת במין ודמיון זה כי התנועה למעלה טבעית לאש
 ובלתי טבעית לארץ והטבעי הפך להכרחית א"כ התנועה
 למעלה הפך התנועה למעלה אבל לא מצד מה שהיא
 תנועה למעלה כי הדבר לא יתהפך נפשו ואמנם נמצאת
 לה ההתהפכו מצד הנושא וכבר יחשב שהוא ימצ' לתנועה
 האחת במין ההתהפכות לתנועה האחרת במין במתנועע
 אחד כמו ההשתנות הטבעי לדבר אחר בעינו והפקרי לו'

מאמר חמישי

אבל ההתהפכות אשר בו ואם היה דבר אחד הנה הוא מב' צדדים אחד מהם מצד מה שהוא לו טבעי והאחר מצד מה שהוא לו מקרי וזה כמו ההתחלפות אשר ימצאו בימי הנקיץ הטובים והרעים וכמו האויר אשר יהיה חוץ מן הטב ואש יהי טבעי ולזה איננו נמנע על זה הדרך שתתהפך מנוחה מנוחה אבל לא מצד מה שהוא מנוחה אבל מצד מה שקרה שתמצא אחרת מהן לדבר אחד טבעי ולדבר אחר בלתי טבעי ודמיון זה המנוחה למטה כי היא טבעית לארץ ובלתי טבעית לאש. הנה כבר התבאר מזה המאמר איזו תנועה תתהפך איזו תנועה ואיזו מנוחה איזו תנועה ואיזו מנוחה תתהפך איך תמצא ההתהפכות בתנועה האחת במין ובמנוחה האחת. ובכאן נשלם הדבור בזה המאמר.

המאמר השישי

בעבור שכבר נראה מגדר התנועה במתדבק וכן בזמן והיה כבר יעד בו לדבר בו דרך בתחלת המאמר הזה בעיון זה והמתדבק במה שהוא מתדבק הוא אח' ממה שישתתף בעיון בו בעל חכם הזאת ובעל חכמת הלמודים אבל בשני צדדים מתחלפי' כפי מה שהוא מדרכס שיעיינו בדבר אחד וזה כי הלמודי יעיינו בו מצד שהוא מופשט מן החמר והטבעי יעיינו בו מצד שהוא תכלית גשם מתנועע ובכלל מאשר יקרה לו שיהיה בחמר ולזה אין דרך לבעל חכמת הלמודית שיבאר כי המתדבק בלתי מחובר ממנו שלא יתחלק ואמנם יקבל זה מבעל זאת החכמה ונתחיל מאשר התחיל בו ונאמר אם היה המתדבק יחובר מדברים מתדבקים והיו הדברים המתדבקים הם אשר יקרה להם כאשר יתמששו שיהיו תכליותיהם אחדים כפי מה שקדם הנה לא יתחבר המתדבק ממה שלא יחלק עד שיהי הגשם דרך משל מחובר משטחים והשטח מקוים והקווי מנקודות ואמנם באור מציאת מה שהתנה בהקדמה הזאת והוא כי

המתדבק

המתדבק יתחבר מדברים יתדבקו קצתם בקצת הנה הווא
 ממה שיראה בנפשו אצל ההשתכלות והנרה אפשר ש
 שנבארהו על צד ההראו וזה כי המתדבק אם חובר מדברי
 בלתי מתדבקים ולא נפגשי הנה יתחייב בהכרח שיתחבר
 מדברים נמשכי כמו שיתחבר המספר ויהיה הכמות הנפרד
 מתדבק וגם כן כאשר הנחנו זה הנה הנקודות הנמשכות
 לא ימלט שיהיה ביניהם מרחק או לא יהיה שם מרחק ואם
 לא יהיה ביניהם מרחק כלל הנרה הם אם נוגעות ואם
 מתדבקות ואם היה ביניהם מרחק הנה אפשר שתונח בין
 כל שתי נקודות מן הנקודות הנמשכות יותר מנקודה אחת
 ויהיו השתי נקודות אשר הנחנו נמשכו ימצא בין שניהם
 דבר אחר מסוגם וזה סותר מה שהונח בגדר הנמשכים
 ואחר אשר התבא זה והתאמת כי המתדבק יתחבר מדברים
 מתדבקים והיו המתדבקים כמו שנראה מגדרם במה שעבר
 והתנינו אנחנו בקודם הם אשר תכליותיהם אחדים הנרה
 נשאר עלינו לאמת זה ההקש התנאי חיוב הנמשך לקודם
 והוא יראה כן הדברי אשר יתחבר מהם המתדבק הם אשר
 להם תכליות וקצוות כאשר לוקחו בהם נאמ' במה שבגודל
 המחובר שהוא המתדבק והדברים אשר לא יתחלקו איך
 להם תכליות וקצוות יאמר בהם בגודל כאשר לוקחו שהוא
 מתדבק הנרה המתדבק במה שהוא מתדבק לא יתחבר
 מדברים בלתי מתחלקים ואולם שהדברי אשר לא יתחלקו
 איך להם קצוות הוא מבואר כי הקצה והאחרית זולת מרה
 שהוא לו קצה ובהכרח שיהיה לקצוות אמצעיות והנרה
 אפשר שנבאר זה הענין בפנים יותר כוללים וזה כי אנחנו
 כאשר הנחנו כי המתדבק מחובר ממה שלא יתחלק מצד
 הנגיעה התחייב שיהיה זה השתוות בדבקות כי נגיעת מה
 שלא יתחלק למה שלא יתחלק הוא השתוות בדבקות
 והמשתווים בדבקות במה שהם משתווי בדבקות ומן הצד
 אשר הם משתווי בדבקות לא יתחדש מהם מתחלק
 כלל ולזה לא יתחדש מהם גודל כלל ולא מורכב הוא מהם

פאמר ששי

ונם כן הנה אלו אשר לא יתחלקו יתחייב בהכרח מאשר
הם דברים טבעיים שיהיו קודם הדבקות נפרדים במקום
ושהיו מתנועעים וזה נמנע על מה שלא יתחלק כפי מה
שנבאר אחר זה י ונס כן כאשר הנחנו זה הרחייב בטול
הרבה מן התחלות אשר יעשה אותם בעל התשבורת והם
כי כל קו אפשר שיתחלק בשני חלקים ושדוקשר יחלק
העגולה בשני חלקים והוא כי זה לא יתאמת בקו ולא
בעגולה אשר הורכבו מנקודות מספרם נפרד' הנרה כבר
התבאר כזה כי המתדבק במה שהוא מתדבק לא יתחבר
במה שלא יתחלק כלל ולא יתחלק אל מה שלא יתחלק
אבל במתדבק במה שהוא מתדבק הוא מתחלק בהכרח
וכאשר הנחנו שני אלו המאמרים התחייב מהם שיהיה
המתדבק במה שהוא מתדבק הוא מתחלק א' מה שיתחלק
תמיד אבל זאת החלוקה אמנם תשיג המתדבק מצד טה
שהוא מתדבק והנפש טבעו לא במה שהוא גשם מוחש
ונמצא בפעל והגשם המוחש המתהווה אמנם קרה לו
דמיון זאת החלוקה לא במה שהו' מתהווה והיולאני אבל
מצד שההתדבקות נמצא לו ולזה אין בכאן חלקים
ראשונים ובעצמות מצד הכמות א'יהם יותך הגשם הטבעי
או מהם יהיה מורכב ובעבור שנעלם מאנשים רבים זה
ולקחו מה שבמקרה מקום מה שבעצמו וזה לסבת מיעוט
ידיעתם בהגיון אמרו בחלק שלא יתחלק : והנה יתבאר
זה יותר בספר ההויה וההפסד וזה אשר אמרנו אותו כמו
שיראה במתדבק בעל ההנחה כמו שירא' במתדבק בלתי
בעל המצב והוא הזמן והתנועה ואם היה שלא יצוייר
בחלקי אלו שיתמששו לפי שיתדבקו אבל יתחייב בהכרח
שיהיו הדברים אשר יתחברו מהם להם תכליות וקצוות
כאשר ילקחו נאמר בהם בתנועה והזמן שהוא מתדבק
והנה אפשר שנבאר זה בכל אחד מהם במין ייחד אורחו
וכן אפשר שנבאר שהגדול בלתי מחובר מבלתי מתחלק
בעבור כי התנועה היא בתאר הזה ולפני זה הנרה נבאר

שהוא

שהוא אם היה הגודל מחוב' מבלתי מתחלק הנה התנועה
עליו תהיה מחוברת מתנועות בלתי מתחלקת והמתנועע
עליו גם כן יהיה בלתי מתחלק וכך הזמן אשר בו התנועה
דמיון זה שנניח גודל מחובר' חלקים בלתי מתחלקים
והם אגדב ונניח המתנועע עליו והוא מתנוער
והתנועה גם כן תנועת ה"ט ואו' ח

ח ט כי יתחייב בהכרח שתהיה
מחוברת מתנועעת בלתי מתחלקות כי תנועת ה"ט
תחלק בחלקי גודל א"ב ועל מספר חלקיו ובעבו' כי כל אחד
מחלקי גודל א"ב בלתי מתחלק הנה התנועה אשר עליו גם
כך בלתי מתחלקת כי התנועה לא תותיר על הגודל אשר
עליו התנועה ולא חלקיה על חלקיו אבל היא משתנה
עליו ושוה לו וזה מבואר בנפשו אצל התבוננות וכך יראה
שיהיה הענין בזמן אולם המתנועע הנה מבואר גם כן בו
שהוא יתחייב שיהיה בלתי מתחלק כאשר היה מתנועע
על גדלים בלתי מתחלקים כי המתנועע ישתורה לאשר
יתנועע עליו ואי אפשר בו שיהי' יות' גדול ממה שיתנועע
עליו ובכלל איזה אחד מאלו הנחננהו מחובר ממה שלא
יתחלק התחייב זה בשאר וכך איזרה אחד מאלו הנחננהו
מתחלק אל מה שיתחלק תמיד התחייב זה בשאר אבל כי
קצת זה החיוב בהם מבואר מתחלת הענין כמו מה שקדם
וקצתם יצטרך אל באור כמו שהגודל אם היה מתחלק
התחיי' בהכרח שיהי' המתנועע מתחלק וכמו שאם הנחנו
הב' המתנועע בלתי מתחלק התחייב בגודל והתנועע' שיהיו
מחוברים מבלתי מתחלק אבל כי ההקשים אשר יתבארו
בהם אלו הדברי' הקשים פשוטים בלתי מורכבי' והתולדות
עליהם תולדות ראשונות ואפשר שיהיו כנראות בנפשם
והנה התבאר במה שאחר זה ונשוב אל אשר היינו בו
ונאמר כי אפשר בתנועה שתהיה מחוברת ממה שלא

יתחלק ויהי' דרך משל תנועת אבגד על גודל חוזח
ויהיו חלקי א"בגד' בלתי

מתחלקים וכאשר הונח זה כן הרחתי' שיהיה כל אחד
ד ג 4 111 מחלקי

פאמר ששי

מתחלקי גודל הו'זח אשר עליו התנועה בלתי מתחלק וכן
יתחייב גם כן במתנועע על כל אחד מן חלקי זה הגודל אבל
המתנועע אי אפשר בו שיהיה יחד יתנועע וכב' התנועע
כי ההולך אל עיר מן העיירות אי אפשר בו שיהיה יחד
יתנועע וכב' התנועע שאם היה כן יהיה נח ומתנועע יחד
וכאשר הנחנו גודל מחובר ממנו שלא יתחלק התחייב
בהכרח שיהיה המתנועע יתנועע וכבר הרנועע יחד או
שתהי' התנועה מחוברת ממנו ודמיון זה נניח המתנועע
על כל אחד מחלקי הו'זח אשר הם בלתי מתחלקים הנד
בהכרח אם היה בלתי מתחלק אם שיהיה על כל אחד
מחלקי הו'זח כבר הרנועע ויתנועע יחד כי הם בלתי
מתחלקים או יהיה נח על כל אחד מהם אם שהוא כבר
התנועע ואם שהוא לא התנועע עדין ותהיה הרנועע
מחוברת מן מנוחה וזה כלו הפך אי אפשר הנד בהכרח
שתהי' התנועה מחוברת מתנועות מתחלקות ועל גדלים
מתחלקים ושתהיה התנועה תתחלק אל מרה שיתחלק
תמיד וגם כן בעבר שהיתה התנועה אשר אמ' דרך משל
אל ב' בעלת קצוות ואמצע במה שהיא תנועה ומן דבר
ואל דבר התחייב בהכרח שיהיו חלקי התנועה במה שהם
תנועות בעלות קצוות ואמצע ומן דבר ואל דבר ואם לא
היו חלקי התנוע' זולת תנועה וזה הפך מה שיושכל והנה
אפשר שנבאר גם כן זה הענין בעינו בזמן והגודל ונאמר
כי הזמן יתחייב בו בהכרח גם כן שלא יתחבר מבלתי
מתחלק וזה אנחנו כאש' הנחנו זמן בלתי מתחלק יתנועע
בו מתנועע שעור מה אפי' שנניח מתנועע אחד על אותו
השעור יותר ממהר מן הראשון וזה שהוא יתחייב כאשר
הנחנוהו שיחתוך אותו השעור בעינו בזמן יותר קטן מן
הזמן אשר הנחנוהו בלתי מתחלק והנה ירא' גם כן שהוא
אי אפשר שיתנועע מתנועע על גודל בלתי מתחלק כי
אנחנו כאשר הנחנוהו מתנועע עליו הרחייב בהכרח
שיחתכו בזמן מרה וכאשר הנחנו מתנועע אחר יותר

מתאמר

פתאחר ממנו הנה הוא בהכרח יתנועע בזמן ההוא בעינו
 יותר מעט מאותו השעור אשר הנחנוהו בלתי מתחלק
 עד שימצא הענין כפי מה שיאמר אותו ארסטוטלו שהוא
 יתחייב במתנועע היותר ממה אל גודל מה בעינו שיחלק
 הזמן תמיד והמתאחר באותו הזמן בעינו שיחלה הגודל
 תמיד אבל למספק שיספק על זה המאמר ויאמר אמנם
 היה מתחייב זה אלו היה הממהר והמתאחר ילכו אל לא
 תכלית במציאות ואין הענין כן כי הממהר והמתאחר יש
 להם תכלית במציאות וכאשר היה זה כן אי אפשר שנקח
 לכל מתנועע מתנועע יותר ממה ממנו הנה יהיה מה
 שלקחנו אותו מן הבאור לפני זה על שהוא אפשר נמנע
 ואולם כי המהיר והמתאחר לא ילכו במציאות אל לא
 תכלית הנה זה מבואר ממיני התנועות שהם לא ילכו אל
 לא תכלית ונניח דרך משל כי התנועה המהירה המהירה
 יותר בכאן היא התנועה היומית וכאשר הנחנו זה כן
 ויהיה בכאן גם כן זמן בלתי מתחלק אפשר בו התנועה
 הנה לאומר שיאמר שהוא אפשר שיתנועע הגש השמימי
 בזה הזמן אשר הוא בלתי מתחלק וכך כאשר הנחנו מתנועע
 איננו יותר מתאחר ממנו היה אפשר שיתנועע גודל בלתי
 מתחלק הנה אלו הדברים אפשר שיונחו כן ויסופק בהם
 ועל זה הבאור אבל יותר זה באשר המהיר והמתאחר אין
 להם תכלית מצד שהם מתנועעים אבל מצד מה שקרה
 לו עניין מה כאלו תאמר מצד מה שלא ימצא מניע יותר
 חזק ממניע המהיר ואלא אלו היה זה מצד מה שהוא
 מתנועע אבל בכאן בהכרח גודל בלתי מתחלק עליו יתנועע
 המתאחר וזמן בלתי מתחלק בו יתנועע המהיר וזה סותר
 מה שהתבאר וכאשר היה זה כן הנה מה שהונח במאמר
 הקודם שהוא אפשר הנה התחייב בו השקר והוא אפשר
 בעצמות נמנע במקרה ואמנם הונח מצד מה שהוא אפשר
 לא מצד מה שהוא נמנע ועל הצד הזה לקחנוהו עם
 ההקדמ' המסופק בה בהקש החלוף יתחייב ממנו השקר

והאפשר כאשר הונח נמצא לא יתחייב ממנו שקר וכמו
 זה הבאור רוב מרה שיעשה והנדה יבאו מקומותיו בזאת
 החכמה בעזר השם * וגם כן כאשר הנחנו הזמן או גודל
 מחובר ממה שלא יתחלק לא יהיה אפשר שיחלק המהיר
 הזמן אשר בו יתנועע המתאחר שעור מרה בעינו מרה
 בעינו בשני חלקים כאשר הנחנו הזמן ההוא מחובר
 מזמנים בלתי מתחלקים מספרם נפרד ומן המבוא כי כל
 מתנועע מתאחר אפשר שימצא לו מתנועע יותר מהיר
 ממנו בכפל הנה כבר התבאר מזרה המאמר כי המתדבק
 במה שהוא מרחוק מתחלק אל מרה שירחלק תמיד
 ושהוא אינו מהובר ממה שלא יתחלק *

ואולם

העתה הנה הוא יאמר על שני פנים אחד
 מהם בקודם וראשון והוא הבלתי מתחלק
 כאשר היה תכלית לעובר והתחלה לעתיד * והשני יאמר
 באיחור והוא זמן מחובר מן העובר והעתיד אמצעי העתה
 אשר הוא באמת העתה והוא אשר יודיעהו העם בזמן
 העומד ואולם כי זה הזמן העומד הוא בהסכמה וההנחה
 לא בטבע הנה הוא נראה כי הזמן לא ימצא ממנו דבר
 בפעל ואינו בעל הנחה ואולם כי העתה אשר הוא בקודם
 אחד ר' ל כי תכלית העובר אשר לא יתחלק הוא בעינו
 התחלת העתיד אשר לא יתחלק וזה הוא המבוקש בכאן
 כי היות התכלית וההתחלה בלתי מתחלק ענין נראה
 בנפשו ואמנם המבוקש אם הוא דבר אחד בעינו או הם
 שנים וזה התבאר ממה שקדם מפני שהם אם היו שנים
 הנה אי אפשר שיהיה אחד מהם ממשש לאח שאם היה
 כן יהיה המתדבק מחובר מדברים בלתי מתחלקים וכאשר
 לא יהיה אחד מהם ממשש לאחר הנדה לא ישאר אלא
 שיהיו בין כל שנים זמן וכל זמן מתחלק ויהיה העתה
 על זה מתחלק על צד מה שיתחלק הזמן ויהי קצתו עבר
 וקצתו עתיד * ובכלל הנה היה מחובר משני זמנים והנה
 כבר הנחנו אותו תכלית לזמן העובר והתחלה לעתיד
 והתכלית

זה תכלית וזה התחלה בלתי נאמרים בהסכמתו לבעל
 התכלית וההתחלה בשם כי אין תכלית הקו קו אבל
 נקודה וכך תכלית הזמן אינו זמן ו גם כן הנרה הנחנו
 אותו התחלה לעתיד ותכלית לעובר כאשר הנחנו
 מתחלק התחייב שיהיה דבר מן העובר עתיד ודבר מן
 העתיד עובר ואחר שנרא' כי זה כן הנה התבא' כי העתה
 אחד ושהוא בלתי מתחלק ושתכלית העוב' בלתי מתחלק
 הוא בעינו התחלה לעתיד ושהבלתי מתחלק במה שהוא
 בלתי מתחלק אי אפשר בו תנועה כמו שהתבא' כבר ולא
 גם כן אפשר בו מנוחה כי המנוחה אמנ' היא העד' התנוע'
 במה שדרכו שיתנועע ועל הצד אשר דרכו שיתנועע בו
 ואם היה המתנועע לא יתנועע בעתה הנה הנח לא ינוח
 בעתה ובכאן התבא' כי כל מתנועע ונח הנה הוא בזמן
 כי הוא בלתי אפשר בעתה תנועה ומה שנתאמר יראה
 כי הנודל והזמן והתנוע' נשואי' בשווי' ושאי אפשר שיחתוך
 מתנועע גודל שאין לו תכלית בזמן שיש לו תכלית ואי
 אפשר גם כן שיחתוך מתנועע גודל שיש לו תכלית בזמן
 שאין לו תכלית אלא שיהיה אותו הגודל עגול כי זה לא
 התבאר עדיין היותו נמנע אבל אורי הוא הכרחי ובאור זה
 שאם היה אפשר שיחתוך מתנועע מה גודל שיש לו תכלית
 בזמן שאין לו תכלית הנה יחתו' בהכרח חלק ממנו בחלק
 שיש לו תכלית מאותו זמן וא' התחייב שיחתוך המתנועע
 החלק והכל בזמן אחד וכאשר הנחנו זרה ברו הנרה מן
 המבואר שהוא אם שיער אותו החלק מן הגודל אל הגודל
 כלו שאותו חלק מן הזמן אשר בו חתך המתנועע אותו
 החלק מן הגודל ישער גם כן אותו הזמן ואם לא ישער
 אותו החלק ההו' והעדיף עליו הגודל באיז' שעור שהזדמן
 הנה הוא יזדמן כמו זה באותו החלק מן הזמן ומה שישער
 בו מה שיש לו תכלית או העדיף עליו בחלק שי' לו תכלית
 הנה הוא יש לו תכלית וכלל הנה יתחייב שיהיה יחס
 החלק ההוא מן הגודל אל הגודל כאלו הוא בעינו יחס
 החלק

מאמר ששי

החלק ההוא מן הזמן אשר חתך בו הסתנווע העלוק מן
הגודל אל הזמן כלו אשר חתך בו הגודל כלו ואין למד
שאיין לו תכלית אל מה שיש לו תכלית יהס ובוזה הבאור
בעצמו יתבאר שהויה בלתי אפשר שיהתוך מתנווע גודל
שאיין לו תכלית בזמן שיש לו תכלית ואולם ענין נשיאות
בשווי התנועה לגודל והזמן הנה הוא נראה מאד ובדמיון
זה הבאור יתבאר זה בתנועה אשר הויה בלתי שורה כי
יתחייב שיחלק הזמן במספר חלוקת הגודל אבל שהויה
בתנועה השוה יחלק בחלקי שוים ובזולת השוה בחלקים
בלתי שוים אבל שהם על מספר חלקי הזמן ומה שהורכב
ממספר שיש לו תכלית הנה הוא יש לו תכלית

ונאמר

כי כל משתנה באנדר והאיך הנה הויה
מתחלק וזה שהוא בעבור שהיה כל שנוי
אמנם יהי מן דבר ואל דבר והמשתנה לא ימלט משהיה
במה שממנו ישתנה או במה שאליו ישתנה או לא יהיה
באחד משניהם או יהיה קצתו במה שממנו ישתנ' וקצתו
במה שאליו ישתנה ראשונה ויהיה בהכרח מתחלה ושקר
שיהיה המשתנה בפעל במה שממנו כי הויה כאשר היה
המשתנה במה שממנו הנה הויה לא השתנה עדיין ולא
כאשר היה במה שאליו כי הויה יהיה אז כבר המשתנה
ושקר גם כן שיהיה ולא באחד משניהם ולא ישאר אלא
שיהי' קצתו במה שממנו ישתנה וקצתו במה שאליו ישתנה
ראשונה והויה אם כן מתחלק ואמנם התנינו שיהי' קצתו
במה ממנו ישתנה וקצתו במה שאליו ישתנה ראשונה
כי הנה לא יתחייב שיהיה המתנווע בלא ספק קצתו
במה שממנו ישתנ' וקצתו במה שאליו ישתנה לבסוף דמיון
זה שהויה לא יתחייב בלבן כאשר יתנווע שיהיה קצתו
בלובן וקצתו בשחרות אבל אמנם יתחייב שיהיה קצתו
לבן וקצתו באמצעי אשר שאליו יעתק ראשונ' מן הלבן כלו
תאמר במראה קמלין וזה כעת שישתנה והמשתנ' בכאן
שוה למתנוע כאשר נא המתנווע בכלל לפי מה שלוקח
בכאמר

כי אמר הש"י מזה הספר והמתנועע יאמר בו שהוא
 כתחלק על שני פנים א' מהם כמו שיאמר במתדבק שהוא
 יתחלק כאשר נתחלק בתכליות הלכותות בו ושכרבי אחר
 שהיה אחד י' והשני כמו שיאמר בגשם שהוא מתחלק
 באש' היה בעל שני חלקים מקרים מתנגדי' בשני חלקים
 ממנו כמו שיהיה קצתו הם וקצתו קר וקצתו מעלה וקצתו
 מטה וזאת החלוקה לא ינגד אותה ההתדבקות אבל
 יותר ראוי שינגד אותה ההתדמורת וזה הענין האחרון
 מהעניני אשר יאמר עליו מתחלק הוא אשר כיון בו באורו
 בכאן למתנועע בעת שיתנועע כדי שיהיה התחלת מופת
 למין הראשון ר"ל ההתחלקו בתכלי' וזה מבואר במתנועע
 במקום כי הוא אמנם במרחקו ואמנם נאמר המתנועע
 מאשר הוא בעל חלקים הירי בהם בעל מצב וכך הענין
 במתהווה והנפסד בששניה בעלי גדול ולא יתהוו המתהווה
 או יפסד הנפסד בפתאם בכלתי זמן אבל יסור משניה חלק
 ויגיע חלק אחר וכך הצומ' והנתך' ואולם תנוע' ההשתנות
 יש למספק שיספק בזה ויאמר אולם היה זה באלו המינים
 מן השנויים מפני כי זה מגיע אליהם מאשר הם בעלי
 חלקים ואולם המתנועע דרך משל מן החם אל הקר הנרה
 הוא אינו מתנועע בזאת התנועה מאשר הוא בעל חלקים
 ומצב כי אם במקרה ואיך יאמר בו כי קצתו במרה ממנו
 וקצתו במה א' אבל זה הספק יותר מן המשנ' כי המשנה
 יתחייב בהכרח שיהיה מן המשתנה בעל מצב וכאש היה
 זה כן הננה הוא נראה כי החלק אש' ימשך אל המשנ' הוא
 אשר יקדם בשנוי ואחר אשר ימשך אחריו עד אחרית
 ההשתנות : הננה התבאר מזה המאמר כי המשתנ' בקודם
 ובאמת הננה הוא המשתנה הנמצא בעצם והכלו והאיכות
 והאיך מתחלק במה ממנו ומה אליו בעת שנויו וכאש היה
 זה כן הנרה כל המשתנה מתחלק במוחלט : וכבר נפלו
 לקודמים ספקות על ארסטו' במקום הזה כי הם היו לוקחים
 המשתנה בכלל על כל סוג השנוי היה תנועה או נמשך
 לתנועה

לתנוע' והיו לוקחים המתחלק על שהו' המתחלק בתכליות
 והיו כאש' לקחו המשתנ' בכלל לא יצדק לה' שכלמשתנה
 שקצתו במה ממנו וקצתו במ' אלו כי הי' בלתי נמצ' בשנוי
 אשר יהי' פתאום כמו שמצא זה אשר יהיה בזמן והיו ג' כ'
 כאשר לקחוה' משתנה בכאן על המשתנ' בקודם כפי מרה
 שחשב תמסטאום לא יבואר מזה שהו' מתחלק אותו המין
 מן החלוקה אשר בתכליו' בעבור כי קצתו במה ממנו ומה
 אליו כי היתה זאת החלוקה תמצא בגש' מאשר הו' המתדבק
 שוה היה שנוי תנועה או נמשך לתנועה : ובכלל הירח
 מה שלקח בכאן כבה לחלוקה אינו סבה כי אם במקרה
 ואולם אבובכר בן אלצאיג הנה הוא השיב על הספ' כאשר
 אמר כי החלוקה אשר כיון ארסטו' לקיים בכאן למתנועע
 הוא החלוקה במקרים המתנגדים וכאשר היה זה כן היתה
 סבה הנותנת בזה סבה עצמות ומיוחד' והוא היו' המתנועע
 קצתו במה ממנו וקצתו במרה אליו ולאומר שיאמר טוען
 על תמסטאום שהוא לא ירחיק שיהיו המבוקשי' במופתים
 המוחלטים בלתי ראשוניים ולא מיוחדים וכל שכן כרה
 שיהיה מהם בראיות כי זה המופת הוא יותר ראוי שיהיה
 ראיה משיתן הסבה והמציאות ואבובכר בן אלצאיג יאמר
 טוען לסברתו זאת על ארסטו' שהוא אלו היה ארסטו' כיון
 בכאן להוליד החלוקה בתכליות למתנועע לא הירח מהפך
 ארסטו' במרה שאחר שיבאר כי מרה שאינו מתחלק אינו
 מתנועע כי היה זה נראה מהנה בקרוב לפי הפוך הסותר
 וזה כי הוא כאשר התבאר כי כל מתנועע הנה הו' מתחלק
 ר'ל החלוקה בתכליות התבאר ממנו כי מרה שאינו מתחלק
 אינו מתנועע : ואני אומר כי זה כלו נטיה מהבנת מופת
 ארסטו' וזה שהוא אמנם היה מתחייב לו ספקת הקודמים
 אלו היו המשתנים זולת זמן הם בנושא בלתי המשתנים
 בזמן אמנם יהיה זה כן אלו היו המשתני' אשר בזולת זמן
 ימצאו נבדלים למשתנים אשר בזמן אבל בעבור שהיו
 אשר בבלתי זמן תכליות לאשר בזמן היה הנושא להם

אחד וכאשר היה אחד יתאמת כי כל משתנה בבלתי זמן
 הנה הוא משתנה בזמן וכאשר התאמת כי כל משתנה
 בזמן הנה הוא מתחלק כבר התאמת כי כל משתנה בבלתי
 זמן הנה הוא מתחלק והיה נשיאות ארסטו על אלו הפנים
 אמת ומופתי והקדומותיו ראשונות ועצמיות לא יצטרך
 שיחדקו עליו כי החלוק אשר כיון בכאן שהוא למתנועע
 הוא במקרים המקבילים תמורת החלוק בתכליות כמו
 שעש' אבוכר כי ארסטו אמנם ידבר בכאן בחלו המתדבק
 בעצמות אשר הוא החלוק בתכליות ופלא מן האנשים
 איך נעלם מהם הענין הזה המבואר כי החלוק אשר ימצא
 למשתנה בזולת זמן הוא נמצא לו מאשר הוא המשתנה
 בזמן כמו שהשתוו הזויות לשתי נצבו הוא נמצ' למשלש
 שווה השוקים מאשר הוא משלש לא מאשר הוא שורה
 השוקים הנה מהנה יראה כי החלוק לא ירצה בו ארסטו
 בכאן החלוק בתכליות אבל החלוק במה ממנה ומרה אליו
 ולזה יעשה זה במה שאחר התהלת מופת בבאור כי מרה
 שלא יתחלק אינו מתנועע וזה אשר אמרנוהו בבאור זרה
 המקום הוא אשר לא יבשר זולתו והוא הנראה מדברי
 ארסטו : וכבר באר זה אבוכר בן אלצאיג תכלי הבאור
 והפריד בהתיר הספק ומה שאמרו בבאור זה המקום הנה
 באורו מה שזכרנוהו : ומהנה יראה כי התנועה מתחלקת
 בהתחלק המתנועע כי התנועה האחת כאשר הית' לגדול
 אחד הנה חלקיה מתחלקים לחלקיו בהכרח שאו לא הית'
 כן היתה תנועת הכל בלתי מחוברת מתנועות החלקי וזה
 שקר וכך יראה גם כן שהיא מתחלקת בהתחלק הזמן כי
 היא כאשר היתה כלה בכלו הנה חלקיה בחלקיו וכך יראה
 כי הזמן מתחלק בחלוקה ומה שבו התנועה גם כן מתחלק
 בחלוקה הנה כבר התבאר מזה המאמר כי התנועה והזמן
 ומה שבו התנועה והמתנועע גם כן מתחלק לא שזקה
 למתנועע בכמות והאיך בעצמות ובאיכות במקרה והיתה
 הסבה בחלוק אלו הדברים היא חלוק המתנועע וכעבור
 שהיה

מאמר ששי

שהיה כל שנוי אמנם יהיה מדבר ואל דבר התחיי' בהכרח
 שיהיה מה שממנו השנוי ומה שאיו השנוי בלתי מתחלק
 כלל אולם השנוי אשר יהיה במתנגדים אשר אין כיניהם
 אמצעי הנה הדבר הזה מבואר וזה כי המשתנה ממה
 שאינו נמצא אל נמצא תחלת מרה שהשתנה כבר נפרד
 ממה שאינו נמצא אל נמצא תחלת מרה שהשתנה כבר
 נפרד ממה שאינו נמצא ושכ במציאות כי אין בכאן
 מה שבין שידומה בו החלוק ואמנם השנוי אשר יהיה
 במתנגדים אשר כיניהם אמצעי הנה זה גם כן מבואר בו
 מצד שהוא מתדבק והמתדבק כאשר הונח בעל תכליות
 משני צדדיו היו תכליותיו בלתי מתחלקים כלל אלא שזה
 הענין נמצא תחלה למתדבק במצב כענין בקו כי הנדה
 שתי תכליותיו שתי נקודות וימצא לבולתי בעל מצב שנית
 ומפני בעל מצב כענין בתנוע' והזמן ואולם התנוע' במקום
 הנה הענין בה מבואר כי היא על מרחק תכליותיו בלתי
 מתחלקים וכך ידמה שיהיה הענין בצמיחה וההתוך ואולם
 ההשתנות הנה ימצא זה בו במקרה מצד שהוא בגודל
 בעל שתי תכליות וכבר יראה זה הענין ממה שיאמר
 אותו ארסטו וזה כי המשתנה כאשר הנחנו כי אחרית מה
 שישתנה אליו מתחלק או תחלת פה שישתנה ממנו חויב
 שיהיה כבר השתנה והוא עדיין ישתנ' מדמיונינו התכלית
 מתחלקת או שיהיה לפני שישתנה כבר השתנה כאשר
 דמינו ההתחלה מתחלק ואם כן תכלי התנועה והתחלתה
 בלתי מתחלק כלל ואיך יאמר ארסטו לא אשער כי תכלית
 התנועה נמצאת ורמוז אליו והתחלתה בלתי נמצאת ולא
 רמוז אליה: וכבר יחשב כמו שיאמר תמסטאוס כי
 ההתחלות ילכו דרך התכליות בכל דבר וזה כי הנקודה
 היא תכלית לקו והתחלתו וכמו שאפשר לנו שנקחה
 תכלית כן אפשר לנו שנקחה התחלה וגם כן הנה כמו
 שהתכלית ישיגהו שיהי' בלתי מתחלק כן ישיג ההתחלה
 ובכלל הנה יחשב כי מה שישגיג זה ישיג זה ושהענין

בשניהם

בשניהם אחד ואנחנו נאמר אולם כי זה המאמר צורך על
 המתדבק בעל המצב הנה זה ממה שאין ספקו כענין בקו
 ואולם התנועה בעבור שהיתה בלתי בעלת מצב והיתה
 ההתחלה אמנם יאמר בסמיכות אל מה שהוא לו התחלה
 ובמציאותו ימצא התחלה ואיך אפשר לא אשער שתמצא
 התחלת מה שלא ימצא עדין או ירמז אליה האלדים לא
 שנניח כי התחלת התנועה תנועה וזה נדחה כי התכלית
 וההתחלה זולת מה שהוא לו התחלה ותכלית ולזה אין
 התחלת הקו קו ולא התחלת השטח שטח : ובכלל אין בין
 הכח והפעל כציאות אמצעי יהיה אפשר שירמז אליו לא
 התנועה והתנועה אי אפשר שימצא חלק ממנה ראשון כי
 היא מתחלקת לא מה שיתחלק תמיד ואולם תכלית התנועה
 הנה אין הענין בו כן כי הוא אמנם נלקח תכלית מה שכבר
 נמצא ונשלם והיה אפשר שידמה אליו זמן כי זה דרך
 השלמות אשר הוא תכלית התנועה ואולם התחלת התנועה
 הנה מציאותה בעתה לא בזמן ולזה אי אפשר שירמז אליו
 זמן כמו שאפשר זה בשלמות אשר הוא תכלית התנועה
 לא תכלית מה שלא ימצא עדין כענין בהתחלה וארסטו
 ישען בבאור זה שהוא כאשר אי אפשר לנו שנקח תחלת
 חלק מן התנועה מצד מה שהיא חלק תנועה ולא ראשית
 חלק מן הזמן אשר בו התנועה מצד מה שהוא חלק זמן
 והיה אין המנוחה והתנועה מציאו אמצעי לא יהי אפשר
 שתהיה ההתחלה נמצאת כלל ואולם שהוא אי אפשר
 שנקח חלק ראשון מן הזמן אשר בו התנועה הנה זה יראה
 על זה הצד לא ימלט שיהיה אותו הראשון אם מתחלק
 ואם בלתי מתחלק ואם היה מתחלק הנה אינו ראשון וגם
 כן הנה הוא יהיה זמן וכל זמן הנה הוא מתחלק אל מה
 שיתחלק ומה שיתחלק אל מה שיתחלק תמיד הנה אין בו
 חלק ראשון כטבע כלב בבעלי חיים והיסוד בבירת ואם
 הנחנו זה החלק בלתי מתחלק כמו העתה לא יהי אפשר
 בו תנועה לפי מה שהתבאר ולא חלק תנועה ירמז אליו

בו וגם כן הנה אם נקבל שהוא אפשר בו תנוע' הנה יתבאר
 היותו נמנע על זה האופן וזה כי השנוי הוא בעבור שהיה
 השנוי אמנם יהיה מן המנוחה הנה אם שתהיה העתה
 הזאת והעתה אשר היא תכלית המנוחה אחת או שתיים
 הנה אם הנחנו אותה שתיים התחייב בהכר' שיהיו העתות
 נמשכות או שיהיה ביניהם זמן יהיה הנשם בו לא נח ולא
 מתנועע כי העתה האחת הנחנו אותה תכלית המנוח
 והעתה השנית התחלת התנועה וכל שני הענינים נמנע
 רוצה לומר שתהיה עתה תמשך אחר עתה כפי מה שקדם
 או שיהיה זמן לא ימצא בו הנשם נח ולא מתנועע ואם
 הנחנו שתיהן אחת ר'ל העתה אשר היא תכלית המנוחה
 ובה תמצא התחלת התנועה מצד מה שהוא חלק תנועה
 התחייב בהכרח שיהיה הדבר האחד נח מתנועע יחד או
 מתנועע במרה שאי אפשר בו מנוחה כי הוא אי אפשר
 שיהיה העתה אשר היא תכלית המנוח תפול בה התחלת
 התנועה על שהוא חלק תנועה כי אם היה אפשר בו גם כן
 מנוחה הנה יהיה הנשם נח מתנועע יחד בעתה וזה שקר
 ואם כן איזה חלק כן הזמן תפול בו התנועה הוא מתחלק
 בהכרח ואי אפשר בו מציאות ראשון כטבע ובדמיון זה
 אשר נראה משני הבאורי' שהו' אין לזמן אשר בו התנועה
 חלק ראשון תפול בו התנועה יראה גם כן בתנועה וזה כי
 כל מתנועע הנה הוא מתחלק במה שאליו ישתנ' ראשונה
 כי כל משתנה בזמן הנה הוא כאשר ישתנה הנרה כבר
 השתנה כפי מה שהתבאר לפנינו וגם כן הנה כבר התבאר
 כי כל תנועה הנה תתחלק אל מה שיתחלק תמיד בלקחט
 היותר מהיר והיותר מתאחר בה וזה נראה אצל התבוננות
 אבל שזה אמנם המשתנה אשר בגודל והאנה הנה הוא
 בעצמות ואולם בהשתנות הנה הוא במקרה מצד שהוא
 במתחלק והמקום אשר טעו בכאן תפרסטים ותמסטיים
 ומי שנמשך אחריהם מן המפרשים הוא אחר ממקומות
 התמורה אשר ילקח בו תמורת הדבר דמיונו ומשלו ואחר

ילקחו

לקחו אותם הדברים הצודקים על דמיון הדבר ומשלו
 צודקים על הדבר וכך קרה להם בכאן כי הם לקחו הדבר
 הנמצא לקו אשר הוא דומה לתנועה וחייבו מציאותו
 לתנועה ותמססיוס בעבור שהתבאר אצלו טוב המחשב
 בארסטו עם מה שהיה מזאת ההקדמה השירייר נטה
 לפרש אל שכונת ארסטוט' בכאן : אמנם היה שיתבאר
 שאין לתנועה ולא לזמן חלק ראשון מצד מה שהוא חלק
 תנועה וחלק הזמן וחסר התולדה אשר היתה המכוון
 בארסטו ועמד בבאור באשר לא יעמד וזה נראה מדברי
 ארסטו וכבר נשאר עלינו מבקשות זה המאמר שנבאר כי
 מה שישתנה ראשון מה שישתנה הנה כבר השתנ' ומה
 שהיה כבר השתנ' הנה כבר היה מקודם ישתנה וכך הענין
 במנוחה ושמה שלא יתחלק הנה לא ישתנה ושאינ' אחד
 מן השנויים בלתי בעלי תכלית לא בהשתנות ולא בגודל
 ולא באנה מצד מה שהתנוע' בו ישרה ואולם בסבוב הנת
 זה בלתי נמנע אבל אפשר שהוא הכרחי כפי מה שנבאר

אחר זה

ונאמר אולם שמה שהוא בעל ישתנה הנה כבר
 השתנה הנה זה נראה מפני הזמן והגודל
 אמנם מפני הזמן הנה בעבור שהיה כל משתנה בזמן
 והיה הדבר אשר נאמר בו שהוא בעל ישתנה ורמוז אלי
 בעתה הנה בין העתה אשר דמוז אליו והעת אשר התחיל
 בו בהכרח זמן כפי מה שהתבאר קודם וכל זמן מתחלק
 בהכרח אל עתות אין תכלית להם יצדק על המשתנה
 בכל אחד מהם שהוא כבר ישתנה וכך יראה גם כן מפני
 הגודל וזה כי הוא בעבור שהיה כל משתנ' הוא מדבר ואל
 דבר ישתנה על גודל מה או בגודל מה התחיי' מהיו' אותו
 הגדול בהכרח מתחלק בחלקים אין תכלית להם שיהיה
 משתנה בכל אחד מהם כבר השתנה וכדמיון זה יראה
 גם כן כי מה שכבר השתנה הנה כבר היה מלפני ישתנה
 וזה כי כל משתנה אמנם ישתנה בזמן ואם היתה העתה

ה א ס I אשר

פאמר שביעי

אשר בו כבר השתנה זולת העתה אשר ממנו ישתנה
וכל שתי עתות הנה בין שניהם הנה ראוי בהכרח שיהיה
מה שכבר השתנה כבר היה מקודם ישתנה וכך יראה זה
גם כן מפני הגודל וזה כי הוא בעבו שהי' התחלת השנוי
זולת תכליתו ויהיה בין ההתחלה והתכלית גודל מתחלק
והיה אמנם יאמר במשתנה שהוא כבר השתנ' כאשר שב
בתכלית הגודל הנה בין המבואר כי מה שכבר השתנה
כבר היה מלפנים ישתנה ובכלל הנה אמנם היה אפשר
שלא יהיה מה שכבר השתנה כבר היה מלפנים או מה
שישתנה כבר היה מלפנים לא השתנה אלו הורה שלא
יתחלק מה שיתחלק ומבואר כי זה הבאור אמנם הוא
פתדבק בשווי על השנויים אשר יהיו בזמן ואליהם כיון
ארסטוטלוס בבאן והם המינים הארבעה אשר נאמר
עליהם שם תנועה במאמר השלישי וההויה וההפסד ואם
לא יהיו בגודל הנה הוא בבעל גודל ובזמן וכך ההשתנות
ולכן יראה כי מה שלקח בכאו נאות לאלו הסוגי הארבעת
ובעבור שהיה גם כן הדבר אמנם יאמ' בו שהוא נח כאשר
נעדר מה שדרכו שימצא בו התנוע' על הענין אשר דרכו
שימצא בו והיה כבר התבא' מענין המתנועע כי מה שכב'
התנועע הנה כבר היה מקודם יתנועע ושמרה שיתנועע
הנה כבר התנועע הנה ראוי בהכרח שיהיה מה שכבר
נח ועמד כבר היה מקודם תמיד יעמד ומה שהוא תמיד
יעמד הנה כבר עמד וזה שהוא כמו שהוא אי אפשר שיהי'
הדבר כבר התנועע ויתנועע יחד כן אי אפשר שיהי' תמיד
יעמד וכבר עמד יחד כי אמרנו כבר עמד ר'ל כבר נשלמה
העמדה ואמרנו בו יעמד שהוא תמיד יתנועע וישוב אל
העמידה כי הנה אמנם יצויר נוחו בזמן מצד שידומה בו
התנועה ואם לא לא ישערהו הזמן וכאשר היה זה כן
נהיה הנח אמנם ינוח בזמן מה שכבר נח הנה כבר הורה
מקודם ינוח ומה שהוא תמיד ינוח כבר נח והמופת על זה
הוא המופת בעינו על המשתנה ומבואר כי המנוחה

בכאן

ככאן כאשר נרצה בה העדר ההויה וההפסד הנה הוא
 נאמר בדמיון עם המנוחה האמתית אשר היא העדר
 התנועה באמת ומהנה ירא שהוא כמו שאי אפשר שנקח
 תחלת דבר מן השנוי כן אי אפשר לנו גם כן לקיחת תחלת
 חלק מן המנוחה וכאשר הירי המתנועע והנה אמנם
 מתנועע וינחה בזמן הנה הוא מבוא כי הדבר העתה בלתי
 מתנועע ולא נח כי המתנועע אמנם הוא במרחק ישור
 אליו בעתה והוא אשר אי אפשר בו שינוח וליא יתנועע
 ואם לא היה המתנועע נח ובזה יותר הספק הקדמון אשר
 נאמר בבטול התנועה והו' כי החץ דרך משל הוא במרחק
 ישוה אליו ומה שהוא במרחק ישוה אליו הנה הוא בו נח
 והחץ אם כן בעת שיחשבו בו שהוא מתנועע יחד ואחר
 שהתבאר זה הנה אנחנו נאמר כי מה שלא יתחלק הנה
 אי אפשר שיתנועע בעצמו כמו שידמה בעל התשבורת
 בנקודה שהיא מתנועעת האלהים כי אם בדרך המקרה
 כמו שיאמר בלובן שהוא מתנועע ובכלל הדברים אשר
 לא יתחלקו מצד שהם במתחלק ונניח אם אפשר שיתנועע
 מה שלא יתחלק אם מגודל ל גודל ואם מאיכות ל איכות
 או מאנה אל אנה ואם ממצא אל לא נמצא ובעבור
 שכב' התבא' כי כל מתנועע הנה קצתו יהי בעת שישתנה
 במה אליו משתנה תחלה וקצתו במרה ממנו ומרה אליו
 ואין אחד ממה שאי אפשר בו החלוקה בתכליות מתחלק
 במה ממנו ומה אליו אם כן אין אחד ממרה שאי אפשר בו
 החלוקה בתכליות מתנועע וגם כן הנה כל מתנועע הנה
 הוא יתנועע בהכרח בראשית מה שיתנועע במקום יותר
 קטן ממנו ואחרי כן בשוה לו ומה שהוא בתאר הזה הנה
 הוא מתחלק בהכרח ובכלל יתחיי' שיהיה בין המתנועע
 ובין השעור אשר עריו יתנועע יחס ואם לא אי אפשר
 שיחתכו ואלו אל מה שלא יתחלק אל מתחלק יחס וגם
 כן הנה כל מתנועע אמנם יתנועע בזמן ואם היה כאשר
 המתנועע מרחק שוה לא יתנועע בזמן הנה הוא מבואר

ה ב 5 11 שהוא

שהוא יתנועע הציו בחצי הזמן ההוא הנה הוא בהכרח
 שתחלק ואמנ' היה אפשר שיהי' מה שלא יתחלק מתנועע
 אלו נראה יתחלק מה שלא יתחלק ויהיה הגודל מחובר
 מנקודות והזמן מעתות * ואולם שלא ימצא שנוי בלי
 תכלית ואי אפשר המצאו כי אם בהעתק בסבוב ומצד
 חוזר חלילה הנה יראה גם כן על הצד הזה אולם ההוויה
 וההפסד וההשתנות והגדול והחסרון הנה הענין בהם
 מבוא' וזה כי שתי תכליות אלו השנויי' מוגבלים מהתנגדות
 אשר ביניהם לפי מה שהתבאר * ואולם התנועה הישרה
 במקום ואם היה בלתי נרא' זה בה מן הצד הנה יראה
 מצד אחר והוא שאם ה'יה מן הנמנע לתתוך מרה שאין
 תכלית לו הנה אי אפשר שיתחיל המתנועע בחתוכו שאם
 היה כן היתה התחלתו דיק ובטל והטבע כמו שיאמר
 ארסטו לא יעשה בטל ובכלל הנה כמו שמה שאי אפשר
 בו שיהיה לא יתחיל בהוויה כן מרה שאי אפשר בו שילך
 מדה שאין לו תכלית לא ילך במהלכה * ואולם התנועה
 הכבובית ואם הית' בעלת תכלית הנה אינו נמנע שתמצ'
 כפולה ומדובקת ואחת וכלי תכלי' בזמן על זה הצד וכמו
 שאינו נמנע בבאן מציאות תנועה אחת בלי תכלית על
 הצד הזה כן אינו נמנע גם כן מציאות תנועות מאותם
 האחרות בלי תכלית המספר תבא האחרת אחר החת
 האחרת על נושא מוגבל אחד ואם היתה כל אחת מהן
 בעלת תכלית זה כשלא ימצאו כולם בפעל וזה כשהיו
 בסבוב ולא יהיו ישרות או לא יהיו קצתם סבורת לקצת
 והנה נבאר אלו הדברים במה שאחר זה :

המאמר השביעי

ארסטוטלזס עושה בתחלת המאמר בבאור כי כל
 מתנועע יש לו מניע ושר' ימצא דבר
 יתנועע מעצמותו ר' ל שיהיה המתנועע הוא המניע כמו
 שאפשר שיחשב בארץ ובמים והגשמים אשר יתנועעו
 מזולת

פזולת מניע מחוץ שלש הקדמות • אחרת מהן כי כל
מתנועע בעצמות וראשון מתחלק בעל חלקים והשנית כי
כל מתנועע ראשון הנה הוא כאשר ידומה חלק ממנו
נת נח בלו בהכרח והשלישית כי כל מה שנח בנוח חלק
ממנו הנה הוא מתנועע מזולתו והמניע בו זולת המתנועע
ואולם ההקדמה הראשונה הנה הוא יעשה בכאורה מה
שכבר התבאר במאמר הששי שכל מתנועע הנה הוא
מתחלק במה ממנו ומה אליו ומה שהתבאר שם כי מה
שאינו מתחלק הנה לא יתנועע • ואולם השנית והוא כי
המתנועע הראשו' כאשר הוא בעל חלקים וראשון כאשר
ידומה חלק ממנו נת נח הנשאר בהכרח ואי אפשר בו
התנועה הנה היא מבוארת בנפשה כאשר יובן מה ירצה
במתנועע הראשון וזה כי המתנועע הראשון והוא אשר
לא יתנועע מפני חלק בו הוא המתנועע מעצמותו והוא
באלה הגשמים הפשוטים אשר נפל הספק בגללם הוא
השעור היותר קטן שאפשר שיהי' לאש המתנועע למעלה
או השעור היותר קטן שאפשר שיהיה לארץ המתנועעת
למטה כי המתנועע מן הארץ והאש אשר הוא בתאר הזה
הוא המתנועע הראשון מפני שהוא לא תמצא זאת
התנועה לחלק ממנו כי לא ימצא לאש חלק יותר קטן
ממנו ואמנם הי' זה כן בעבור כי שעורי הנמצאו' מוגבלים
וכאשר היה זה מבואר מענין המתנועע הראשון הנה הוא
מבואר שהוא כאשר נדמה חלק ממנו נח כי הנשאר ינוח
בטבע לא בהכרח ואי אפשר בו התנועה כי הוא אלו היה
אפשר בו תנועה הנה היה אותו החלק הנשאר הוא שעור
יותר קטן ימצא למין המתנועע ההוא והיה מה שהניח
שהוא שעור יותר קטן ימצא לאותו הנמצא בלתי יותר
קטן ומה שהניח ראשון בלתי ראשון כמו שיאמר ארסטו'
ואמנם ההקדמה השלישית והוא כל מה שנח בנוח חלק
ממנו הנה המניע בו זולת המתנועע הנה הוא מבואר גם
כן בנפשו וזה כי המתנועע הראשון בעבור שקרה לו זרה

כאמר שביעי

ר' ל שהוא ינוח בחלק ממנו יודע בהכרח כי המניע בו
 פבר בטל ושהמתנועע נשאר ושהוא אינו המניע כי הוא
 אלו היה המניע הוא המתנועע לא היה נח החלק הנשאר
 מן המתנועע הראשון וזה שהו' לא אבד הענין אשר הוא
 בו מתנועע כי הנשאר גשם ומתחלק ואמנ' הוא מתנועע
 במה שהוא גשם ומתחלק הנה בעבור שנח הנשאר בנוח
 החלק נודע כי המתנועע הראשון כבר אבד ענין זולת
 הענין אשר הו' בו מתנועע ושזה הענין המתנועע הראשון
 בו בלתי מתחלק כי הוא אלו היה מתחלק בו לא היה נח
 בנוח חלק ממנו ולא היה המתנועע ראשו הנה במתנועע
 אם כן בהכרח שני עניני' אחד מהם הוא בו מתחלק והוא
 הענין אשר הוא בו מתנועע והשני בלתי מתחלק והוא
 הענין אשר בעבור אבדו אבד התנועה והדבר ההוא הוא
 המניע בהכרח אם כן דמיון אלו הגשמים הפשוטים
 המתנועע הראשון בהם מתחלק מצד שהוא מתנועע
 ובלתי מתחלק מצד המניע ולכן המניע בהכרח בו זולתי
 המתנועע והחלוק מגיע להם מצד המניע והעד' ההתחלק
 מצד הצורה והצורה היא המניעה והיא בלתי מתנועעת
 וארסטוטלוס יחבר אל ההקדמה השנית הקדמ' שלישית
 והוא כי כל מה שינוח בנוח חלק ממנו בטבע הנה הו' נח
 בעבור זולתו בטבע ואל זאת השלישית רביעית ידועה
 כנפשה והיא כל מה שנה במנוחת זולתו בטבע הנה הוא
 מתנועע בעבור זולתו והיתרה התולדה לו כי המתנועע
 הראשון יתנועע בעבו' זולתו הנה כבר התבא' מזה המאמ'
 אמת ההקדמות אשר עשה ארסטו בבאור הבקשה הזאת
 ובא' כי כל מתנועע מצד שהוא מתנועע הנה יש לו מניע
 אבל יסופק על זה המאמ' והוא כי המתנועע אמנם אפשר
 בו שינוח בחלק ממנו שהמנוחה נוחה בו אפשרות ואולם
 אם התבאר בכאן דבר נמנע עליו המנוחה כמו שיראה
 ארסטוטלוס בגדרים השמימיים ואיך איני יודע יונח בזה
 אפשר מה שאינו אפשר וכאשר היה זה כן והיתה המנוחה

נמנעת

נמנעת בקצת המתנועעים הירה זרה הבאור חלקי וליא
 יתאמת ממנו כי כל מתנועע הנה יש לו מניע והיה ראוי
 שיהיה הקש מדומה יותר ראוי משיהיה טופת ונאמר אם
 היה בכאן גשם מתנועע תמנע המנוחה עליו הנה אינו
 נמנע זה עליו מצד שהו מתנועע אבל מצד שהו מתנועע
 בתואר מה כאלו תאמר מצד שמניעו נצחי או מצד שאין
 לו הפך ואולם מצד שהוא מתנועע אפשר בו המנוח ואם
 כן האפשר בכאן אמנם הונח אפשר מצד מה שהוא אפשר
 לא מצד מה שהוא נמנע יתחייב ממנו הבאור הנזכר
 ודמיון זה הרבה מה שיעשה בלמוד ולא יקרה מעשייתו
 טעות ופלא מאבובכבר בן אלצאיג איך התיר זרה הספק
 בכאן בדמיון זה ההתר ולא יעשה אותו בשיי כאשר אמר
 שלא ימצא לכל מתנועע מניע יות' ממהר ממנו ולא לכל
 פתאחר יותר מתאחר ממנו ונטה בו מביאור ארסטוטלוס
 אל באור אחר אבל אין זה ממה שאנהנו בדרכו ונשוב
 באשר היינו ונאמר שהוא בעבור שהתבא' כי כל מתנועע
 יש לו מניע והיה נראה כי המניע כאשר היה מחוץ הנה
 הו' יניע כשיתנועע אם היה גשם ואם נמצאו בכאן מניעי'
 מתנועעים יותר מאחד יניע קצת קצת הנה בהכרח יכלה
 אל מתנועע ראשון מעצמותו לא מדבר חוץ ממנו ונניח
 מניע הוא ב' וב' יניע כשיתנועע בעבור ג' ונ' יניע כשיתנועע'
 בעבור ד' וד' מה' וכך אל לא תכלית אבל כאשר הנתנו זה
 התחייב שימצא תנועה שאין לה תכלית בזמן שיש לו
 תכלית ואולם איך יתחיי' זה הוא בעבור כי המניע במקו'
 כאשר היה מחוץ אמנ' יניע בשימשכו הפתנועע וכשיהי'
 הוא גם כן יתנועע והמתנועע בעבורו אמנם יתנועע גם
 כן הזמן שיתמיד המניע שיניעוהו וכאש' הונח זה כן והיו
 המניעים המתנועעים אשר מחוץ בהכרח כן ענינם הנה
 הוא מבואר שיהיו גודל אחד במשוש ושתנועתם יהי' יחד
 כמו שתהיה תנועת חלקי הגודל האחד המדובק ובעבור
 שהיתה התנועה האחת אמנם תהיה למתנועע אחד הנה

פאמר שביעי

הוא מבוואר כי זאת התנועה אחת כאשר היתה
למתנועע אחר במשוש ואם הנחנו אלו המתנועעים
המניעים שאין להם תכלית התחייב בהכרח שיהיה
הגודל המחובר מהם בלי תכלית ואם הנחנו זרז הגודל
מצד מה שהוא אחר כבר הניע שעור מוגבל בזמן מוגבל
יהיה ראוי שתמצא תנוע' בלי תכלית בזמן שיש לו תכלית
בעבור שהוא בגודל שאין לו תכלית וכאשר היה זה ימנע
הנה בהכרח יכלה המתנועע אל מתנועע ראשון בטבע
כמו שהוא נראה מענין בעלי החיים כי הדבר הכבד דרך
כשל אמנם יתנועע בעבור היד והיד בעבור העצבים
והעצבי בעבור החוס הטבעי והחוס הטבעי הוא המתנועע
הראשון המניע לכל המניע אבל כי משל זה המתנועע
הראשון לכל לא התבאר עדין אם הוא מסוג המתנועע
מצדו והוא הבעל חיים או מסוג המתנועע בטבע כמו
תנועת האבן למטה או מסוג שלישי אבל אל זרז השעור
מן המציאות כלרז העיון בכאן בענין המתנועע הראשון
והנה נבאר במאמ' השמיני איך הענין בזה ושז' המתנועע
בשעור' הוא מנוי מסוג המתנועע מצדו' וכבר חשבו רבים
פן המפרישי' כי השעור' אשר התבאר בכאן מענין המתנועע
הראשון הוא השעור אשר התבאר בתחלת המאמר
השמיני ולזה חשבו כי מה שהתבאר בכאן ענינו ושהוא
סותר וכפל והעתיקו זה הבאור אל המקום ההוא והנרז
נבאר זרז כאשר נגיע אליו והנרז ראוי שנשוב בבאור
ההקדמות הלקוחות בזה המופת הקדמה הקדמה ונתיר
הספקו הנופלו כי הוא מחויי' עלינו ואם ישיגנו התרשלות
בזולת החקירה הזאת מן החקירו' הנה אינו ראוי לנו בזה
למעלת זרז המבוקש וגודל תועלתו לאדם בהצלחתו
המדעית והמעשית :

ונאמר כי תחלת מה שהונח בכאן הוא כי המניע
פאש' היה גשם הנה לא יניע בלתי שיתנועע

וזה נראה בנפשו אבל הנה יסופק על זה באבן המושכת
 זולתם מן הגשמי אשר יניעו לא יתנועעו אבל זה הספק
 יותר כי אלו הגשמים יניעו אל אופן זולת האופן אשר
 יתחייב ממנו שיתנועע הגשם כאשר יניע וזה כי הוא ר"ל
 האבן המושכת והדומים לה יניעו על צד התכלית כמו
 שיניע הקף המים לארץ ואותם יניעו על צד הפועל ולזה
 יתחייב בהכרח שיתנועעו ובכלל הנה הברזל לזאת
 התנועה הוא מתנועע מעצמותו ואיך כן המתנועע בעבור
 גשם אחר מחוץ כאשר הניעו על שהוא מניע לו אל
 תכלית מה ואשר יראה באבן המושכת ואבן הספיר ומה
 שדומה להם שהם יניעו נמשכיה באמצעו האויר במין מן
 ההשתנות וכאשר הגיעה לנמשך הצורה היא במה שבו
 מן ההכנה לקבל אותה יתנועע מעצמותו אליו והראיה
 על זה מה שנראה באבן הספיר שהיא לא תמשוך התבן
 עד שתתחכך ותתחמם ושהיא לא תמשוך כי אם על שעור
 מוגבל ובגודל מוגבל מן המושך והנמשך והיותר נראה
 ממה שהוא בזה הענין האש וידמה שיהיה כל אחד מאלו
 אמנם ימשך בעצם האישי אשר בו עם היחס אשר בינו
 ובין הנמשך אליו ואיך מן הפלא אם יתנועע הדבר אשר
 הוא בדרך החמר אל הדבר אשר הוא בדרך הצורה ליחס
 אשר ביניהם כי אנהנו כבר נראה הדבר אשר הוא בדרך
 הצורה כאלו הוא יתנועע אל החמר הנאות לו בהפך מה
 שבטבעו כמו שיקרה בשלהבת ובפתילה הנכבית כאשר
 הונח תחת הנר ביושר שיניע העשן העולה ממנו אל הנר
 הנה אתה תראה האש תתנועע למטה על אותו העשן אל
 הפתילה ואם זה איננו ראוי שיהיה וממה שהונח גם כן
 בן בבאור הקודם כי המניע הקרוב כאש היה מחוץ והיה
 גשם שהוא עם המתנועע וממשש לו וארכטוט יאמת זה
 בחפוש כי כל תנועה אמנם היא משיכה או דחוי או משא
 או סכוב וכל תנועות החלקות נכנסות תחת אלו אולם
 המשא הנה המתנועע בו יתנועע במקרה ואולם הסכוב

הנה

כאמר שביעי

הנה הוא מחובר ממשיכה ודהוי ואולם המשיכה והדהוי
הנה נראה כי המניע הקרוב בו יתחייב בהכרח שיגיע
המתנועע כאשר יגיעהו וכבר יסופק על זה גם כן באבן
המושכת ומה שדומה לו אבל יותר במאמר הקודם וממה
שיסופק בו גם כן מה שלוקח בכאן מאשר המניע כאשר
היה גשם הנה הו' יגע המתנועע עד סוף התנועה וכאשר
פסק הוא פסק המתנועע הנה יראה כי הענין בחלופ זה
בהשלכה וזה כי האבן יתנועע והיד נחה אבל יותר זה
כאשר הזמן אשר הית' נוגעת היד באבן בהכרח שתכלה
ההנעה בו אל מניע ראשון ואם לא נמצא תנועה בלי
תכלית באותו זמן שיש לו תכלית והאבן כאשר תנוע
אחר הפרד המשליך היא מתנועע בהכרח בעבו מתנועע
בעצמותו וראשון והו' האויר ואם לא אי אפשר שתנועע
כלל וזה יקרה כאשר יבאו אל המתנועעים זה אחר זה
שתנועעים ראשונים יותר מאחד והנ' הראשון בהשלכה
הוא האדם עוד יבא אחריו האויר' והנה נבאר זה בספר
השמים והעולם איך תהיה זאת התנועה באויר ונראה
כי כמו זה אשר התחיי בתנועה המקומית יתחיי בצמיחה
שהמניע בו בהכרח יגע המתנועע וכן הענין בהשתנות
ואולם ההשתנו אשר באיכו' אשר הם החס והקר והלחו'
והיובש ומה שימשך אחריה' הנה הענין בזה מבוא' ואולם
ההשתנות אשר בחושים בעבור המוחשים הנה העני' בזה
ג'כ בחוש המשוש וחוש הטעם מבוא' ואולם השאר מהם
הנה נבאר כי המשנ' הקרוב מהם הו' האוי' וכי באמצעיתו
יושגו המראים והנשמעים והמורחים אבל כמו אלו אמנם
יאמר עליהם השתנות בדמיון ולז' ראוי שנתקור איזו היא
ההשתנו' באמת וכב' הנחנו כי ההשתנו' אמנם הוא באיכות
זמיני האיכויות ארבעה התבונות אשר בנפש ובבעל נפש
במה שהו' בעל נפש וההכנה הטבעית והאיכו' המתפעלת
והיא אשר במוחשים והתמונות אשר בכמות במה שהם
במות כשלוש והרבו' והתמונות אשר בכמות במה שהם

כמות

כמורת הנה נראה כי הגיעם וסורכ אינו השתנות אבל
 זה נמשך להשתנות כי הם ילכו דרך השלמיות והצורות
 וכמו שהרעה הנפסד אין אנחנו אומרים בו שהו השתנות
 כי היה ההשתנות הוא אשר בו הנוש' מראשיתו עד סופו
 אחד רמוז אליו כן אין אנחנו אומרים בדמיון אלו שהם
 השתנות וזה הנושא בהם לא ישאר אחד ורמוז אליו ולכן
 לא נקראם בשם החמר והנושא להם ונאמר במיחס
 שהוא נחשת אבל נחשתי או מנחשת ונאמר בחסוהקר
 והיבש והלה שהו' אבן אחת או עץ או אלת זה וכך יתבאר
 גם כן כי הענין בתכונות אשר בבעל נפש במה שהו' בעל
 נפש ר' ל כי אלו גם כן שלמיות וגם כן הנה התכונות אשר
 בנפש הם אכ השגות ואם מעלות אולם המעלות אמנם
 ימצאו בשווי והחסרונות בזולת השווי ושניה מן המצטרף
 ואין במצטרף תנועה ואולם ההשגות הנה הם חלקיות
 וכוללים אולם החלקיים תחת הכוללים ואולם הכוללים
 הנה הם פועולות השכל וכל אחד מאלו אין הגעתו בזמן
 זה יותר ממה שהיה מה מהם השגתו בזולת זמן הו' השכל
 וכך התכונות אשר בבעל נפש במה שהו' בעל נפש אמנם
 הם בריאות או חולי והבריאות אולם באברים המתדמים
 החלקים הוא שווי מזגם ואולם באברים הכליים הוא שווי
 הרכבתם והחולי הוא הפך זה וכך ידמיה שיהיה הענין
 בהכנות הטבעיות רוצה לומר שהם נמשכות למזגים
 והמזגים נמשכים להשתנות המתפעלת וכאשר הירה זה
 כן אם כן ההשתנות אמנם תמצא ממיני האיכויו' בשלישי
 והם המוחשים הנרשמים :

ונאמר שהוא אין כל תנועה יאמר בה המהיר
 והמתאחר בענין אחד ואמנם יאמר זה
 במין מן השתוף לשם כי המהיר כמו שנאמר הוא אשר
 יתנועע בזמן אחד שעור יותר גדול ואין בין ההשתנות
 וההעתק שעור משותף ולכן לא תהיה השתנות שורה
 להעתק ולא התנועה הישרה והתנועה הסבובית
 יאמר

סאמר שביעי

יאמר בהם המהיר והמתאחר בענין אחר כי הוא לו נאמר
זה בשניהם תהיה תנועה ישרה שוה לתנועה סבוכית ולו
הי' זה כן היה קו ישר שוה לקו עגול ואינו כן כי הקו הישר
לא יתדבק בשווי על הקו העגול ולא חלקיו על חלקיו כי
השווי כאשר ימצאו לתנועה אמנם ימצאו בעבור הגדול
ואולם מה שיאמ' בחכמ' התשבור' כי העגולה שוה למרובע
כך ושקו ישר שוה לקו עגול אמנם יאמר זה בהם מצד
ההקפה דמיון מה שיאמ' בו כי מה שיקיף בו זאת העגולה
או הקו הקשתי שוה למה שיקיף בו זה המרובע ולפי זה
הנה אם לא יהיה המהירות והאיחור והיותר והפחו' יאמר
עליהם בהסכמה הנה לא יאמר בשתוף פשוט אבל במין
כזו השמות המסופקים ובעבור שהיה כל שתנועה הנה יש
לו מניע והיה המניע אמנם יניע שעור מה ובזמן מה הנה
כאשר הנחנו מניע מה יניע דבר מה שעו' מה בעינו ובזמן
וכפלנו המניע היה אפשר שיניע הדבר ההוא באותו זמן
בעינו כפי אותו השעור ושיניע אותו השעור בחצי אורחו
זמן ובכלל הנה זה דבר יקרה כאשר כפלנו המני' ופעמים
יקרה זה גם כן כאשר חלקנו המתנועע אבל שהוא לא
יקרה זה תמיד על יחס וזה שהוא אם היה אדם יניע כבר
אחד בעינו בזמן מה שעור מה הנה הוא לא יתחייב שיניע
האוקיא באותו זמן שעור יהיה יחסו אל השעור הקוד' יחס
האוקיא אל הזכר : ואמנם יתחייב זה כאשר היה המניע
יתנועע בפנים מה בעבור המתנועע ולזה יתחייב שיניע
האדם חצי אותו הככר באותו זמן כפל הארך ההוא ובחצי
אותו זמן אותו הארך בעינו וכך גם כן כאשר היה מניע
מה יניע מתנועע מה ארך מה ובזמן מה הנה הציו' יניע
חצי אותו המתנועע באותו הזמן בעינו ארך שוה ואולם
אם כאשר הניע מניע מה בכח בו מתנועע מה ארך מה
ובזמן מה הנה לא יתחייב כאשר חלקנו המניע דרך משל
בשני חלקים או יותר מזה שיניע אותו המתנועע באורחו
הזמן חצי אותו הארך או אותו הארך בעינו בכפל אורחו

הזמן

הזמן כי הנה אפשר באשר חלקנו המניע שלא יניע כלל
 כי הנה אין איזה דבר שהזדמן יניע איזה דבר שהזדמן
 אבל אמנ' יניע דבר מה מוגבל מניע מוגבל ובכח מוגבלת
 ואם לא היה אפשר דרך משל בספינה כאשר הניעו אותה
 שלשים אנשים ביום אחד שלשה מילין שיניעה אחד מן
 השלשים באותו יום עשירית מיל וזה נמנע ולכן נמצא
 הכחות המניעות יעיקו אותם הדברים המתנועעים מאתם
 והסבה בזה כי המתנועע בעבור שהיה גשם והיה המניע
 לו מחוץ יניע הפך מה שבטבעו היה שם עמידה כנגד בין
 המתנועע והמניע ואי אפשר שיניע איזה דבר שהזדמן
 איזה דבר שהזדמן ולכן יניע הלאות אל בעלי חיים בהפך
 מה שעליו הענין בגשמים הפשוטים אשר לא יתנועעו
 הפך מה שבטבעם אלא שזה גם כן להם מצד מה עומד
 כנגד והוא הדבר אשר בו יתנועע ולזה לא יתנועע מהם
 איזה חלק שהנחנו כמו ההכל דרך משל כי הוא בלתי
 אפשר שירד ולא שיעלה וזהו אחד מהסבורתמהיות
 והאיחוד אשר יקרו לאו המתנועעי הפשוטי כי המהירות
 והאיחוד יהיו בפנים רבים • אחד מהם יחס המניע אל
 המתנועע • והשני עמידה כנגד המתנועע למניע והשלישי
 עמידה כנגד שבו ההנעה כאלו תאמר האויר דרך משל
 והמים ובפנים הראשונים נמצא הגרמים השמימי קצתם
 יתר מהירים מקצת כי אין לשם עמידה כנגד בין המניע
 והמתנועע כפי מה שיתבאר במה שאחר זה ולא מצד מה
 שבו התנועע והענין בהשתנות והצמיח כענין במתנועעים
 במקום בעבור דברים מחוץ ובמרוה ובמפסיד רוצה לומר
 שהוא לא יצמיחה איזה דבר שהזדמן איזה דבר שהזדמן
 ולא ישנה איזה דבר שהזדמן איזה דבר שהזדמן וכן לא
 יהוה ולא יפסי איזה דבר שהזדמן איזה דבר שהזדמן אבל
 הפעל וההתפעלות אמנם יהיה בין שני מתיחסים מצד
 מה שיתחמו :

המאמר

המאמר השמיני

ארסטוטלוס התחיל להקור תחלה בזה המאמר
אם אפשר שיהיו כל התנועות

מתחדשות עד שתהיה בכאן תנועה מתחדשת אחת או
יותר מאחת לא תקדם לה תנועה כלל או בכאן תנועה
נצחית לא סרה ולא תסור אחת או יותר מאחת היא הסבה
בכל מה שיתנועע בכאן פעם וינחת פעם והוא יקדים
לזה הקדמות כבר קדמו לו אח' מהן שמגדר התנוע' יראא
שלא תמצא לא במתנועע וזה למה שנאמר שהי' שלמות
המתנועע במה שהו' מתנועע : וההקדמה השנית שבכאן
תנועה נצחית כוללת על כל העולם אם אחת אם יותר
מאחת : והשלישית שאם אפשר שתהיה בכאן תנועה
ראשונה נצחית הוא מחוייב שתהיה תנועת ההעתק
ומחוייב שתהיה בסבוב :

והתחיל ואמר שממה שנאמר בגדר התנועה
שהיא שלמות למתנועע ירא' שהיא

לא תמצא לא במתנועע כמו שיראה ממנו שלא יהיה
דבר אלא דבר לפי שההויה אם שתהיה תנועה ואם
שתכלית תכלית תנועה הנה המתהויה גשם בהכר וכאשר
נתישב לו זה השרש היה מן המבואר שאם היה בכאן
תנועה קדמונית ראשונה על כל התנועות אם בזמן ואם
בטבע הנה אם שתהיה במתנועע הוה נפסד ואם שתהיה
במתנועע נצחי עוד אמר כי אם הית' במתנועע הוה הנה
איננה ראשונ' לא בטבע ולא בזמן לפי שלא יוכל א' שיניית
שהתנוע' הראשונה היא תכונה במתנועע מתהוה ולו היו
המתנועעי הראשוני אשר בזה העולם מתחדשי' מתהוים
היה להם תנועה ראשונה קודמת עליהם אם בזמן ואם
בטבע ואם לא לא ימצא התחלה ראשונ' לתנועה וכאשר
לא ימצא הראשון כמו שיאמר ארסטו' לא ימצא האחרון
וכאשר התיישב לו זה שהמתנועע בתנועה הראשונה

יתחייב

יהויב שיהיה נצחי לקח שידרוש אם אפשר שתמצא זאת
 התנועה הראשונה קודמת בזמן על כל התנועות מזולת
 שתקדם לה תנועה זמנית כלל או אמנם היא קודמ' בטבע
 לכד ואולם קדימותה בזמן על כל התנועות הנה זה יצוייר
 בשיהי' המתנוע' בה לא יסור נח עוד יתנועוע' אחר אם לא
 יהי' אפשר שיהיה מתנועע לא שכאשר הונח זה התחייב
 שתהי' קודם התנוע' הראשונ' המונח' תנועה אחרת קודמת
 עליה ולא תהיה ראשונ' בזמן כ'ש שלא תהי' ראשונ' בטבע
 וזה שכאשר היה המניע נמצ' לא יסור והמתנוע' כן הנה אם
 שתהיה התנועה לא סרה ולא תסור ואם שתהיה המנוחה
 לא סרה ולא תסור ואם שתהיה בכאן סבה מתחדש' יותר
 קודמת משניהם היא אשר חייבה למניע שיני' ולמתנועע
 שיתנועע אחר שלא תהיה משניהם תנועה ולא מתחדש
 הנה אם שתהיה תנועה או נמשך לתנועה וכאשר הירד
 זה כן הנה אין בכאן תנועה ראשונה בטבע ולא בזמן וזה
 שקר וכאשר נמנע שתמצא למתנועע הראשון הנצחי
 תנועה ראשונה בזמן הנה מבואר שהתנועה הראשונה
 לא סרה ולא תסור ובכמו זה יבאר גם כן שלא ימצא
 למתנועע הראשון תנועה אחרונ' וזה שאם הי' המתנועע
 נפסד הנה אי אפשר שידומה לו תנועה אחרונה ואם היה
 נצחי הנה אי אפשר שידומה לו מנוחה לפי שהמנוחה
 פתחדשת זהיה מפני תנועה קודמת על תנועתו ומני' יותר
 קודם ממניעו כמו שהתחייב זה בהנחת תנועה מתחדשת
 הנה זה הוא אשר ראוי שיפורש בו מאמר ארסטו בתחלת
 זה המאמר לא מה שחשבוהו אנשים שכונתו אמנם היה
 שיבאר שהתנועה לא תמנע בסוג כי עיונו אמנם היה
 בכלל העולם והתנועה אשר לא תמנע בסוג היא בחלק
 מן העולם והיורת כל תנועה ממדה שזולת מהתנועות
 הראשונות לפני תנועה הוא ענין נמצא במקרה ונמשך
 לתנועות הראשונות בו אי אפשר שתהיה לפני התנועה
 המתחדשת תנועה מתחדשת בעצמות לפי שאלו היה זה

מאמר שניני

בן לא תמצא תנועה מתחדשת אלא אחר השלם תנועות
אין תכלית להן והשלם מה שאין תכלית לו שקר וזה דבר
כבר בארו ארסטו בחמישי מזרח הספר כאשר באר שלא
יחוייב שיהיה חדוש התנועה בתנועה ולא חדוש ההווה
בהווה לפי שאלו היה זה כן לא ימצא ההוה האחרון
ואפלאטון ומי שנמשך אליו מן המדברים מאנשי זמננו
וכל מי שאמר בהדוש העולם אמנם ראו במרה שמקרה
שהוא בעצמות והרחיקו שתמצא בכאן תנועה לפני תנועה
אל בלתי תכלית ואמרו במציאות תנועה ראשונה בזמן
והתחייב להם שיהיה לפני תנועה והשתדלו שייטיבו
בהתרת זה הספק ולא הטיבו בו ויותר מי שחייב הספק על
ארסטוטלוס כי שאמר שכונתו בזה המקום אמנם הוא
שיבאר שלפני כל תנועה תנועה ושהוא אמנם הביא גדר
התנועה בעבור זה כמו שחש' אבונצ' עליו בספרו בנמצאות
המשתנות וזולתו ממי שבא אחריו כאבן סינא ואבוכר
בן אלצאיג וכבר ראה זה עליו לפנייהם יחני המדקד' ולקח
שישוב על ארסטו' כפני שהניח שלפני תנועה תנועה
בעצמות יקרה למתפלספים מאנשי זמננו בזרה ספק גדול
והוא אשר הכריח אבונצ' שיניח בזרה מאמרו הנרשם
בנמצאות המשתנו כי הוא השתדל שם שיחקור על איזה
צד אפשר שיהיה לפני התנועה תנועה ובאר הנמנע מזה
מן המחוייב וזה שהו' חשב שאם לא יהי בכאן מין מחוייב
היה מה שלוקח בגדר התנועה בטל לפי שהוא חש' שגדר
התנועה אמנם הביא ארסטו' כדי שיבאר שלפני כל תנועה
תנועה וזה כלו מחשבה בלתי אמתית ולפי זה היה לו
שיעמוד בזה המקום והוא אשר עמדתיו עליו בסוף לפי
שהפירוש אראשון יקרה בו ספק מהמאמ' בחדוש העולם
ונחשוב גם כן שהוא מארסטו' סתירה והוא יעשה אחר זה
שני באורים אחד מהם מפני הזמן והאחר מפני המתנועע

מפאת עצמו

נסח' אחר' ת נמצאת בגליון' והיא זאת :

ארסטוטלוס

ארסטוטלוס התחיל תחלה בזה המאמר לחקור אם אפשר
 שתתחדש כל התנועה אחר אשר לא תהיה ושתפסד
 הפסד אשר לא ישאר עמה דבר יתנועע כלל כמו שיחייב
 זה מי שיאמר בחדוש העולם והפסדו כאנכסאגוריש או
 לא תעדר התנועה בסוג ולא בשום עת כמו שהיה רואה
 אבן דקלים מהעדרה פעם והמצאה פעם וכאשר לא
 תעדר בסוג ולא בעת מרה כל שכן שלא תעדר זמן אין
 תכלית לו כמו שיניחה מחודשת אחר שלא היתה : ואולם
 אשר יאמרו בעולמות אין תכלית להם יתהווה ויפסידו הנה
 הם מסכימים עמנו על זה הדעת רוצה לומר כי התנועה
 לא תעדר בסוג כי ההווה וההפסד נרדפים לתנועה :
 ואולם כי התנועה לא תעדר בסוג הנה זה יראה על זה
 הצד מן הדברים אשר קדמו וזה שהוא כבר היה נלקח
 במה שעבר בגדר התנועה שהוא שלמות מה שבכח מצד
 מה שהוא בכח וכל שלמות מתחדש מצד מרה שהוא
 נמצא בפעל ורמוז אין כבר היה זה אפשר ונמצא בכח ואי
 אפשר שימצא הדבר האחד בשלמות והכח יחד בעת
 אחת מצד אחד אבל אמנם אפשר זה בשני צדדים כענין
 בשלמות הנמצא בתנועה מחוברת תמיד בכח אשר
 בתנועה הוא כח החלק אשר לא יגיע עדיין ואינה כח
 החלק אשר הגיע בפעל כי היה בלתי אפשר שימצאו
 המתנגדים יחד בנושא אחד מצד אחד וכאשר היה זה כן
 הנה בהכרח שתהיה כח התנועה קודם לתנועה בזמן
 וכח כל חלק ממנה קודם לאותו החלק וזאת הקדמה
 אשר יתחייב שימצא לכח התנועה על התנועה ימצא
 שני מינים אם שתהיה הכח ההוא נמצא במתנועע לפני
 תנועתו כאשר היתה התנועה ההיא בלתי לקוחה בגדר
 הנושא לתנועה ולא נמשכרת בהכרח לעצמו כמו הבעל
 חיים יתנועע אחר השינה והיא בכלל התנועה אשר
 תהיה אחר מנוחה ואם שתהיה הכח ההוא נמצא לפני
 בגשם אשר יהיו ממנו המתנועע זה כאשר היה נמשך

מאמר שמיני

לעצמו כעץ כאשר יתהוה אש יתנועע למעלה כי הכח
 הזה הקודם לבמו התנועה הזאת הוא בהכרח בעץ דרך
 פשל ובזולתו ממה שאפשר שיתהוה אש ובכלל לפי
 הכח על מציאות האש הנה שם הכח על תנועה ואם
 היה זה בה על סדר רוצה לומר כי כח התנועה אמנם
 תמצא באמצעות כח היותר אש : וכאשר נראה כי כח
 התנועה יקדם בזמן בהכרח התנוע ואיך איני יודע אפשר
 שיעדר שום עת מתנועה כי אם הנהנו כי המתנועע בזאת
 התנועה המתחדשת בין שיהיה חלק מן העולם או עולם
 בכללו אמנ' התחיל בתנועה בתחלת מה שתהי' הנה היה
 הכח בדבר אשר ממנו יתהוה קודם להיורו בזמן והדבר
 אשר הוא בתאר הזה לא ימלט שיהיה זה הכח מחודש
 בו או נצחי ואם היה מחודש הי' לפני השנוי הראשון שנוי
 וכבר הנחנוהו ראשון וזה הפך בלתי אפשר וכך אם היה
 הכח נצחי וזה שהוא אם היה המניע נמצא והמתנועע
 נמצא מה היה ענינו התנועע בעת הזאת ולא התנועע
 לפני זה והזמן מתדמה החלקים הנה שם בהכרח שנוי
 במניע או במתנועע או בשניהם בין שהיה המניע מחוץ
 או בעצמות המתנועע כענין בבעל חיים הנה לפני התנועה
 המונחת ראשונה תנועה * ובדמיון זרה אשר התבאר כי
 התנועה לא תעדר בעבר יתבאר שהיא לא תעדר בעתיד
 וזר כמו שיאמר ארסטו כי הפסק הדבר מן השנוי זולת
 הפסקו משיהיה דרכו שישתנה ולמה שהיה אשר דרכו
 שלא ישתנה כלל שיפסק משני הדברים והיה בלתי
 אפשר שיפסק משני הדברים יחד הנה מחוייב שיהי' אחד
 הפסקו בענין בלתי אפשר שיפסקו שני הדברים יחד אבל
 הפסקו מקבל השנוי הוא אחר ההפסקו מן השנוי הנרד
 מחוייב שיהיה אחר הפסקו מן השנוי שיפסק משיהיה
 דרכו השנוי הנה אחר השנוי המונח אחרון שנוי הנה אם
 כן אינו אחרון * וגם כן הנה מן הראוי שיהיה המפסיד
 יפסד כאשר הפסיד ויפסד המפסיד לזה המפסיד וזר אל

לא

לא תכלית הנדה שם בהכרח אחר השנוי המונח אחרון
שנוי אחר בהכרח ' הנה עד כאן הגיע המאמר לארסטו
בבאור כי התנועה לא תעדר בסוג לא במדה שעבר ולא
במה שעתיד אבל שהוא כמו שאמרנו לא באר עדין מה
הסבה בזה ולא איזה צד מציאות זה אם בעצמות אם
במקרה ' והיה זה המאמר תשוב על אשר יאמרו בחדושה
עוד השתדל אחר זה שיבאר כי בכאן תנועה מה נצחית
אחת ומחוברת היא הסב' בהיות אלו התנועות המתחדשת
נמצאות ובלי תכלית ומניע נצחי הוא הסבה בהיות אלו
המניעים המתחדשי' יניעו פעם ולא יניעו פעם והוא יבאר
זה מב' צדדים אחד מהם מצד הזמן והאחר מצד המניע :
ע"ד הנה' היה כתוב בג' ליון :

אולם אשר מצד הזמן הנה כך יראה כל זמן מוגבל
הנה שתי קצוותיו שתי עתות וכל עתה הנה
הוא תכלי' לעבר והתחלה לעתיד וכאשר הונח זמן חדוש
היה אפשר שימצא עתה ירמז אליו לא יהיה אחריה זמן
עובר ואיך יהיה זה כן ומהכרח העומד קדימ' העבר לפניו
וכן יתחייב כאשר הנחנו עתה שאין אחריה זמן ' ובכלל
כאשר סלקנו הזמן התחייב מציאותו וזה מבואר בנפשו
וזה המשפ' מענין הזמן כמה שחשב ארסטו היו הקודמים
מחכמי הטבע כבר הסכימו עליו זולת אפלאטון שהוא
היה מהוה הזמן ויסבור בו שהוא ישאר נצחי ' וכאשר
נראה כי הזמן נצחי וכבר התבאר שהוא אחד ומתדבק
ושהוא מספר התנועה השמימית הנה הוא מבוא' שזאת
התנועה נצחית ואחת ומתדבקת ושמניע הנצחי ' ואולם
הבאור האחר אשר הו' יותר מיוחד הנה כן תסוד' החקירה
ממנו בעבור שהיו קצרת הגשמים החמריים יראו פעם
נחים ופעם נעים והיו קצתם לא יראו נחים אבל אמנ' יראו
מתנועעים לבד כגשמים השמימיים וקצתם יראו בכללם
מתנועעים בחלקיהם כארץ הנדה איני יודע אם אפשר
בדמיון אלו הגשמים המתנועעי' אשר לא הורגשו מעולם

מאמר שמיני

נחיס שינוחו אם לא כי החוש אינו מספיק בזה ואם
 התבאר בדמיון אלו שהם תמידי התנועה הנה בהכרח
 שיהיה בבאן גם כן דבר תמיד המנוחה עליו תהיה זאת
 התנועה אלא שהוא לא יהיה נעדר התנועה לגמרי שאם
 כן לא יהיה גשם טבעי אבל יהיה מתנועע בצד אחד כאלו
 תאמר בחלקיו כמו מה שיראה מענין הארץ והתחלת
 העמידה על הבקשה הזאת יהי מן הצד הזה בעבו שהיה
 המתנועע ממנו בעצמותו וממנו במקרה וממנו בחלקיו
 כמו שקדם והיה הדבור אמנם הוא במתנועע מעצמותו
 והיה זה ממנו מרה שהוא מתנועע בטבע כבעלי חיים
 והגשמים הפשוטים וממנו מה שהוא מתנועע בהכרח או
 חוץ מטבעו אולם המתנועע בהכרח כאבן תושלך למעלה
 ואולם היוצא מטבעו כתנועת אבן הרחיים כי זאת התנועה
 לו אינה טבעית כי אינה מעצמותה ולא מוכרחת כי לא
 היתה הפך לתנועה לטבעית והיו אלו המתנועעים מהם
 מה שתנועתם מחוץ ומהם מה שהם מפאת עצמו אולם
 המתנועע בהכרח הנה נראה שהוא אמנם יתנועע בעבור
 דבר מחוץ וכך הענין במה שיתנועע חוץ מטבעו ואולם
 המתנועע בטבע הנה ממנו מה שיראה בו שהוא יתנועע
 מצדו כבעל חיים וכבר התבאר במאמר השביעי כי אותם
 אשר מניעם מחוץ בהכרח יכלו אל מתנועע מעצמותו
 כבעל חיים והגשמים הפשוטים ולזה נשאר שנחקר בכאן
 בענין הגשמים הפשוטים באיזה סוג מסוגי המתנועעים
 יכנסו אם במתנועעים בעבור דבר מחוץ או באשר יתנועע
 מצדם ובעבור שחקר בכאן מהם התבאר לו שהם בלתי
 נמנים בסוג המתנועעים מעצמותם כי אם במקרה ואולם
 איך יראה זה מענינם מזה הצד וזה כי אלו הגשמים אלו
 היו מתנועעים מצדם ל שיהי להם שיתנועעו מעצמותם
 מבלתי מניע מחוץ היה להם שינוחו כענין כבעל חיים
 וגם כן הנה היו מתנועעים בתנועות רבות ולא יתנועעו
 תנועה אחת במוכרות הנה מזה יראה כי אלו הגשמים אינן
 התחלת

התחלת תנועתם בעצמותם לבד ואמנם יצטרך אל דבר
 מחוץ ובכך יראה זה יותר מזה הצד בעבור שהי' המתנועע
 בכח יתחייב בהכרח שיהיה המניע לו הוא אשר יוציאהו
 מן הכח אל הפועל וישימהו אחר שהיה מתנועע בכח
 מתנועע בפועל וזה נרא' בנפשו כי המחמס הו' מה שהשיב
 מה שהיה חס בכח חס בפועל וכן בשאר השנויים וכאשר
 היה זה כן הנה המשיב לאויר מהיותו כבר בכח ו' שהיה
 כבר בפועל ואשר הוא הסבה בתנועתו למטה וזהו המהוה
 כי המהוה כאשר יתן לאויר דרך משל צורת המים הנה
 כבר נתן לו התנועה למטה אם לא יעיקחו מעיק ואולם
 אם העיקו מעיק הנה כמו שהכח לו אז על התנועה הוא
 כח במקרה כן הסרת המעיק אותו הוא מניע במקרה כמו
 היסוד נמשך מתח הבנין והאבן יפול מעליון הכות' בעבור
 שהתבאר לו כי המניע בכח הוא המהוה התבאר לו שהם
 בלתי נמנים במתנועעים מצדס בעצמותם ולא גם כן
 מתנועעים בעבור מה שמחוץ במקום בעצמות ולזה שב
 בכאן וחלק מתנועע בעצמות אל מתנוע' מצדו ו' מתנועע
 מחוץ על שאלו אינם נמנים באחד מב' המינים ואז היה
 אפשר לו על ההגע' שיבאר כי ראשון המתנועעי' בעצמות
 במתנועעים במקום הוא המתנועע מצדו והתחיל ואמר
 כאשר היה כל מתנועע הנה הוא יתנועע בעבור מניע כפי
 מה שהתבאר במאמר השביעי הנה הוא מחוייב שיהי' כל
 מה שיתנועע אם שיתנועע בעבור מניע בלתי מתנועע
 ואם שיתנועע בעבור מניע מתנועע ואם התנועע בעבור
 מניע מתנועע והיה כל מניע מתנועע הנה אם שיתנועע
 מצד ואם שיתנועע בעבור מניע מחוץ והי' כל מה שיתנועע
 מצדו יראה מענינו שהו' ראשון המניעים המתנועעים
 במקום ושהו' לא יצטרך אל מניע מחוץ ושהמניע
 המתנועע בעבור דבר מחוץ הוא אמצעי בין המתנועע
 מצדו והמתנועע האחרון אשר לא יניע מבלתי המתנועע
 מצדו : ודמיון זה כי הקלע לא יניע האבן בלעדי האדם

מאמר שמיני

כי היה הקלע מתנועע בעבור מה שמחוץ והאדם אפשר
 שיש יע האבנים באמצעי והוא הקלע ובזולת אמצעי ואם
 היו בכאן מניעים מתנועעים בעבור מה שמחוץ
 הנה אי אפשר בהם שילך אל לא תכלית מצד מה
 שהם אמצעיים כי הוא אלו הלכו האמצעיים אל לא
 תכלית לא יהיה להם ראשון וכאשר לא יהיה שם ראשון
 לא יהי שם אחרון אבל האחרון נמצא הנה הראשון נמצא
 והוא המתנועע מצדו וזה מחוייב כי האמצעיים לא
 יתנועעו בלעדיו הראשון הנה בהכרח שיכל הענין בדברי
 אשר התנועעו מחוץ אל מתנועע בהתחלה בו והוא
 המתנועע בטבע מצדו ואלו הלך הענין אל לא תכלית
 וזה נמנע במה שבעצמות הנה כבר נראה מזה למד שם
 ארסטוטלוס פעם שנירית לבאר כי בכאן מתנועע ראשון
 ולא הספיק בבאור הנעשה במאמר השביעי וכך יראה גם
 כן שהוא יעשה בכאן בכח בהתחלה מה שהתבא מאשר
 כל מתנועע לו מניע כי היה מה שנרא' בכאן בהם מאשר
 אלו הפשוטים יתנועעו בעבור מה שמחוץ והם אשר ספק
 בם אם המניע בהם הוא המתנועע אינו מספיק בבאו' כי
 כל מתנועע לו מניע כי היה המניע לו להם מחוץ במקום
 הוא מניע במקרה ושמה שעשה מזה בזה המאמר אמנם
 הוא על צד המוסר והעדות כפי מנהגו לא על שהוא באור
 ממפיק בנפשו והנ' תמססיוס אם כן טעה במקומות מהם
 שהוא חשב כי החקירה הנופלרת בכאן מספיק בבאור כי
 כל מתנועע הנה יש לו מניע ומהם שהוא חושב כי מה
 שהתבא' בכאן מענין המתנועע הראשון הוא מה שהתבא'
 בתחלת המאמר השביעי והעתיק הבאור הנעשה שם אל
 זה המקום על שהעמידה בכאן לפי כונת ארסטוטלו' ממה
 שיצטרך אל חקירה גדולה אינו ראוי בזה הקצו' אבל איך
 שיהיה הענין הנה זה המין מן הבאור אמתי בנפשו והוא
 אחד ממה שחשבתי בארסטוטלוס בזה המקו' וכבר יצאנו
 ממה שכוננו מן הקצור ונשוב אל אשר היינו.

ונאמר

ונאמר

שהוא כבר התבאר מן המאמר הקודם כי
 בבאן מתנוועע ראשון בטבע מניע לכל
 אליו יכלו שאר התנועות אשר מניע' מחוץ ושהענין בזה
 העולם הגדול כענין בעול' הקטן אשר הוא האדם או בעל
 החיים ושהמניע לזה המתנוועע בלתי מתנוועע כלל
 בעצמות כי אלו היה מתנוועע היתה גשם והיה לו מניע
 והלך הענין אל לא תכלית ולזה יתחייב בהכרח שיהיה
 המניע למתנוועע מצדו בלתי גשם ובלתי מתנוועע כלל
 בעצמות ואולם אם אפשר בו שיתנוועע במקר' על צד מה
 שיתנוועעו המניעים אשר במתנוועעים מצדם כמו תנועת
 הנפש בעבור הגוף הנה נחקור עליו במה שאחר זה והנה
 אפשר גם כן שנבאר בצד אחר זולת זה הצד שאין בבאן
 מניע עצמותו כפי מה שהירה רואה אפלטון וזה אמנם
 אפשר ציורו במתנוועע במקום • ואולם המאמר בדב' ישנה
 עצמותו או יצמיח עצמותו הנה הוא יוצא מן המושכל
 ולזה הטוב שנשים הקירותו בזה מן המתנוועע במקום
 ונאמר שאם היה הדב' יניע עצמותו הנה לא ימלט משיהי'
 בלו יניע ויתנוועע יחד מצד אחר או יהיה חלק ממנו יניע
 הכל והוא יניע עצמותו או יהיה הכל יניע החלק והוא
 יניע עצמותו או יהיה חלק ממנו יניע חלק והוא יניע
 עצמותו ואיזה מאלו החלקים הנחנו התחייב שיהי' הדבר
 מניע מתנוועע יחד מצד אחד וזה שקר כי המניע אמנם
 הוא מניע מצד מה שהוא בפעל והמתנוועע יתנוועע מצד
 מה שהוא בכח כמו שהתבאר מגדר התנועה ואם היה
 הדבר מניע ומתנוועע יחד מצד אחר חיה אפשר שיהיה
 בכח ובפעל יחד מצד אחר וזה שקר • ואולם איך יתחייב
 באחד אחד מאותם החלקים שיהיה הדבר מניע מתנוועע
 יחד הנה הוא מבואר וזה כי אנחנו אם הנחנו שהחלק יניע
 הכל בשיתנוועע מעצמותו היתה מניע מתנוועע יחד ובן
 כאשר הנחנו הכל יניע חלקו ויתנוועע מעצמותו ואולם
 אם הנחנו שחלק ממנו יניע חלק אחד והאח' שלישי הנה

אם שלא ישוב ההנע' בסכוב ויהי' ההלק הראשון מתנועע
מניע יחד ואם שישוב ההנעה בסכוב ויהיה השלישי דרך
משל יניע הראשון זה יתחיי' ממנו ג' כ שיניע הדבר נפשו
כי אין הכד' בין שיני' הדב' נפשו בעצמותו בלא אמצעי או
כאמצעי יותר מאת' זה כאש' ילקח ה' אחרון יניע הראשון
בעצמות ואולם במקרה הנה זה אפש' כספן יניע הספינה
והיא תניעהו והנה אפשר שנבאר גם כן מבפנים אחרים
כי המניע הראשו' יתחייב שיהי' בלתי מתנועע וזה בעבור
שיהיה בכאן מניע ראשון ומתנועע אחרון ומניע אמצעי
והירה' האחרון בלתי מניע כלל והאמצעי מניע יתנועע
הנה יתחייב שיהיה הראשון בלתי מתנועע וזה שהוא לו
היה כל מניע מתנועע לא היה אפשר שיבדל אחד מהם
מן האחר עד שימצא מתנועע בלתי מניע וכבר ימצא זה
והוא האחרון הנה בהכרח שימצא המניע הראשון גם כן
רק מן המתנועע כי היה המניע המתנועע והוא האמצעי
מחובר משני דברים וכל מחובר משני דברים כאשר היה
אפשר באחד מהם שיבדל מחבירו במציאות היה אפשר
באחד כסננבין המחובר מחומץ ודבש כי הוא כאשר היה
אפשר שימצא החומץ בעצמותו נפרד היה אפש' שימצא
הדבש הנה כבר התבאר מזר' כי בכאן מניע ראשון יחסו
אל הכל יחס המניע הראשון כבעל חיים אל בעל חיים
ושהוא בלתי משתנה בעצמות כלל ואי אפשר בו השנוי
ואולם שהוא לא ישתנה כלל ולא במקרה ושהוא נצחי
הנה זה מבואר על זה הצד כאשר חלקנו על כמה פנים
אפשר שיאמר בלו המניעי' אשר אצלנו ישם מתנועעים
במקרה וזה יאמר בהם על שני פנים אחד מהם כשישתנ'
נושאו המתנועע מאתו תחלה באיזה מיץ שיהיה ממיני
השנוי אשר מחוץ כמו שיתהוות או יצמח או ישתנ' והפני'
השניים כמו מה שיקרה למתנועעים מצד אצלנו ר' ל'
שהם יתנועעו אחר המנוחה ויעתקו בכללם ויקרה מזר'
למניע להם שיתנועע במקרה במקום ויעתק בהעתק

נושא אולם הפנים הראשונים כאשר הצענוהו משתנה
 במין באותם המינים אשר מחוץ וזה בשיתהוה הנושא לו
 או יפסד או יצמח או יחסר או ישתנה חתחייב גם כן בלא
 התנועות שיגיע אל תנועה במקום כפי מה שהתבא במה
 שאחר והתנועה במקום כבר נראה מענינה שהוא מחוייב
 שיהיה ברה מניע ראשון ויהיה מרה שהונח מניע ראשון
 בלתי ראשון ולכן מרה שהתחייב שיהיה הראשון בטבע
 בלתי מתנועע במקרה בצד זה ויהיה הוא ונושא נצחי
 ולולא כי בכאן מניע נצחי הוא הסבה במציאו לו התנועה
 ההות הנפסדות לא היו נמצאות היום כי מציאות קצתם
 מקצת אל לא תכלית הוא במקרה ומה שבמקרה אמנם
 הוא משיג למה שבעצמות וכך יראה שהיא בלתי אפשר
 בכמו זה המתנועע הראשון מזרה המניע הראשון שינוח
 ואח' כך יתנועעו בכללו כי אנחנו כאש' הנחנוהו מתנועע
 אחר מנוחה או נח אחר תנועה התחייב בהכרח שיתנועע
 במין מן המינים אשר מחוץ שא"כ לא היה אפשר שיתנועע
 אחר המנוחה כי הוא אם היה המניע והמתנועע נמצאים
 והיחס אשר בו ישלם ההנעה נמצא למה זה יניע בערת
 הזאת ולא יניע לפני' הנה הוא בהכרח שנוי וזה בשיתהלף
 מין מן ההתחלפות כבעל חיים כאשר נשלם לו הבשול
 הקיץ והתנועע וכאשר אכל ישן' ובכלל הנה מן הנראה
 שהוא אמנם יתנועע המתנועע מאלו אחר המנוח' כאשר
 ישתנה בעבור דבר מחוץ שאם לא היה הנרה איני יודע
 כאשר היה המניע נמצא והמתנועע נמצא והיחס אשר
 יהיה ההנעה נמצא גם כן ולא יהיה שם שנוי מחוץ איך
 אפשר שינתן הסברה בתנועתו' עתה וכך יראה שהענין
 במנוחתו אחר התנועה וכל מה שאפשר שיאמר כנגד זה
 הנה הם כלם מאמרים הלציים או הטעאיים ובכלל הנה
 הגובר עליהם שהם לקוחות מתחלת המחשבה וכאשר
 הורה שם שנוי הנרה שם העתק ומניע ראשון ומתנועע
 פצדו הנה איך מה שהונח ראשון הוא ראשון ואי אפשר
 שיהיו

כאמר שמיני

שיהיו הראשוני בלי תכלית הנה זה המניע בהכרח נצחי
ההנעה והמתנועע מאותו נצחי בהכרח ואולם אם אפשר
בכמו זה המניע שיתנועע במקרה רוצה לומר שיתנועע
מצדו נושאו מצד כי עמידתו בנושא כענין בבעל חיים
השוחה בעת שחיייתו הנה אנחנו נעייז בו :

ונאמר אולם כאשר הנחנו הנושא מתנועע בכללו
הנה תנועתו בהכרח בעלת תכלית כענין
בבעל חיים וכאשר היה זה כן הנה אמנם יתנועע אחר
מנוח וכבר התבאר המניע זה ואולם אם הנחנוהו מתנועע
בחלקיו קיים בכללו כענין בגרם העגול והוא הצד אשר
התבאר כבר כמו שהוא לא ימצא מתנועע נצחי אלא בו
האם אפשר שיאמר בו גם כן שהוא מתנועע על זה הצד
במקרה לומר בעבור הנעת חלקי נושאו הנה נאמ' שהוא
כאשר התבאר שהוא אין עמידה לו בנושא כלל וזה
בחלוק מה שעליו הענין בנפשורת בעלי חיים ושהנושא
עמידתו בו יתבאר גם כן שהוא לא ימצא מתנועע במקרה
בזאת התנועה ואולם איך יראה זה הנה מזה הצד על
מניע חמרי אם שיהיה גשם ואם שיהיה כח בגשם ואולם
שזה המניע אינו גשם הנה זה מבואר ממה שקדם וגם
כך הנה כאשר התבאר שהוא אינו כח גשמי הירי יותר
ראוי שלא יהיה גשם ולכן ראוי שנחקו מענינו בכאן מזה
הענין ל' אם אפשר לו שיהיה לו התלורת בחמר על צד
מה שימצאו עליו הצורות החמריות בין שהיה התלורת

קרוב או רחוק

ונאמר שהו כבר התבאר מענין זה המניע במאמרים
ההכרחיים שהוא יניע זמן אין תכלית לו כי
היה בלתי אפשר שימצ' למניע פעל אין תכלית לו כי אם
על הפנים האלו כי הוא בלתי אפשר שיניע גודל בלי
תכלית ולא מדה בלי תכלית כי היה כל אלו השנים נמנע
מציאותם לפי מה שקדם ואם ימצא לכת חמרית פעל בלי
תכלית על זה האופן היה אפשר שיהיה זה המניע חמרית

ואם

ואם אי אפשר זה היה בהכרח נפרד ובזולת חמר כלל :
 ואולם שהוא אי אפשר שיהי' לבח גשמי פעל בלי תכלית
 הנה זה יראה על אופן זרה בעבור שהיתרה כל כח גשמי
 מתחלק בהכרח בהחלק הגש' וענין זה שהוא ימצא תמיד
 לגשם הגדול כאש' היה ממיז אחד כח יותר גדולה ולקטן
 כח יותר קטנה והיה כבר התבאר כי הכח הגדולה יניע
 המתנועע האחד בעינו המדה האחת בעינה בזמן יותר
 קצר מן הזמן אשר יניע בו הכח הקטנה אותו המתנועע
 בעינו אות' המדה בעינה כי היה הנעת הכח הגדולה יותר
 מהירה גם יתחיי' בהכרח כאשר היה מתנועע אח' מתנועע
 משתי כחות מתחלפות מדה אחת בעינה שיהי' יחס הזמן
 אל הזמן יחס הכח המניעה אל הכח המניעה וכאשר היה
 זרה כן וחנחנו שהנה ימצא כח בלי תכלית בגשם בעל
 תכלית הנה הוא מבואר שהוא אפשר שיניע זה הגשם גם
 כן מצד שהוא בעל תכלית כח שיש לה תכלית וכאשר
 הנחנו זה הגשם בעינו יתנועע בעבור שתי אלו הכחות
 רוצה לומר הבעלת תכלית ואשר בלי תכלית מדה אחת
 הנה מבואר שהוא יתחייב שיהיה יחס זמן התנועה אל
 זמן התנועה יחס הכח אל הכח אבל בעבור שאין למדה
 שאין לו תכלה א' מה שיש לו תכלה יחס א' יחס הנקודה
 אל הקו והעתה מן הזמן התחייב שיחיה תנועת זה הגשם
 בעבור הכח שאין לרה תכלה בעתה וזרה הפך אי אפשר
 שהוא כבר התבאר כי כל תנועה בזמן ומבוא' כי זה השקף
 אמנם התחייב מהנחנו כח בלי תכלי' בגשם בעל תכלית
 כי מה שהנחנו במאמר הוא כזב אפשר והכזב האפשר לא
 יתחייב ממנו שקר ואמנם התחייב מן הכזב הנמנע כפי
 מה שהתבאר בספר ההקשש וכבר קדם המאמר בפוג זרה
 הבאור ושהוא אין בו מום הנה כבר התבאר מזה כי כח
 המניע ברמיון זה הגשם בלתי חמרי וכבר יראה גם כן
 מזה הצד וזה כי אנחנו כאש' הנחנו כח זה הגשם מתחלק
 בה חלקי ובלתי בעלת תכלית היתה זאת ההנחה ממדה
 שיסתור

שיסתור נפשה כי כח החלק דרך משל תהיה יותר קטנה
מכח הכל וכאשר חלקנו הכל דרך משל אל שעור אותו
החלק התחבר מן הכח כח בעל תכלית והנעה שיש לה
תכלית וכבר הגחנו אותו בלתי בעל תכלית זה שקר וגם
כך הנה היה אפשר שנניח גשם יותר גדול ממנו ויהי כחו
יותר גדול ממנו ויהיה מה שאין לו תכלית יותר גדול ממה
שאינו לו תכלית ואיך אפשר דרך משל שיצוידמיון הכחות
האלו חמרות ומתחלקות בהחלק הגשם וכבר יראה כי
כח גשם הגדול כאלו את תאמר גלגל הככבים והגש'קטן
כאלו אתה תאמר גלגל הירח יתחברו בששניהם יתנועעו
אל לא תכלית ואם הם מתחלפים במהירות והאיחור אבל
דמיון החלוק ימצא לאלו הכחות מפני כי קצתם יות' נכבד
מקצת והנה נבאר אלו הדברים במה שאחר הטבע הנה
כבר נראה כי אלו הכחות המניעות הנצחיות היו אחת או
יותר מאחת שהם אינם המריורת כלל ואין להם התלורת
בחמר לא קרוב ולא רחוק אלא הסתלקה ההנעה והשיג
התכלית בהכרח אבל אם היא הסבה כשימצא לגשם
המתנועע מאתם פעל שאין לו תכלית עם היות גשם אבל
כבר היה בחיי בו תכונה והכנה לקבל הכח הזה ומהנה
יראה כי החמר והצורה ובכלל הגשם יאמר ב'או הגרמים
השמיים זב'הוים הנפסדים בשתוף והנה יראה זה יותר
בספר השמים והעולם ואולם אם כמו זר' המניע יותר
מאחד או אחד ואיזה מציאות מציאותו ועל איזה צד יניע
הנה זה יתבאר במה שאחר הטבע וכבר נשאר עלינו
סהחקירה הזאת שנבאר איזה תנועה זאת התנועה אשר
לה כמו זה המניע :

ונאמר שהוא נראה כמה שהתבאר שהיא תנועת
ההעתק כי היתה היא הקודמת בטבע על
שאר התנועות כי הוא בלתי אפשר שתמצא תנועה
משאר התנועות זולת ההעתקה קודם עליה כי המהורה
יתחייב בהכרח שיהיה קרוב ממה שיתהו' עד שימשהו

נזה

וזה בשיעתק המהוה או המתהווה או שניהם וכך הענין
 בשאר התנועות וגם כן הנה המתנועע בזאת התנועה
 הוא מתנועע מצדו וזה לא יהיה כי אם במקום ומזאת
 הסבובית לכך כי היה בלתי אפשר שתמצא תנועה אחת
 ומתדבקת תמידית כי אם זאת כי שאר התנועות לפי מה
 שהתכאר במאמר השישי בעלות תכלית : וגם כן הנה
 אי אפשר שתהיה התנועה המחוברת משנים מאלה
 הישרות אחת ומדובקות כאלו תאמר התנועה מלמטה
 מעלה היא בעינה מלמעלה אל מטה וזה מבואר בנפשו
 שאם כן היה הליכת הדבר למעלה הנה הוא הליכותו
 למטה והיו נמצאים שני ההפכים יחד וגם כן הנה נמצא
 מנוחה בין כל שתי תנועות מתהפכות מאלו התנועות
 והתנועה האחת כמו שנאמר מתנאיה עם שיהיה הנושא
 אחד ומה שאליו התנועה אחר שיהיה הזמן אחד אולם
 חיוב זאת המנוחה המתעמצת בין שתי התנועות המתהפכות
 בהשתנות והצמיחה והחסרון הוא מבואר וכך הענין בהויה
 ובהפסד אם נקר' זה מנוחה ואולם בתנוע' על הגודל היש'
 הנה זה יראה על צד הזה שנניח המתנועע אח' על גודל
 שתי קצותיו בג' יתנועע מן ב' אל ג' ואחר ישוב מן ג' אל ב'
 הנה אומר שהוא ינוח בהכרח בג' שהוא ירשום עליו
 נקודה בפעל והמתנועע כאשר רשם על הגודל נקודה
 בפעל הנה כבר ינוח בהכרח כי לא ירשום על הגודל כל
 עוד יתנועע נקדה בפעל ולזה הוא על הגודל כמו שנאמר
 בעתה וכל נח הנה הוא בזמן ינוח לפי מה שהתבאר הנה
 אם כן איך תנוערת המתנועע על גודל ישר כאשר תכפל
 אחת כי הנה תתמצע ביניהם מנוח וגם כן הנה אי אפשר
 במתנועע שיהיה בעתה אחת עולה יורד יחד וכאשר היה
 בשנים ר' ל היותו עולה יורד ובין כל שנים זמן הנה
 בהכרח הוא נח בו ואולם התנועה על העגולה בעבור
 שהיתה על צד אחד הנה היא אחת בהכרח ואם תכפל
 לא תכלית כי המתנועע לא ירשום נקרה בפעל בעבור

שהוא

שהוא אין לו התחלה ותכלי' בטבע כענין בקו הישר ולזה
 איזו נקדה הנהת עליה הנה הוא התחלה ותכלית ואמצע
 וזה הענין העגולה מבואר בנפשו: הנה כבר נראה מזה
 המאמר כי בכאן תנועה סבובית נצחית מניעה נצחי
 ובזולת חמר כלל והיה מה שנמצא במאמ' בכאן מענינה
 נאות למה שיראה בחוש מתנועת הגרם השמימי הנר-
 אם כן זאת התנועה אשר לא תוחש מעולם נחה היא
 נצחית בהכרח והיא הבקשה אשר היתה בעבורה

החקירה מתחלת הענין ובקרבת זה הגשם

ממ שאצלנו ורחקו וחלוק מצבו יתחדש

התנועו' ההוות הנפסדות שאם

לא היה כן לא היה אפש

שימצ' בעבור מניע

נצחי ומתנועע

נצחי

תנועה מחודשת כמו שזני אפשר

שתמצא תנועה מחודשת אם

לא ימצא מניע

נצחי:

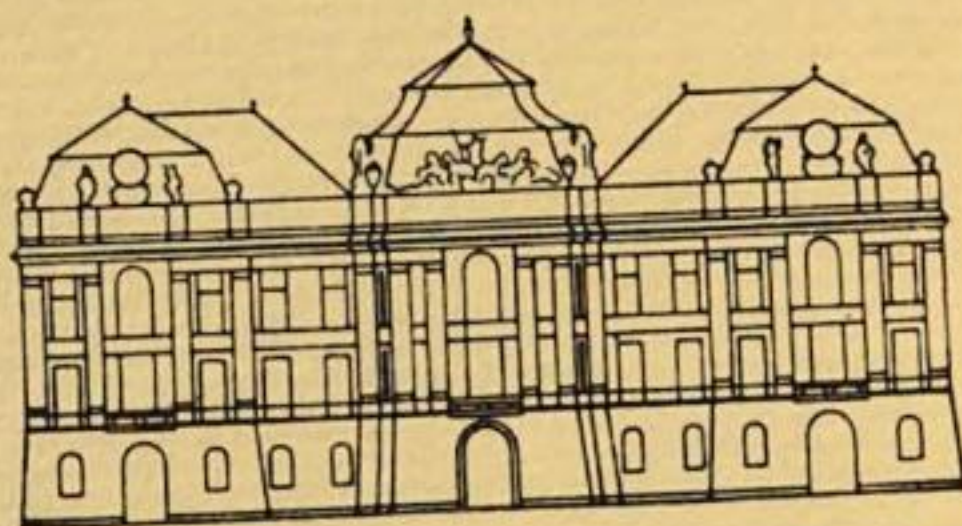
נשלמו כללי דברי ארסטוטלוס בשמע טבעי הודות ל' •

ונשלם ת' ל חנוכה שנת ש"כ לפק

ה' ריווא דטר'נט

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K. K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

20.L.73

Nationalbibliothek

4368200

20. L. 70.